

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie
mazowieckim w świetle wyników NSP 2021

National Population and Housing Census 2021
Size, demographic and social structure of the population
in Mazowieckie Voivodship in the light of the 2021 Census results

Urząd Statystyczny w Warszawie Statistical Office in Warszawa

Opracowanie merytoryczne

Content-related works

Urząd Statystyczny w Warszawie, Mazowiecki Ośrodek Badań Regionalnych
Statistical Office in Warszawa, Mazovian Centre for Regional Surveys

pod kierunkiem

supervised by

Anny Cacko, Grzegorza Stępnia

Zespół autorski

Editorial team

Iwona Cieciora, Justyna Kotowoda, Dorota Sułkowska

Tłumaczenie

Translation

Agnieszka Gromek-Żukowska

Skład i opracowanie graficzne

Typesetting and graphics

Marta Nieścioruk

ISBN 978-83-63246-53-2

Publikacja dostępna na stronie Internetowej

Publications available on website

<https://warszawa.stat.gov.pl/publikacje-i-foldery>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistical Office data – please indicate the source

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Warszawie przekazuje Państwu publikację „Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie mazowieckim w świetle wyników NSP 2021” prezentującą wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań, który został przeprowadzony na terenie Polski w okresie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r. według stanu na dzień 31 marca 2021 r.

Publikacja jest opracowaniem tematycznym dotyczącym stanu i struktury demograficznej populacji województwa, wzbogaconym o charakterystykę społeczną w zakresie kraju urodzenia oraz posiadanego obywatelstwa, poziomu wykształcenia, niepełnosprawności, a także przynależności narodowo-etnicznej i wyznaniowej. Ponadto zaprezentowano podstawowe informacje o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania oraz o osobach migrujących z uwzględnieniem kierunków przemieszczania się. Część analityczną wzbogacono prezentacją graficzną w postaci map i wykresów.

Szeroki zakres informacji pozyskanych w spisie może stanowić podstawę do przeprowadzenia pogłębianych analiz i dokonania bilansu zmian, jakie zaszły na przestrzeni lat 2011–2021. Aby to umożliwić podstawowe informacje i grupowania zaprezentowano na tle wyników Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań z 2011 r.

W miarę dalszego opracowywania wyników spisu, w ramach niniejszej serii wydawniczej będą sukcesywnie ukazywać się kolejne publikacje tematyczne dotyczące m.in. ludności na rynku pracy, rodzin i warunków mieszkaniowych. Publikacje te będą dostępne w wersji książkowej, a także na stronie internetowej Urzędu Statystycznego w Warszawie warszawa.stat.gov.pl.

Dane w szerszym zakresie tematycznym opublikowane są w Banku Danych Lokalnych (Narodowe Spisy Powszechne) oraz na stronie Głównego Urzędu Statystycznego w obszarze tematycznym „Spisy Powszechne”.

Przekazując Państwu niniejsze opracowanie mam nadzieję, że spotka się ono z życzliwym przyjęciem i będzie źródłem interesujących informacji dla szerokiego grona odbiorców danych statystycznych.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego
w Warszawie

Agnieszka Ajdyn

Preface

The Statistical Office in Warszawa presents the publication „Size, demographic and social structure of the population in Mazowieckie Voivodship in the light of the 2021 Census results” presenting the results of the National Population and Housing Census, which was carried out in Poland in the period from 1 April to 30 September 2021, as of the state on 31 March 2021.

The publication is a thematic study on the state and demographic structure of the Voivodship’s population, enriched with social characteristics in terms of country of birth and citizenship, level of education, disability, as well as national, ethnic and religious affiliation. In addition, basic information was presented about persons staying in collective accommodation facilities and about migrating persons, taking into account the directions of movement. The analytical part was enriched with graphic presentation in the form of maps and charts.

A wide range of information obtained in the census may constitute the basis for conducting in-depth analyses and taking stock of the changes that occurred over the years 2011–2021. To make this possible, basic information and groupings were presented against the background of the results of the National Population and Housing Census 2011.

As the results of the census are further developed, further thematic publications will be successively published within this publishing series, including: population on the labour market, families and housing conditions. These publications will be available in a book version, as well as on the website of the Statistical Office in Warszawa warszawa.stat.gov.pl.

Data in a broader thematic scope are published in the Local Data Bank (National Censuses) and on the website of the Statistics Poland in the thematic area „National Censuses”.

Presenting this study, I hope that it will be well received and will be a source of interesting information for a wide range of recipients of statistical data.

Director
of the Statistical Office
in Warszawa

Agnieszka Ajdyn

Spis treści

Contents

Przedmowa	3
Preface	4
Spis tablic	7
List of tables	7
Spis wykresów	8
List of charts	8
Spis map	10
List of maps	10
Objaśnienia znaków umownych	11
Symbols	11
Ważniejsze skróty	12
Major abbreviations	12
Synteza	13
Executive summary	15
1. Stan i struktura demograficzna ludności	17
1. Size and demographic structure of population	17
1.1. Stan ludności	17
1.1. Population size	17
1.2. Ludność według płci i wieku	21
1.2. Population by sex and age	21
1.3. Ludność według stanu cywilnego	31
1.3. Population by marital status	31
2. Ludność według kraju urodzenia i obywatelstwa	35
2. Population by country of birth and citizenship	35
2.1. Ludność według kraju urodzenia	35
2.1. Population by country of birth	35
2.2. Ludność według kraju obywatelstwa	39
2.2. Population by citizenship	39
3. Wykształcenie ludności	43
3. Education of the population	43
4. Osoby z niepełnosprawnościami	49
4. Persons with disabilities	49
5. Charakterystyka narodowo-etniczna ludności	59
5. National-ethnic identity characteristics	59
5.1. Struktura narodowo-etniczna ludności	59
5.1. National-ethnic structure of the population	59
5.2. Przynależność wyznaniowa	61
5.2. Religious affiliation	61

6. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania	64
6. Population in the collective living quarters	64
7. Zasoby migracyjne	67
7. Migration resources	67
7.1. Migracje wewnętrzne ludności	67
7.1. Internal migration of population	67
7.2. Imigranci przebywający czasowo w Polsce	73
7.2. Immigrants staying temporarily in Poland	73
7.3. Emigranci przebywający czasowo za granicą	76
7.3. Emigrants staying temporarily abroad	76
Uwagi ogólne	78
General notes	87

Spis tablic

List of tables

Tablica 1.	Ludność według płci	17
Table 1.	Population by sex	17
Tablica 2.	Ludność według ekonomicznych grup wieku	25
Table 2.	Population by economic age groups	25
Tablica 3.	Ludność według biologicznych grup wieku	28
Table 3.	Population by biological age groups	28
Tablica 4.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.	32
Table 4.	Population aged 15 years and more by marital status in 2021	32
Tablica 5.	Ludność według kraju urodzenia	35
Table 5.	Population by country of birth	35
Tablica 6.	Ludność według kraju obywatelstwa	39
Table 6.	Population by citizenship	39
Tablica 7.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia	44
Table 7.	Population aged 13 and more by educational level	44
Tablica 8.	Osoby z niepełnosprawnościami według płci i miejsca zamieszkania	50
Table 8.	Persons with disabilities by sex and place of residence	50
Tablica 9.	Osoby z niepełnosprawnościami według płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.	51
Table 9.	Persons with disabilities by sex and category of disability in 2021	51
Tablica 10.	Osoby z niepełnosprawnościami według płci, kategorii i stopnia niepełnosprawności w 2021 r.	53
Table 10.	Persons with disabilities by sex, category and degree of disability in 2021	53
Tablica 11.	Ludność według identyfikacji narodowo-etnicznych	59
Table 11.	Population by the national-ethnic identities	59
Tablica 12.	Ludność według języka używanego w domu	61
Table 12.	Population by language used at home	61
Tablica 13.	Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2021 r.	62
Table 13.	Population by declared religious affiliation in 2021	62
Tablica 14.	Obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz ludność w nich przebywająca według kategorii obiektów w 2021 r.	64
Table 14.	Collective living quarters and population living there by category of objects in 2021	64
Tablica 15.	Ludność przebywająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania według płci i kategorii obiektów w 2021 r.	66
Table 15.	Population in the collective living quarters by sex and category of objects in 2021	66
Tablica 16.	Ludność według okresu zamieszkiwania w obecnej miejscowości	68
Table 16.	Population according to the period of residence in the current locality	68
Tablica 17.	Migracje wewnętrzne ludności w latach 2011–2021 według poprzedniego i obecnego województwa zamieszkania	70
Table 17.	Internal migration in 2011–2021 by voivodships of previous residence and voivodships of current residence	70
Tablica 18.	Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według kierunków migracji	71
Table 18.	Population arrived in 2011–2021 from another place in the country according to migration directions	71

Spis wykresów

List of charts

Wykres 1.	Ludność według płci i wieku	21
Chart 1.	Population by sex and age	21
Wykres 2.	Ludność według płci i grup wieku w 2021 r.	22
Chart 2.	Population by sex and age groups in 2021	22
Wykres 3.	Współczynnik feminizacji według grup wieku	23
Chart 3.	Femininity ratio by age groups	23
Wykres 4.	Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku	26
Chart 4.	Structure of population by economic age groups	26
Wykres 5.	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	27
Chart 5.	Non-working age population per 100 persons of working age	27
Wykres 6.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego	31
Chart 6.	Population aged 15 and more by marital status	31
Wykres 7.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według płci i stanu cywilnego w 2021 r.	32
Chart 7.	Population aged 15 and more by sex and marital status in 2021	32
Wykres 8.	Ludność w wieku 15 lat i więcej według płci, stanu cywilnego i grup wieku w 2021 r.	34
Chart 8.	Population aged 15 and more by sex, marital status and age groups in 2021	34
Wykres 9.	Ludność według miejsca urodzenia i grup wieku w 2021 r.	36
Chart 9.	Population by place of birth and age groups in 2021	36
Wykres 10.	Ludność według miejsca urodzenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.	37
Chart 10.	Population by place of birth and place of residence in 2021	37
Wykres 11.	Ludność według obywatelstwa i grup wieku w 2021 r.	41
Chart 11.	Population by citizenship and age groups in 2021	41
Wykres 12.	Ludność według obywatelstwa i miejsca zamieszkania w 2021 r.	41
Chart 12.	Population by citizenship and place of residence in 2021	41
Wykres 13.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci	45
Chart 13.	Population aged 13 and more by educational level and sex	45
Wykres 14.	Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania	46
Chart 14.	Population aged 13 and more by educational level and place of residence	46
Wykres 15.	Ludność z wykształceniem wyższym według płci	48
Chart 15.	Population with tertiary education by sex	48
Wykres 16.	Osoby z niepełnosprawnościami według miejsca zamieszkania, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.	51
Chart 16.	Persons with disabilities by place of residence, sex and category of disability in 2021	51
Wykres 17.	Udział osób z niepełnosprawnościami w ogólnej liczbie ludności danej grupy wieku	54
Chart 17.	Share of persons with disabilities in the total number of population of a given age group ...	54
Wykres 18.	Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według roku przybycia ...	69
Chart 18.	Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by year of arrival	69

Wykres 19.	Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według wieku w momencie migracji	73
Chart 19.	Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by age at the time of migration	73
Wykres 20.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.	74
Chart 20.	Immigrants staying in Poland temporarily by economic age groups and sex in 2021	74
Wykres 21.	Emigranci przebywający czasowo za granicą według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.	76
Chart 21.	Emigrants staying temporarily abroad by economic age groups and sex in 2021	76

Spis map

List of maps

Mapa 1.	Zmiana liczby ludności w latach 2011–2021	19
Map 1.	Change in the number of population in 2011–2021	19
Mapa 2.	Gęstość zaludnienia w 2021 r.	20
Map 2.	Population density in 2021	20
Mapa 3.	Współczynnik feminizacji w 2021 r.	24
Map 3.	Femininity ratio in 2021	24
Mapa 4.	Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.	27
Map 4.	Non-working age population per 100 persons of working age in 2021	27
Mapa 5.	Indeks starości w 2021 r.	29
Map 5.	Ageing index in 2021	29
Mapa 6.	Mediana wieku ludności według płci w 2021 r.	30
Map 6.	Median age of population by sex in 2021	30
Mapa 7.	Żonaci/zamężne w 2021 r.	33
Map 7.	Married persons in 2021	33
Mapa 8.	Ludność urodzona za granicą w 2021 r.	38
Map 8.	Population born abroad in 2021	38
Mapa 9.	Ludność z obywatelstwem niepolskim w 2021 r.	42
Map 9.	Population with non-Polish citizenship in 2021	42
Mapa 10.	Ludność z wykształceniem wyższym w 2021 r.	47
Map 10.	Population with tertiary education in 2021	47
Mapa 11.	Osoby z niepełnosprawnościami na 1000 ludności	55
Map 11.	Persons with disabilities per 1000 population.....	55
Mapa 12.	Osoby z niepełnosprawnościami w miastach na 1000 ludności	56
Map 12.	Persons with disabilities in urban areas per 1000 population	56
Mapa 13.	Osoby z niepełnosprawnościami na wsi na 1000 ludności	57
Map 13.	Persons with disabilities in rural areas per 1000 population	57
Mapa 14.	Osoby z niepełnosprawnościami według kategorii niepełnosprawności	58
Map 14.	Persons with disabilities by category of disability	58
Mapa 15.	Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju	72
Map 15.	Population arrived in 2011–2021 from another place in the country	72
Mapa 16.	Imigranci przebywający w Polsce czasowo w 2021 r.	75
Map 16.	Immigrants staying in Poland temporarily in 2021	75
Mapa 17.	Emigranci przebywający czasowo za granicą w 2021 r.	77
Map 17.	Emigrants staying temporarily abroad in 2021	77

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	oznacza, że zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Zero:	(0) zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,5 magnitude not zero, but less than 0.5 of a unit
	(0,0) zjawisko istniało w wielkości mniejszej od 0,05 magnitude not zero, but less than 0.05 of a unit
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given
Comma (,)	used in figures represents the decimal point

Ważniejsze skróty

Major abbreviations

Skrót Abbreviations	Znaczenie Meaning
tys.	tysiąc
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
r.	rok
m.	miasto
m.st.	miasto stołeczne Capital City
nr (Nr) No	numer number
ok.	około
pkt	punkt
p. proc. pp	punkt procentowy percentage point
poz.	pozycja
Dz. U.	Dziennik Ustaw
Dz. Urz.	Dziennik Urzędowy
m.in. i.a.	między innymi among others
np. e.g.	na przykład for example
tj. i.e.	to jest that is
ONZ UN	Organizacja Narodów Zjednoczonych United Nations
UE EU	Unia Europejska European Union
WE EC	Wspólnota Europejska European Community

Synteza

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 wykazały, że w dniu 31 marca 2021 r. ludność województwa mazowieckiego liczyła 5514,7 tys. osób i stanowiła 14,5% ogółu ludności kraju. Od poprzedniego spisu powszechnego, przeprowadzonego w 2011 r., liczba ludności województwa zwiększyła się o 246,0 tys. osób, tj. o 4,7%. Przyrost odnotowano zarówno w miastach, jak i na wsi (odpowiednio o 5,4% i o 3,3%).

W okresie międzyspisywym nastąpił dalszy proces starzenia się ludności województwa mazowieckiego. O ile w 2011 r. wskaźnik starości demograficznej wyniósł 14,5%, to w ciągu 10 lat zwiększył się do 18,2%, a liczebność grupy osób w wieku 65 lat i więcej wzrosła o 30,9%. Wzrosła również wartość indeksu starości – w 2011 r. na 100 dzieci w wieku 0–14 lat przypadało 95 osób w wieku 65 lat i więcej, natomiast w 2021 r. było to już 110. Obliczona na podstawie danych spisowych mediana wieku dla ogółu mieszkańców województwa wyniosła 40,7 roku i w stosunku do 2011 r. była wyższa o 2,5 roku.

Struktura ludności według stanu cywilnego nie różni się znacząco w porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. Nadal najliczniejszą grupą wśród ludności w wieku 15 lat i więcej są osoby pozostające w związku małżeńskim; ich odsetek nie zmienił się w ciągu 10 lat i wyniósł 55,4%, przy czym żonaci stanowili 57,5% ogółu mężczyzn, a mężatki 53,5% kobiet. Stosunkowo liczni pozostają kawalerowie i panny, którzy łącznie stanowili 28,7%, tj. o 0,3 p. proc. więcej niż w 2011 r. Największe zmiany odnotowano dla osób owdowiałych i rozwiedzionych – ich udział odpowiednio zmniejszył się o 2,0 p. proc. i wzrósł o 1,8 p. proc.

Wyniki spisu z 2021 r. wykazały, że ponad 98% mieszkańców województwa mazowieckiego wskazało Polskę jako kraj swego urodzenia, a prawie 2% urodziło się poza obecnymi granicami Polski. W porównaniu z poprzednim spisem liczba osób urodzonych za granicą wzrosła o 65,5%, natomiast urodzonych w Polsce o 4,0%. Z ogółu osób urodzonych poza granicami Polski największy odsetek stanowiły osoby urodzone w Ukrainie (23,0%), na Białorusi (12,2%), w Wielkiej Brytanii (11,8%) oraz w Niemczech (6,9%).

Wśród mieszkańców województwa mazowieckiego 99,4% to obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, a 0,6% stanowią cudzoziemcy, tj. osoby bez polskiego obywatelstwa. Tylko 16 osób określiło się jako bezpaństwowcy. Wśród cudzoziemców mieszkających w mazowieckim są obywatele 149 państw. Najwięcej odnotowano obywateli Ukrainy (39,8% ogólnej liczby osób z obywatelstwem niepolskim) oraz Białorusi (19,3%).

W okresie międzyspisywym zaszły dość istotne zmiany w poziomie wykształcenia ludności. Nastąpił wzrost zarówno łącznej liczby, jak i udziału w badanej populacji osób z wykształceniem wyższym, policealnym oraz średnim. W wyniku tego w 2021 r. wykształcenie co najmniej średnie posiadało 66,3% osób w wieku 13 lat i więcej, podczas gdy w poprzednim spisie było to 57,2%. Najwięcej było osób z wykształceniem wyższym – ich odsetek wyniósł 32,4%. Posiadanie dyplomu szkoły wyższej deklarowało 36,7% kobiet i 27,6% mężczyzn. W poprzednim spisie także kobiety częściej niż mężczyźni deklarowały wykształcenie wyższe, jednak różnica była nieco mniejsza i wyniosła odpowiednio 26,1% wobec 21,1%. Wzrost udziału absolwentów szkół wyższych miał miejsce zarówno w miastach, jak i na wsi – wyniósł odpowiednio 8,7 i 8,5 p. proc. Nadal jednak odsetek osób z wykształceniem wyższym w miastach jest prawie dwukrotnie większy niż na wsi (38,8% wobec 20,5%).

Wyniki NSP 2021 wykazały, że osoby z niepełnosprawnościami w województwie mazowieckim stanowiły 12,2% ogólnej liczby mieszkańców, podczas gdy 10 lat wcześniej było to 9,8%. Liczba osób z niepełnosprawnościami wzrosła w porównaniu z poprzednim spisem o 30,7%, przy czym kobiet o 34,4%, a mężczyzn o 26,4%. Osób niepełnosprawnych prawnie (posiadających stosowne orzeczenie) było więcej niż niepełnosprawnych tylko biologicznie (odczuwających ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu wynikające ze stanu zdrowia) – odpowiednio 53,7% wobec 46,3%, ale w okresie międzyspisywym szybciej przybywało osób niepełnosprawnych tylko biologicznie. Wśród osób z niepełnosprawnościami przeważają kobiety; ich udział wyniósł 55,4%, przy czym w zbiorowości niepełnosprawnych prawnie – 50,3%, a w grupie osób niepełnosprawnych tylko biologicznie – 61,4%. Także częstotliwość występowania niepełnosprawności wśród kobiet była większa; w 2021 r. niepełnosprawność odnotowano dla 13,0% kobiet

i 11,4% mężczyzn. Częstotliwość występowania niepełnosprawności w miastach i na wsi była zbliżona – w miastach dotyczyła 12,1% mieszkańców, a na wsi 12,4% (w 2011 r. odpowiednio 10,3% i 8,8%).

Analiza wyników uzyskanych w NSP 2021 wykazała, że wśród mieszkańców województwa mazowieckiego dominuje ludność o polskiej tożsamości narodowej, stanowiąc 99,3%. Deklarujący niepolską przynależność narodową lub etniczną stanowili grupę liczącą 107,6 tys. osób (blisko 2%). Wśród nich najwięcej było osób narodowości ukraińskiej (14,4% ogółu osób deklaruujących przynależność inną niż polska), a następnie białoruskiej (z udziałem 8,6%) i angielskiej (6,2%).

Mieszkańcy województwa mazowieckiego w zdecydowanej większości posługują się w kontaktach domowych językiem polskim. Używanie tego języka zadeklarowało 99,7% ogółu ludności. Osoby posługujące się w kontaktach rodzinnych językiem innym niż polski stanowiły zbiorowość liczącą 200,7 tys. (3,6%). Językiem niepolskim, którym ludność województwa najczęściej posługuje się w kontaktach domowych jest angielski (135,2 tys.), a następnie rosyjski (17,8 tys.), niemiecki (14,2 tys.) i ukraiński (10,7 tys.).

W województwie mazowieckim w 2021 r. odpowiedzi na pytanie o przynależność wyznaniową udzieliło 78,1% ogółu ludności. Wyniki spisu pokazały, że 3770,9 tys. mieszkańców identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi, co stanowiło 68,4% ogółu ludności województwa oraz 87,5% osób o znanym statusie wyznaniowym, tj. od których uzyskano odpowiedź na pytanie o przynależność wyznaniową. Liczba osób deklaruujących, że nie należą do żadnego wyznania wyniosła 537,5 tys., czyli 9,7% ogółu ludności oraz 12,5% populacji osób o określonym statusie wyznaniowym. Najwięcej osób (3715,9 tys.) to wierni Kościoła Katolickiego obrządku łacińskiego; stanowili oni 67,4% ogółu ludności województwa oraz 86,2% osób, które określiły swój status wyznaniowy. Wszystkie pozostałe rodzaje identyfikacji wyznaniowych, zrzeszające w sumie 54,9 tys. osób, mają charakter mniejszościowy.

W momencie spisu część osób przebywała w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Wyniki NSP 2021 wykazały, że w województwie mazowieckim funkcjonowały 5682 obiekty zbiorowego zakwaterowania, w których przebywało 52,7 tys. osób. OZZ-ty zlokalizowane w mazowieckim stanowiły 17,6% wszystkich tego typu obiektów w kraju, a ludność w nich spisana – 17,0%. Wśród obiektów dominowały jednostki związane z nauką i pracą – ich udział wyniósł 64,4%, a ludność tu przebywająca stanowiła 38,9% ogółu osób w OZZ-tach. W obiektach zbiorowego zakwaterowania nieznacznie więcej było kobiet niż mężczyzn – 50,5% wobec 49,5%.

Wyniki NSP 2021 wykazały, że niemal połowa mieszkańców województwa (2627,9 tys.) to migranci, którzy przybyli lub powrócili do miejscowości obecnego zamieszkania – wcześniej mieszkali w innym miejscu przez co najmniej rok, przy czym 798,5 tys. migrowało w latach 2011–2021, czyli w ostatnim okresie międzyspisywym. Ponadto w czasie spisu 110,5 tys. osób przebywało poza granicami Polski 12 miesięcy lub dłużej. Zatem ludność mobilna stanowiła łącznie 49,7% ogółu (w 2011 r. było to 42,5%). Dla 91,4% ludności przybyłej w latach 2011–2021 poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju, a tylko dla 8,3% – zagranicą. Zdecydowanie dominowały więc migracje wewnętrzne. Wśród nich przeważały migracje wewnątrzwojewódzkie – w granicach naszego województwa migrowało 453,6 tys. osób. Tego typu migracje stanowiły 62,2% napływu i 82,4% odpływu w ramach migracji wewnętrznych.

Spis wykazał, że na obszarze województwa mazowieckiego w 2021 r. przebywało czasowo 365,1 tys. stałych mieszkańców innych krajów. Wśród ogółu imigrantów najwięcej (43,8%) było osób, których czas pobytu w Polsce wynosił od 3 do 12 miesięcy. Nieco mniej, bo 36,2% stanowiły osoby przebywające w Polsce do 3 miesięcy, a jedynie 20,1% przebywało w Polsce co najmniej 12 miesięcy. Połowa imigrantów przebywających czasowo w województwie mazowieckim przybyła z Ukrainy (było to 185,8 tys. osób). Znaczna grupa osób przybyła z Białorusi (19,0 tys.).

W momencie spisu 123,2 tys. osób mających stałe miejsce zamieszkania w województwie mazowieckim przebywało czasowo poza Polską. Oznacza to, że średnio na każdy 1000 mieszkańców województwa przypadały 22 osoby przebywające czasowo za granicą. Niemal 90% emigrantów stanowili emigranci długookresowi, którzy przebywali za granicą 12 miesięcy lub dłużej. Osoby przebywające za granicą od 3 do 12 miesięcy stanowiły 5,9%, a przebywające do 3 miesięcy – 4,4%. Zdecydowanie najczęściej wybieranym krajem emigracji czasowej była Wielka Brytania, gdzie przebywały 32,0 tys. stałych mieszkańców województwa. Na drugim miejscu znalazły się Niemcy (15,4 tys.), a następnie Stany Zjednoczone (8,7 tys.) i Holandia (6,6 tys.).

Executive summary

The results of the National Population and Housing Census 2021 showed that on 31 March 2021, the population of Mazowieckie Voivodship was 5514.7 thousand persons and constituted 14.5% of the total population of the country. Since the previous census conducted in 2011, the population of the Voivodship has increased by 246.0 thousand persons, i.e. by 4.7%. The increase was recorded both in urban and in rural areas (by 5.4% and 3.3%, respectively).

In the inter-census period, the ageing process of the population of Mazowieckie Voivodship continued. While in 2011 the old age ratio was 14.5%, within 10 years it increased to 18.2%, and the number of persons aged 65 and over increased by 30.9%. The value of the ageing index also increased – in 2011, there were 95 persons aged 65 and more per every 100 children aged 0–14, while in 2021 it was already 110. The median age for the total population of the Voivodship calculated on the basis of census data amounted to 40.7 years and was 2.5 years higher than in 2011.

The population structure according to marital status does not differ significantly compared to the results of the 2011 Census. Married persons are still the largest group among the population aged 15 and more; their percentage did not change over 10 years and amounted to 55.4%, with married men constituting 57.5% of total men and married women 53.5% of women. Single men and women remain relatively numerous and together they constituted 28.7%, i.e. 0.3 pp more than in 2011. The greatest changes were recorded for widowed and divorced persons – their share decreased by 2.0 pp and increased by 1.8 pp, respectively.

The results of the 2021 Census showed that over 98% of the inhabitants of Mazowieckie Voivodship indicated Poland as their country of birth, and almost 2% were born outside the current borders of Poland. Compared to the previous census, the number of persons born abroad increased by 65.5%, and those born in Poland by 4.0%. Of the total number of persons born outside Poland, the largest percentage were those born in Ukraine (23.0%), Belarus (12.2%), United Kingdom (11.8%) and Germany (6.9%).

Among the inhabitants of Mazowieckie Voivodship, 99.4% are citizens of the Republic of Poland, and 0.6% are foreigners, i.e. persons without Polish citizenship. Only 16 persons identified themselves as stateless. Foreigners living in Mazowieckie Voivodship include citizens of 149 countries. The largest number were citizens of Ukraine (39.8% of the total number of persons with non-Polish citizenship) and Belarus (19.3%).

In the inter-census period, there were quite significant changes in the level of education of the population. There was an increase in both the total number and the share of persons with tertiary, post-secondary and secondary education in the surveyed population. As a result, in 2021, 66.3% of persons aged 13 and more had at least secondary education, while in the previous census it was 57.2%. The largest number were persons with tertiary education – their percentage was 32.4%. 36.7% of women and 27.6% of men declared having a tertiary education diploma. In the previous census, women also declared tertiary education more often than men, but the difference was slightly smaller and amounted to 26.1% compared to 21.1%, respectively. The increase in the share of higher education institution graduates took place both in urban and in rural areas – it amounted to 8.7 and 8.5 pp, respectively. However, the percentage of persons with tertiary education in urban areas is still almost twice as high as in rural areas (38.8% compared to 20.5%).

The results of the 2021 Census showed that persons with disabilities in Mazowieckie Voivodship constituted 12.2% of the total number of inhabitants, while 10 years earlier it was 9.8%. The number of persons with disabilities increased by 30.7% compared to the previous census, with women increasing by 34.4% and men increasing by 26.4%. There were more legally disabled persons (with legal confirmation) than those who were only biologically disabled (those who experienced limitations in their daily functioning due to their health condition) – 53.7% compared to 46.3%, respectively, but in the inter-census period the number of persons with only biological disabilities was increasing at a faster rate. Women predominate among persons with disabilities; their share was 55.4%, while in the group of legally disabled persons – 50.3%, and in the group of persons with only biological disabilities – 61.4%. Also, the frequency of disability among women was higher; in 2021, disability was recorded for 13.0% of women and 11.4% of men. The frequency of disability both in urban and rural areas was similar – in urban areas it affected 12.1% of residents, and in rural areas 12.4% (in 2011, 10.3% and 8.8%, respectively).

The analysis of the results obtained in the 2021 Census showed that the population of Mazowieckie Voivodship is dominated by persons with Polish national identity, constituting 99.3%. Those declaring non-Polish national or ethnic affiliation constituted a group of 107.6 thousand persons (nearly 2%). Most of them were of Ukrainian nationality (14.4% of total persons declaring an affiliation other than Polish), followed by Belarusian (8.6%) and English (6.2%).

The vast majority of residents of Mazowieckie Voivodship use Polish language at home. 99.7% of the total population declared that they used this language. Persons using a language other than Polish in family contacts constituted a population of 200.7 thousand (3.6%). The non-Polish language most often used by the Voivodship's population at home is English (135.2 thousand), followed by Russian (17.8 thousand), German (14.2 thousand) and Ukrainian (10.7 thousand).

In Mazowieckie Voivodship in 2021, 78.1% of the total population answered the question about religious affiliation. The census results showed that 3770.9 thousand inhabitants identify with religious institutions, which constituted 68.4% of the total population of the Voivodship and 87.5% of persons with known religious status, i.e. from whom the answer to the question about religious affiliation was obtained. The number of persons declaring that they did not belong to any religion was 537.5 thousand, i.e. 9.7% of the total population and 12.5% of the population of persons with a specific religious status. Most persons (3715.9 thousand) are faithful of the Catholic Church of the Roman rite; they constituted 67.4% of the total population of the Voivodship and 86.2% of persons who indicated their religious status. All other types of religious identification, bringing together a total of 54.9 thousand persons, are of a minority nature.

At the time of the census, some persons were staying in collective living quarters. The results of the census 2021 showed that there were 5682 collective living quarters in Mazowieckie Voivodship, in which 52.7 thousand persons stayed. Collective living quarters located in Mazowieckie Voivodship accounted for 17.6% of total facilities of this type in the country, and their population – 17.0%. Among the facilities, units related to study and work dominated – their share was 64.4%, and the population staying here constituted 38.9% of the total number of persons in collective living quarters. There were slightly more women than men in collective living quarters – 50.5% compared to 49.5%.

The results of the 2021 Census showed that almost half of the Voivodship's inhabitants (2627.9 thousand) are migrants who came or returned to the town of their current residence – they previously lived in another place for at least a year, with 798.5 thousand migrated in the years 2011–2021, i.e. in the last inter-census period. Moreover, during the census, 110.5 thousand persons stayed outside Poland for 12 months or longer. Therefore, the mobile population constituted a total of 49.7% of the total (in 2011 it was 42.5%). For 91.4% of the population who arrived in 2011–2021, their previous place of residence was somewhere else in the country, and only for 8.3% – abroad. Therefore, internal migration definitely dominated. Among them, intra-voivodship migrations prevailed – 453.6 thousand persons migrated within the borders of our Voivodship. This type of migration accounted for 62.2% of the inflow and 82.4% of the outflow within internal migration.

The census showed that in 2021, 365.1 thousand permanent residents of other countries resided temporarily in Mazowieckie Voivodship. Among all immigrants, the largest number (43.8%) were persons whose stay in Poland was from 3 to 12 months. Slightly less, 36.2%, were persons staying in Poland for up to 3 months, and only 20.1% stayed in Poland for at least 12 months. Half of the immigrants staying temporarily in Mazowieckie Voivodship came from Ukraine (185.8 thousand persons). A significant group of persons came from Belarus (19.0 thousand).

At the time of the census, 123.2 thousand persons with permanent residence in Mazowieckie Voivodship stayed temporarily outside Poland. This means that on average, there were 22 persons staying temporarily abroad per every 1000 inhabitants of the Voivodship. Almost 90% of emigrants were long-term emigrants who stayed abroad for 12 months or longer. Persons staying abroad for 3 to 12 months accounted for 5.9%, and those staying for up to 3 months – 4.4%. The most frequently chosen country for temporary emigration was United Kingdom, where there were 32.0 thousand permanent residents of the Voivodship. Germany came second (15.4 thousand), followed by the United States (8.7 thousand) and the Netherlands (6.6 thousand).

1. Stan i struktura demograficzna ludności

1. Size and demographic structure of population

1.1. Stan ludności

1.1. Population size

Kategoria ludności według definicji krajowej. W kategorii tej są ujmowani stali mieszkańcy Polski, w tym osoby, które przebywają czasowo za granicą (bez względu na okres przebywania), ale zachowały stałe zameldowanie w Polsce, nie są natomiast ujmowani imigranci przebywający w Polsce czasowo.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 wykazały, że w dniu 31 marca 2021 r. ludność województwa mazowieckiego liczyła 5514,7 tys. osób i stanowiła 14,5% ogółu ludności kraju. Od ostatniego spisu powszechnego, tj. od dnia 31 marca 2011 r. liczba ludności województwa zwiększyła się o 246,0 tys. osób, tj. o 4,7%. Przyrost liczby ludności odnotowano zarówno w miastach, jak i na wsi, odpowiednio o 5,4% i 3,3%. W 2021 r. ludność miejska stanowiła 64,7% ogółu, natomiast ludność wiejska – 35,3% (w 2011 r. udziały te wyniosły odpowiednio 64,2% i 35,8%). Dla porównania, liczba ludności Polski zmniejszyła się o 475,7 tys. osób, tj. o 1,2% w stosunku do 2011 roku. Jednocześnie odnotowano spadek liczby ludności w miastach i wzrost mieszkańców wsi – odpowiednio o 2,8% i 1,2%.

Tablica 1. Ludność według płci
Table 1. Population by sex

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		
	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	2011=100
Ogółem Total	5268,7	100,0	5514,7	100,0	104,7
Mężczyźni Males	2522,1	47,9	2640,6	47,9	104,7
Kobiety Females	2746,5	52,1	2874,1	52,1	104,6
Miasta Urban areas	3381,7	100,0	3565,3	100,0	105,4
Mężczyźni Males	1581,0	46,8	1668,6	46,8	105,5
Kobiety Females	1800,7	53,2	1896,7	53,2	105,3
Wieś Rural areas	1886,9	100,0	1949,4	100,0	103,3
Mężczyźni Males	941,1	49,9	971,9	49,9	103,3
Kobiety Females	945,9	50,1	977,5	50,1	103,3

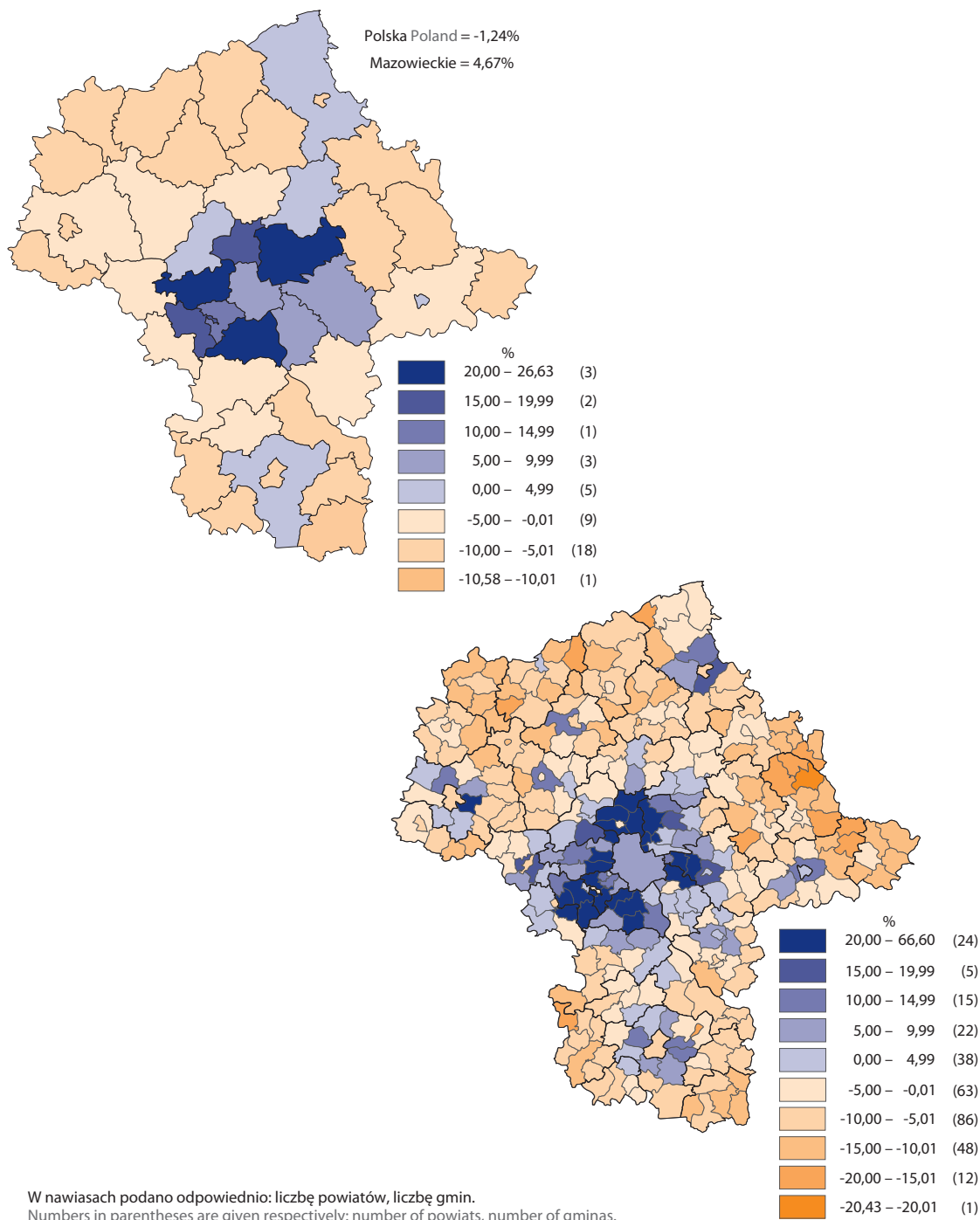
Do największych pod względem ludności powiatów województwa mazowieckiego należą: m.st. Warszawa – 1860,3 tys. osób; 33,7% ogółu ludności, wołomiński – 268,4 tys.; 4,9%, piaseczyński – 207,5 tys.; 3,8% i m. Radom – 201,6 tys.; 3,7%. Najmniej liczne są powiaty: łosicki, lipski, białobrzeski i zwoleński; w 2021 r. w powiatach tych mieszkało odpowiednio: 29,6, 32,5, 32,9 i 35,0 tys. osób, co stanowiło 0,5–0,6% ogólnej liczby ludności w województwie.

W województwie mazowieckim szybsze tempo przyrostu liczby ludności miejskiej niż wiejskiej wynikało m.in. ze zmian administracyjnych wprowadzonych w okresie międzyspisowym. W efekcie tych zmian wzrosła liczba gmin miejsko-wiejskich i spadła liczba gmin wiejskich. Liczba miast wzrosła o 7 nowo utworzonych jednostek, takich jak: Czerwińsk nad Wisłą, Lubowidz, Mrozy, Sanniki, Sochocin, Solec nad Wisłą i Wiskitki. W miastach tych w 2021 r. spisano 12,2 tys. osób, tj. 0,3% ogółu ludności miejskiej.

W 2021 r. spośród 37 powiatów ziemskich w 12 odnotowano przyrost liczby ludności, natomiast w 25 ubytek. W stosunku do 2011 r. największy przyrost liczby ludności wystąpił w powiatach koncentrujących się wokół Warszawy, tj.: piaseczyńskim – o 26,6%, wołomińskim – o 22,2% oraz warszawskim zachodnim – o 21,6%. Kolejne powiaty, w których odnotowano przyrost liczby ludności na poziomie powyżej 10% to: legionowski, grodziski i pruszkowski. Natomiast największe ubytki w liczbie ludności wystąpiły głównie w powiatach usytuowanych na krańcach województwa, tj.: lipskim – o 10,6%, żuromińskim – o 9,7%, sokołowskim – o 9,4%, łosickim – o 9,3%, przysuskim – o 9,2% i makowskim – o 9,1%. Wśród 5 miast na prawach powiatu tylko w m.st. Warszawie i m. Siedlce odnotowano wzrost liczby ich mieszkańców – odpowiednio o 9,4% i 0,03%.

Analizując zmiany liczby ludności na poziomie gmin stwierdzić można, że w większości z nich (w 210 spośród 314) liczba ludności w porównaniu z poprzednim spisem zmniejszyła się. Największy ubytek odnotowano w gminach wiejskich Sterdyń – o 20,4%, Ceranów – o 20,0%, Przesmyki – o 18,6% i Czarnia – 17,3%. Największy wzrost liczby ludności wystąpił w gminach wiejskich Wieliszew i Lesznówola – odpowiednio o 66,6% i o 65,0% oraz miejskich Marki – o 56,1% i Ząbki – o 51,6%.

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w latach 2011–2021
 Map 1. Change in the number of population in 2011–2021

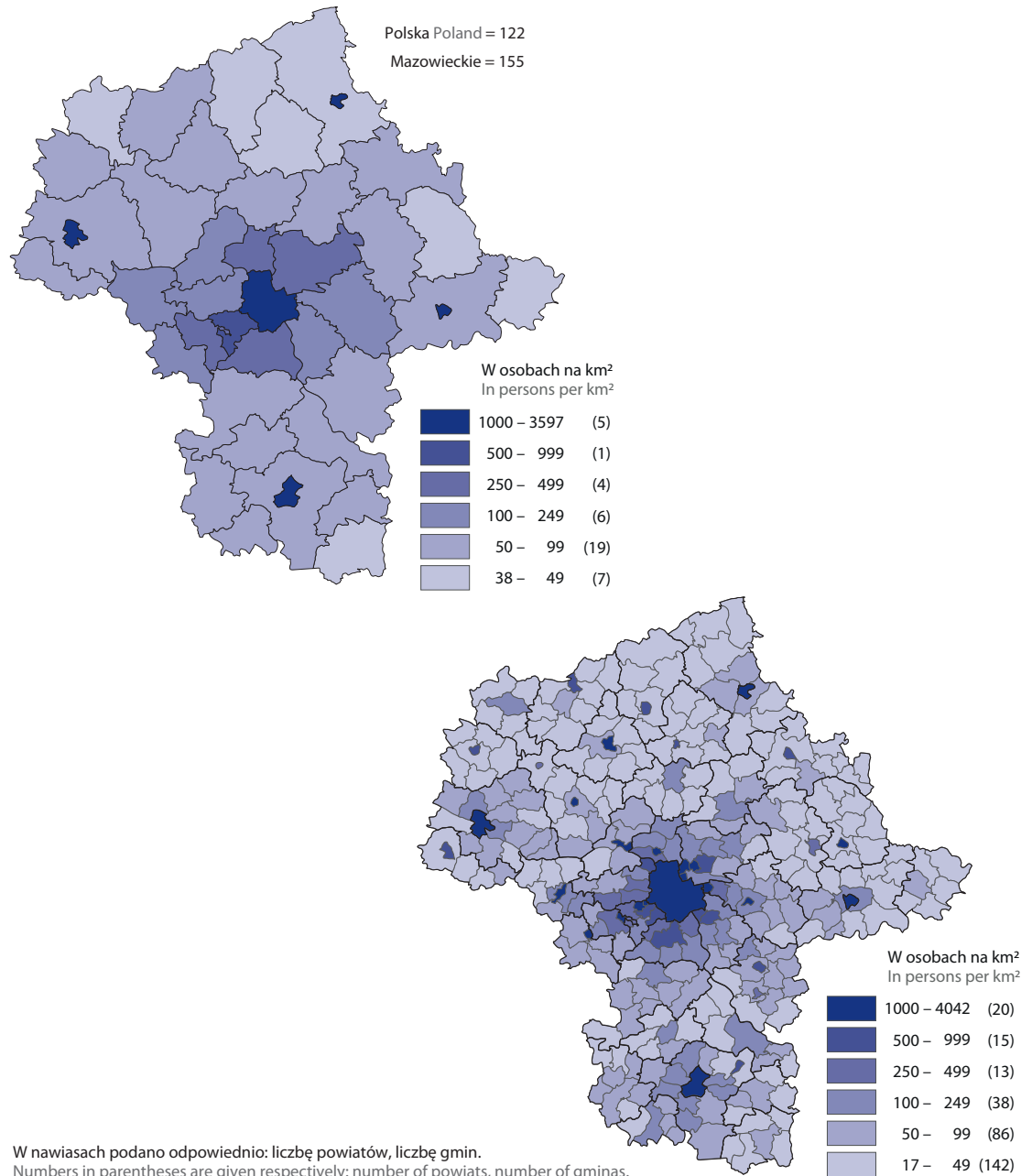

W województwie mazowieckim, gęstość zaludnienia, tj. liczba osób przypadająca na 1 km² powierzchni, wyniosła 155 osób, tj. o 7 więcej niż w 2011 r. i o 33 więcej niż w kraju. W miastach na 1 km² przypadało 1596 osób, a na wsi 58 osób. W porównaniu z 2011 r. było to więcej odpowiednio o 28 osób i o 2 osoby. Z analizy rozkładu tego wskaźnika na poziomie powiatów wynika, że najbardziej zaludnionym powiatem jest m.st. Warszawa, gdzie na 1 km² powierzchni przypadało 3597 osób. Kolejne powiaty to: m. Siedlce – ze wskaźnikiem zaludnienia 2397 osób na 1 km², m. Radom – 1803, m. Ostrołęka – 1488 i m. Płock – 1302.

Wśród powiatów ziemskich największą gęstość zaludnienia odnotowano w powiecie pruszkowskim – 717 osób na 1 km², piaseczyńskim – 334, legionowskim – 327, wołomińskim – 282 oraz grodziskim – 278. Wszystkie te powiaty koncentrują się w pobliżu Warszawy. Natomiast najmniejsza liczba osób przypadająca na 1 km² charakteryzowała powiaty: łosicki – 38 osób, makowski – 40, przasnyski – 41 i ostrołęcki – 42.

W układzie gmin największą gęstość zaludnienia odnotowano w trzech gminach miejskich położonych w pobliżu Warszawy: w Piastowie – 4042 osoby, w Ząbkach – 3984 i w Legionowie – 3930. Natomiast najmniej zaludnioną była gmina wiejska leżąca na wschodzie województwa (Ceranów – 17 osób) oraz dwie gminy wiejskie leżące na północy województwa (Krzyńcówka Mała – 18 osób i Dzierzgowo – 19 osób).

Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2021 r.
Map 2. Population density in 2021

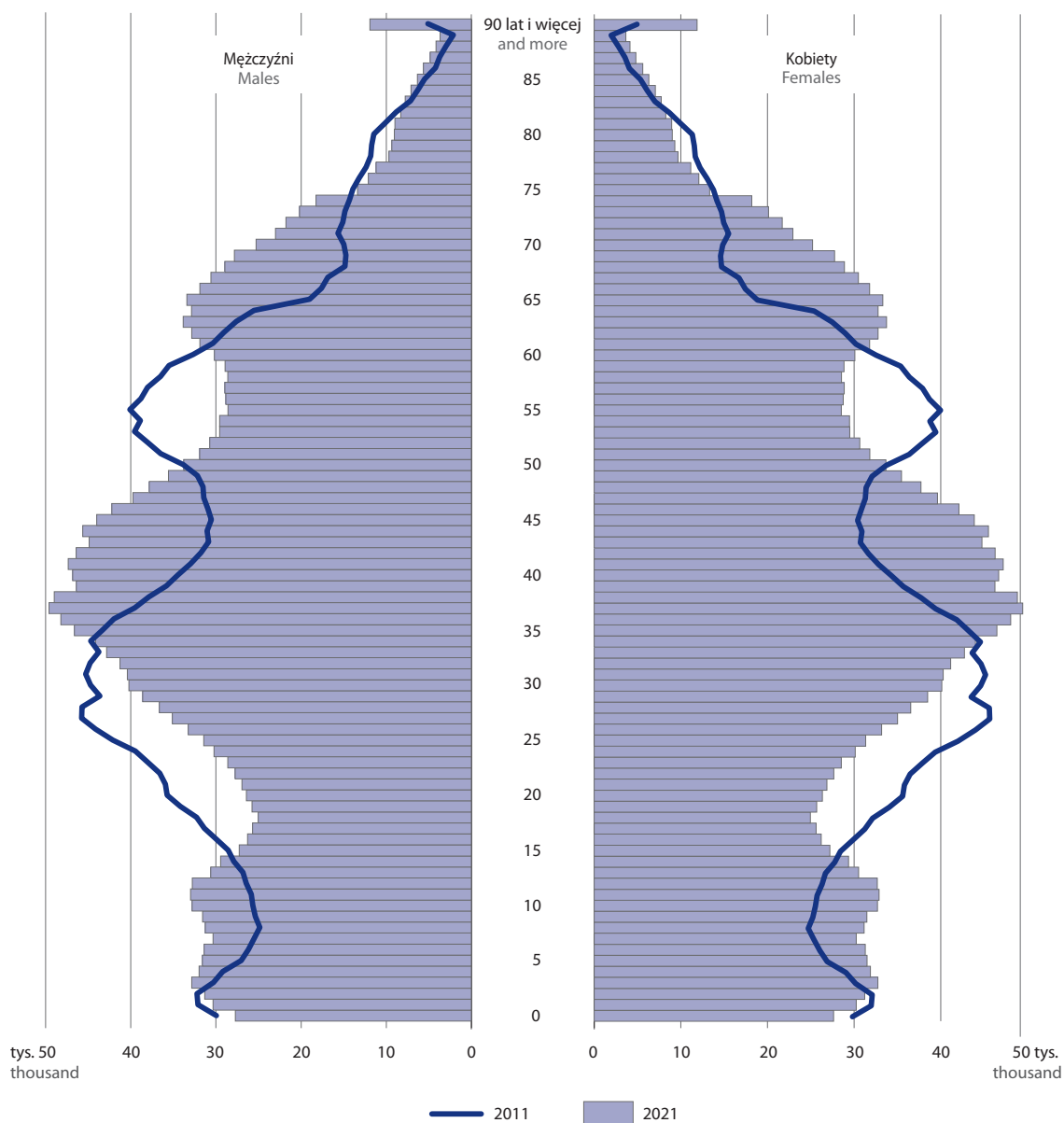
1.2. Ludność według płci i wieku

1.2. Population by sex and age

Wiek osób określa się liczbą lat ukończonych, ustaloną poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. momentem krytycznym, tj. 31 marca 2021 r.).

W województwie mazowieckim w okresie międzyspisowym nie zmieniły się proporcje ludności według płci. W 2021 r. populacja kobiet liczyła 2874,1 tys. i stanowiła 52,1% ogółu ludności, natomiast populacja mężczyzn liczyła 2640,6 tys. i stanowiła 47,9%. W stosunku do 2011 r. liczba kobiet wzrosła o 4,6%, a liczba mężczyzn o 4,7%.

Wykres 1. Ludność według płci i wieku
Chart 1. Population by sex and age

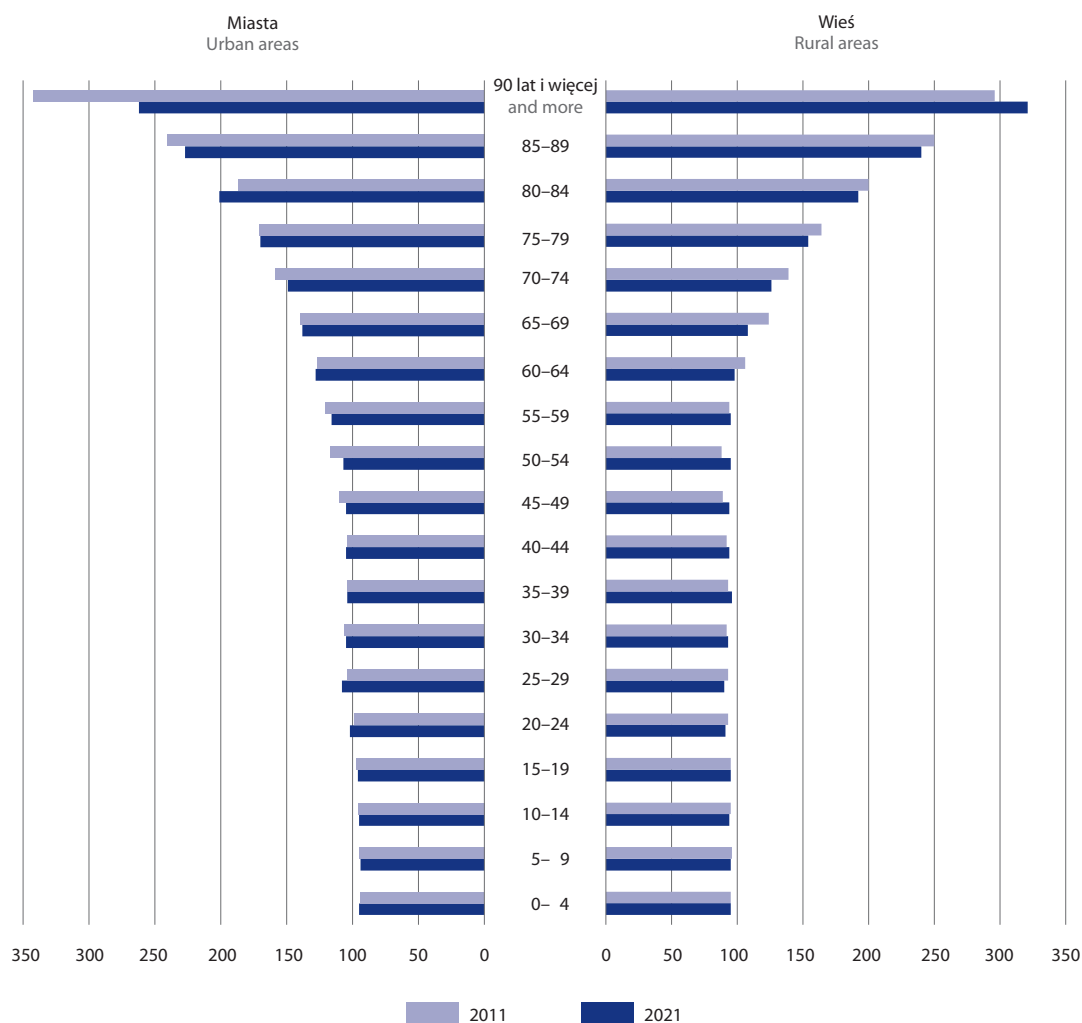

Współczynnik feminizacji utrzymał się na poziomie z 2011 r. – na 100 mężczyzn przypadało 109 kobiet. W kraju na 100 mężczyzn przypadało 107 kobiet.

Relacje obu płci i nadwyżki jednej nad drugą zmieniają się wraz z postępującą zmianą wieku ludności. W 2021 r. liczebna przewaga mężczyzn nad liczbą kobiet występowała we wszystkich rocznikach do 25 roku życia. W rocznikach starszych (od 26 roku życia) miała miejsce nadwyżka liczby kobiet nad mężczyznami, przy czym w kolejnych, coraz to starszych rocznikach przewaga liczebna kobiet zwiększała się. W grupie wieku 85 lat i więcej współczynnik feminizacji osiągnął wartość 247. Zmiany proporcji płci w poszczególnych grupach wieku przebiegają odmiennie w miastach i na wsi. W 2021 r. na wsi nadwyżka liczby mężczyzn utrzymywała się we wszystkich rocznikach poniżej 63 roku życia, natomiast w miastach – poniżej 23 roku (z wyjątkiem ludności w wieku 21 lat). W kolejnych, coraz to starszych grupach wieku przewaga liczebna kobiet w miastach i na wsi zwiększa się.

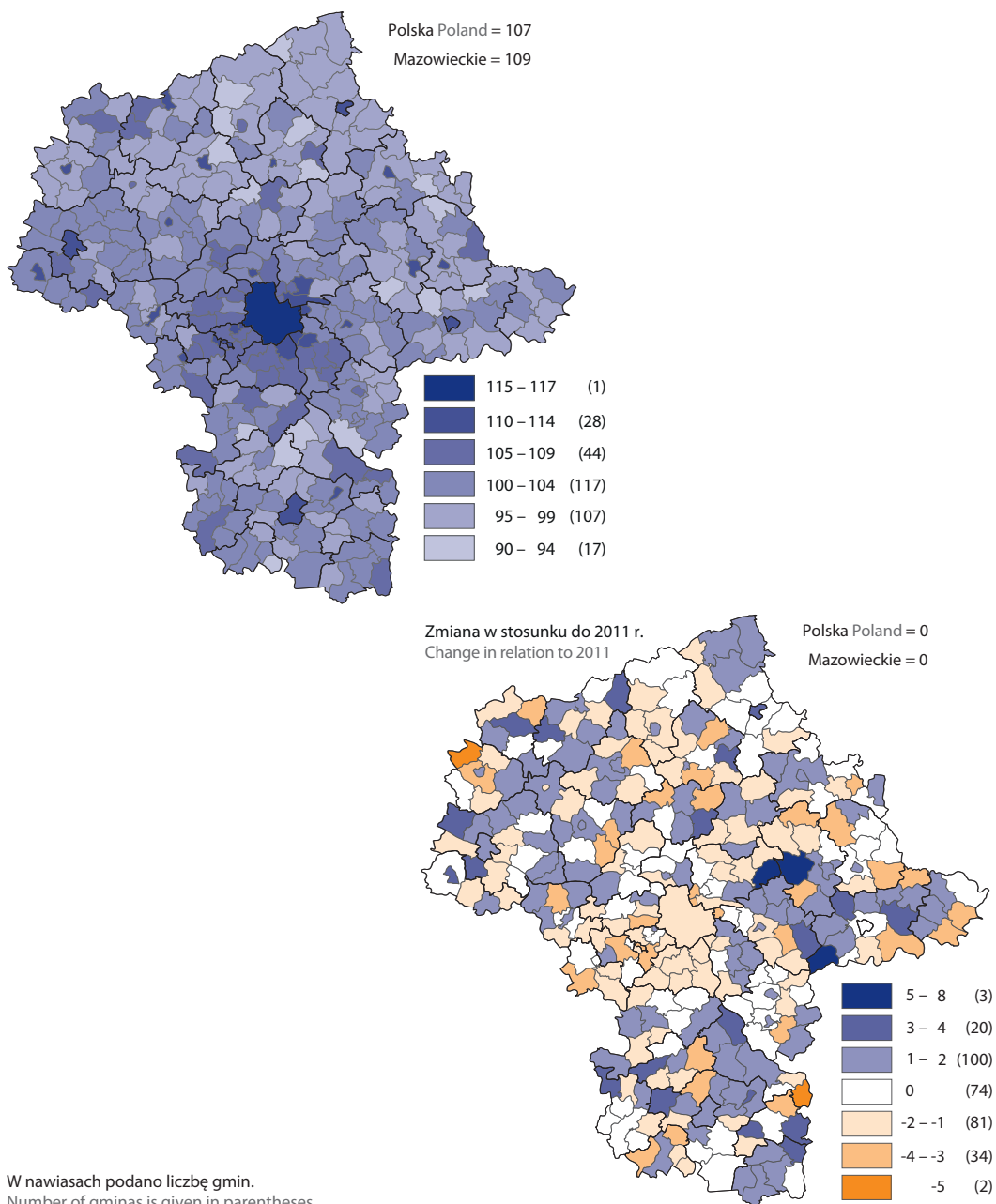
Wykres 3. Współczynnik feminizacji według grup wieku

Chart 3. Femininity ratio by age groups

Bardziej sfeminizowana była ludność miejska niż wiejska. W 2021 r. w miastach kobiety stanowiły 53,2%, a wskaźnik feminizacji wyniósł 114, natomiast na wsi kobiety stanowiły 50,1% ogółu ludności, a wskaźnik feminizacji wyniósł 101. Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w m.st. Warszawie – 117 oraz Milanówku i Płońsku – po 114. Najmniej kobiet na 100 mężczyzn odnotowano w gminach: Wierzбно – 90 oraz Mirów, Paprotnia, Gzy i Sypniewo – po 91.

Mapa 3. Współczynnik feminizacji w 2021 r.
 Map 3. Femininity ratio in 2021

Przewaga liczebna kobiet w 2021 r. widoczna była w większości powiatów województwa mazowieckiego. Spośród nich wyrównane pod względem proporcji płci były powiaty przasnyski i zwoleński. Przewaga liczby mężczyzn nad liczbą kobiet wystąpiła w trzech powiatach: ostrołęckim, białobrzeskim i siedleckim.

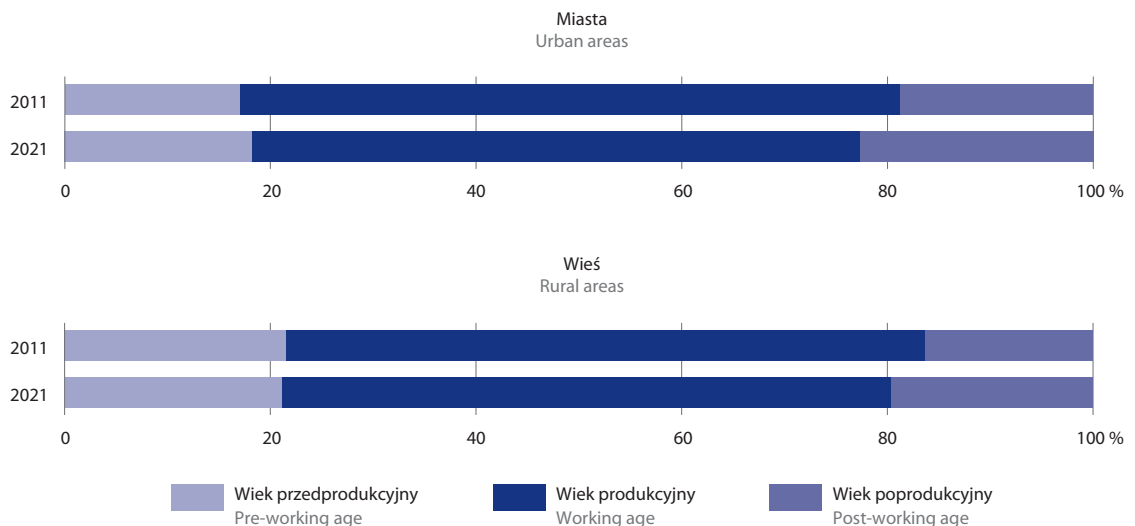

Tablica 2. Ludność według ekonomicznych grup wieku
Table 2. Population by economic age groups

Wyszczególnienie Specification	2011	2021	Zmiana w latach 2011–2021 Change in 2011–2021		2011	2021
	w tys. in thousands		w % in %		w odsetkach in percent	
Ogółem Total	5268,7	5514,7	246,0	4,7	100,0	100,0
Wiek przedprodukcyjny Pre-working age	984,2	1064,8	80,6	8,2	18,7	19,3
Wiek produkcyjny Working age	3344,2	3260,8	-83,3	-2,5	63,5	59,1
mobilny mobility	2100,9	2089,8	-11,1	-0,5	39,9	37,9
niemobilny non-mobility	1243,3	1171,0	-72,2	-5,8	23,6	21,2
Wiek poprodukcyjny Post-working age	940,3	1189,1	248,8	26,5	17,8	21,6
Miasta Urban areas	3381,7	3565,3	183,6	5,4	100,0	100,0
Wiek przedprodukcyjny Pre-working age	577,8	651,0	73,2	12,7	17,1	18,3
Wiek produkcyjny Working age	2170,3	2105,9	-64,4	-3,0	64,2	59,1
mobilny mobility	1352,9	1381,0	28,1	2,1	40,0	38,7
niemobilny non-mobility	817,4	724,9	-92,6	-11,3	24,2	20,3
Wiek poprodukcyjny Post-working age	633,6	808,4	174,8	27,6	18,7	22,7
Wieś Rural areas	1886,9	1949,4	62,5	3,3	100,0	100,0
Wiek przedprodukcyjny Pre-working age	406,4	413,8	7,4	1,8	21,5	21,2
Wiek produkcyjny Working age	1173,8	1154,9	-18,9	-1,6	62,2	59,2
mobilny mobility	748,0	708,8	-39,2	-5,2	39,6	36,4
niemobilny non-mobility	425,8	446,2	20,3	4,8	22,6	22,9
Wiek poprodukcyjny Post-working age	306,7	380,6	74,0	24,1	16,3	19,5

W województwie mazowieckim w 2021 r. liczba osób będących w wieku przedprodukcyjnym wyniosła 1064,8 tys. i w stosunku do 2011 r. zwiększyła się o 8,2%. Zwiększył się również ich odsetek w populacji ogółem z 18,7% w 2011 r. do 19,3% w 2021 r. Zarówno w miastach, jak i na wsi zwiększyła się liczba osób w wieku 0–17 lat odpowiednio o 12,7% i o 1,8%. W 2021 r. liczba osób w wieku produkcyjnym wyniosła 3260,8 tys. i w porównaniu z poprzednim spisem spadła o 2,5%. W miastach odnotowano ubytek o 3,0%, przy czym zjawisko to dotyczyło tylko ludności w wieku niemobilnym – spadek o 11,3%, natomiast ludność w wieku mobilnym wzrosła o 2,1%. Na wsi również odnotowano ubytek ludności w wieku produkcyjnym – o 1,6%, z tym że populacja w wieku mobilnym zmniejszyła się o 5,2%, natomiast w wieku niemobilnym zwiększyła się o 4,8%. W 2021 r. udział osób w wieku produkcyjnym w ludności ogółem wyniósł 59,1%, co w porównaniu z 2011 r. oznacza spadek o 4,4 p. proc. W województwie mazowieckim według NSP 2021 liczba osób w wieku poprodukcyjnym wyniosła 1189,1 tys. i w stosunku do 2011 r. zwiększyła się o 26,5%. Udział tej populacji w ogólnej liczbie ludności stanowił 21,6% i był o 3,8 p. proc. większy niż w 2011 r. Zarówno w miastach, jak i na wsi przybyło osób w wieku poprodukcyjnym, a co za tym idzie zwiększył się ich udział w zbiorowości ogółem. W porównaniu z 2011 r. odsetek osób w wieku poprodukcyjnym w miastach wzrósł o 4,0 p. proc., a na wsi o 3,2 p. proc.

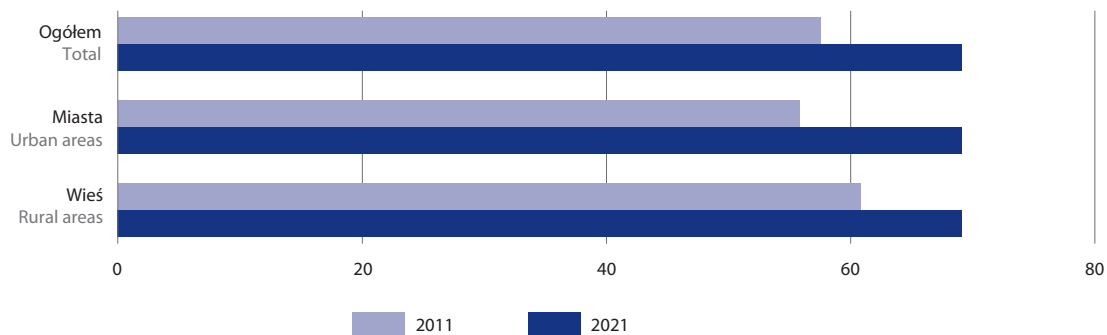
Wykres 4. Struktura ludności według ekonomicznych grup wieku
Chart 4. Structure of population by economic age groups

Wyniki spisu pokazały znaczne zróżnicowanie struktury ludności według wieku w poszczególnych powiatach województwa. Spośród wszystkich powiatów największym udziałem ludności w wieku przedprodukcyjnym odznaczał się powiat wołomiński – 23,0%, natomiast najmniejszym m. Płock – 16,6%. W 2021 r. najwięcej ludności w wieku produkcyjnym było w powiecie ostrołęckim – 61,0%, a najmniej w powiecie otwockim – 57,0%. Natomiast największy udział osób w wieku poprodukcyjnym odnotowano w m. Płocku – 25,8%, a najmniejszy w powiecie wołomińskim – 16,8%.

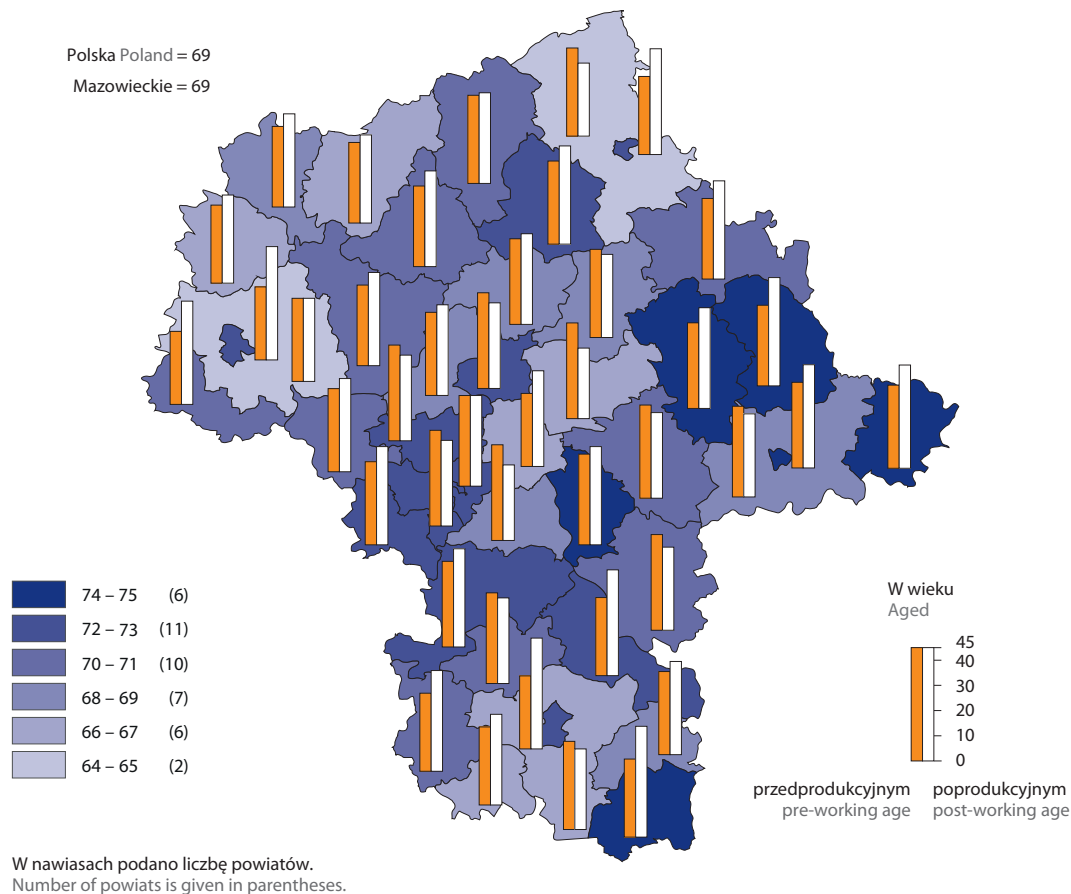
W efekcie zmian w ekonomicznych grupach wieku wzrósł współczynnik obciążenia demograficznego. W 2021 r. na każde 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 69 (tyle samo co w kraju) osób w wieku nieprodukcyjnym, tj. o 11 osób więcej niż w 2011 r. Zarówno w miastach, jak i na wsi współczynnik ten wyniósł 69 (w 2011 r. było to 56 w miastach i 61 na wsi). Na skutek zmian w strukturze wieku ludności, stosunek liczby ludności w wieku poprodukcyjnym w odniesieniu do ludności w wieku produkcyjnym w województwie ogółem wzrósł z 28 w 2011 r. do 36 w 2021 r., a stosunek ludności w wieku przedprodukcyjnym do ogółu ludności w wieku produkcyjnym zwiększył się z 29 do 33. Zarówno w miastach, jak i na wsi większe natężenie zmian dotyczyło obciążenia ludnością w wieku poprodukcyjnym, gdzie współczynnik wzrósł w miastach – z 29 do 38, a na wsi – z 26 do 33.

Wykres 5. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym
Chart 5. Non-working age population per 100 persons of working age

Wśród powiatów województwa mazowieckiego najwyższą wartość współczynnika obciążenia demograficznego odnotowano w powiecie lipskim, otwockim, sokołowskim i m. Siedlce, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało po 75 osób w wieku nieprodukcyjnym. Ponadto wysoki współczynnik (co najmniej 70) wystąpił jeszcze w 23 powiatach. W większości tych powiatów wyższe było obciążenie ludności w wieku produkcyjnym osobami w wieku poprodukcyjnym niż osobami w wieku przedprodukcyjnym. Natomiast najniższą wartość współczynnika obciążenia demograficznego odnotowano w powiecie ostrołęckim – 64, przy czym na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało tutaj 29 osób w wieku poprodukcyjnym oraz 35 osób w wieku przedprodukcyjnym.

Mapa 4. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.
Map 4. Non-working age population per 100 persons of working age in 2021

Zmianom, jakie zaszły w ciągu 10 lat towarzyszył proces starzenia się ludności. Jednym z mierników stopnia zaawansowania procesu starzenia się ludności jest wskaźnik starości demograficznej. Zgodnie z rekomendacjami ONZ społeczeństwo, w którym udział osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem przekracza 6% można nazwać starym. W województwie mazowieckim w 2011 r. wskaźnik starości wyniósł 14,5% i w ciągu 10 lat zwiększył się do 18,2%, a liczebność tej grupy osób wzrosła o 30,9%.

Tablica 3. Ludność według biologicznych grup wieku

Table 3. Population by biological age groups

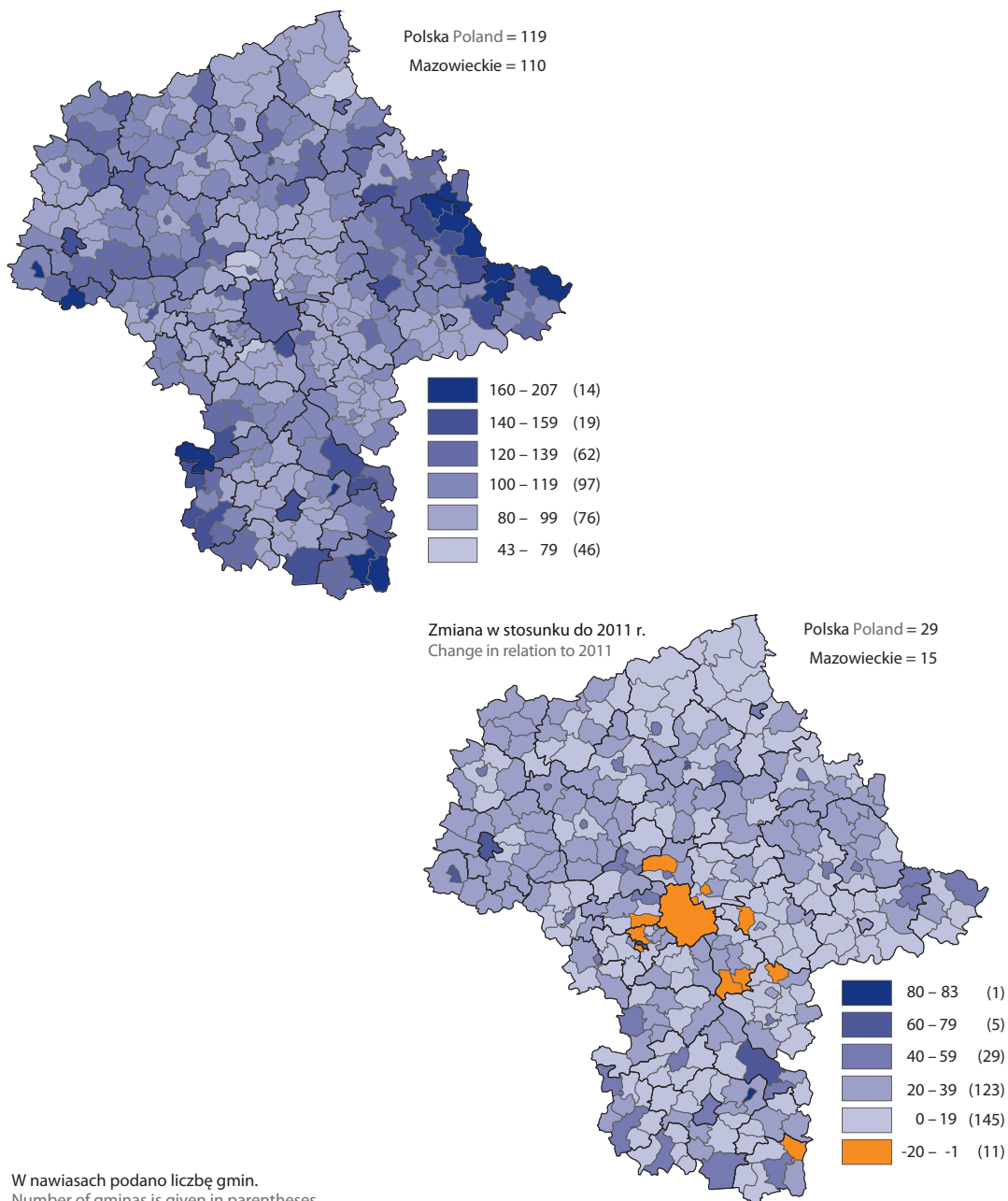
Wyszczególnienie Specification	2011	2021	Zmiana w latach 2011–2021 Change in 2011–2021		2011	2021
	w tys. in thousands		w % in %		w odsetkach in percent	
Ogółem Total	5268,7	5514,7	246,0	4,7	100,0	100,0
0–14 lat	808,8	910,1	101,3	12,5	15,4	16,5
15–64	3694,3	3602,6	-91,7	-2,5	70,1	65,3
65 lat i więcej and more	765,6	1002,0	236,4	30,9	14,5	18,2
Miasta Urban areas	3381,7	3565,3	183,6	5,4	100,0	100,0
0–14 lat	481,9	561,1	79,2	16,4	14,2	15,7
15–64	2391,1	2320,2	-70,9	-3,0	70,7	65,1
65 lat i więcej and more	508,8	684,0	175,3	34,4	15,0	19,2
Wieś Rural areas	1886,9	1949,4	62,5	3,3	100,0	100,0
0–14 lat	326,9	349,0	22,1	6,8	17,3	17,9
15–64	1303,2	1282,4	-20,8	-1,6	69,1	65,8
65 lat i więcej and more	256,9	318,0	61,2	23,8	13,6	16,3

W układzie powiatów w latach 2011–2021 największy wzrost udziału osób w wieku 65 lat i więcej miał miejsce w m. Ostrołęce i m. Płocku – odpowiednio o 9,0 p. proc. i 8,7 p. proc. Natomiast w układzie gmin udział osób w wieku 65 lat i więcej wzrósł we wszystkich gminach (z wyjątkiem gminy Chotcza, w której odnotowano spadek o 0,02 p. proc.). Największy wzrost udziału tej grupy osób zarejestrowano w gminie Kozienice – o 10,4 p. proc. oraz Pionki (gmina miejska) – o 10,2 p. proc.

W ciągu 10 lat pogorszyły się proporcje między najmłodszymi a najstarszymi generacjami. Świadczy o tym wzrost wartości indeksu starości, który ilustruje liczbowe relacje pomiędzy pokoleniem dziadków i wnuków. O ile w 2011 r. na 100 dzieci w wieku 0–14 lat przypadało 95 osób w wieku 65 lat i więcej, to w 2021 r. było to już 110.

Analizując dane dla gmin stwierdzono, że w 187 jednostkach indeks starości kształtował się powyżej 100, w 5 – na poziomie 100, czyli odnotowano zbliżoną liczbę osób starszych i dzieci, a w 122 – poniżej 100. Najwyższą wartość indeksu starości zanotowano w gminie Nur – 207, co oznacza, że w gminie tej liczba osób w wieku 65 lat i więcej ponad 2-krotnie przewyższyła liczbę osób w wieku 0–14 lat. Wysoki wskaźnik wystąpił również w gminach: Korczew – 195, Pionki (gmina miejska) – 186, Podkowa Leśna – 185. Najniższą wartość indeksu starości zanotowano w gminie Lesznówola – 43 oraz w miastach Żąbki i Marki – odpowiednio 46 i 47.

Mapa 5. Indeks starości^a w 2021 r.
Map 5. Ageing index^a in 2021

W nawiasach podano liczbę gmin.
Number of gminas is given in parentheses.

^a Liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat (relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków).
^a The number of population aged 65 and more per 100 population aged 0–14 (relation of the generation of grandparents and grandchildren).

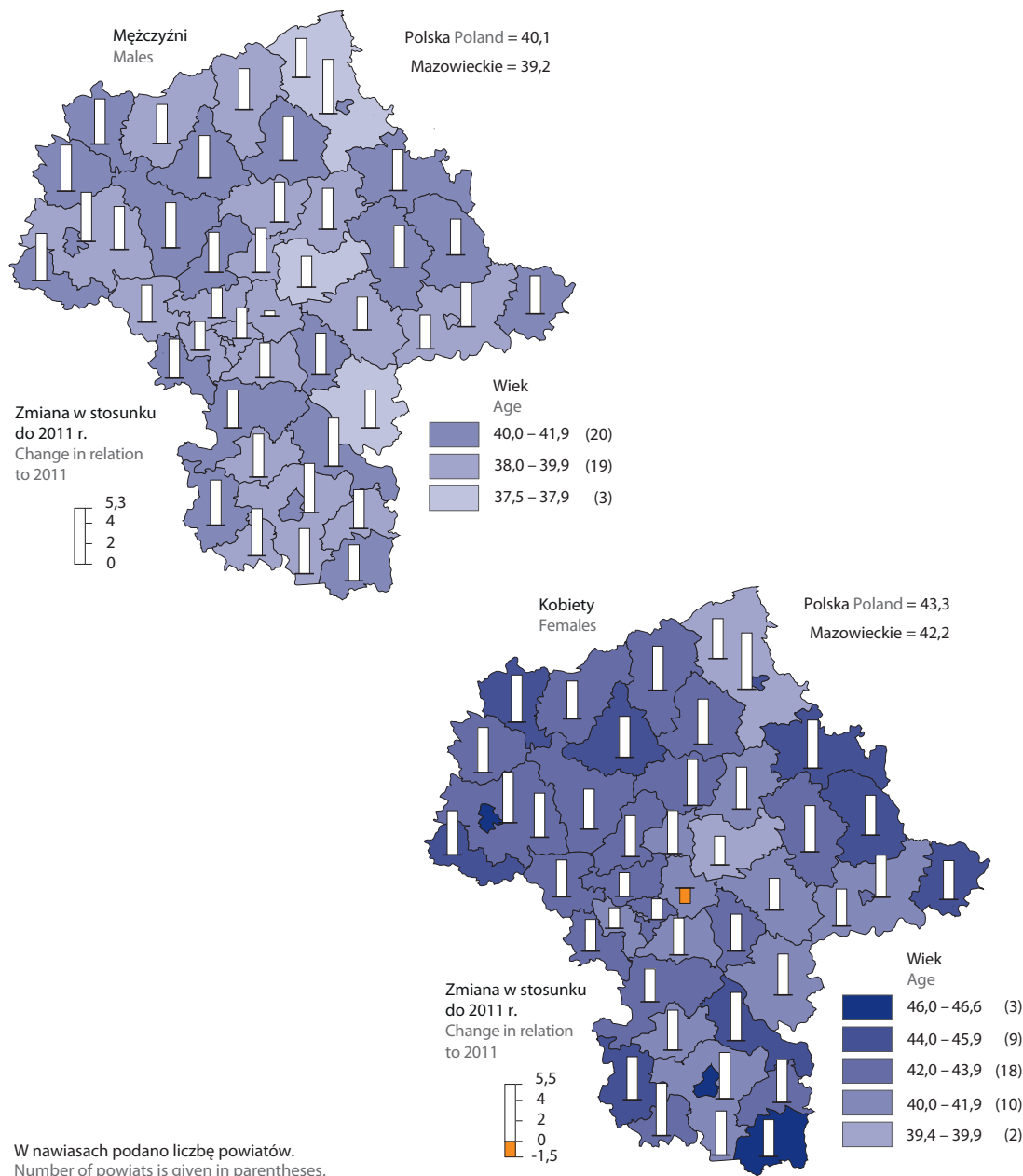
Odnosząc omawiane miary do przeciętnych wartości dla kraju, można powiedzieć, że w analizowanym okresie proces starzenia się ludności w województwie mazowieckim charakteryzował się mniejszą dynamiką. W Polsce w latach 2011–2021 udział osób starszych w ogólnej liczbie ludności zwiększył się z 13,6% do 18,6%, a liczebność tej populacji wzrosła o 35,5%, ponadto indeks starości wzrósł z 90 do 119.

Kolejnym miernikiem stopnia zaawansowania procesu starzenia się ludności jest mediana wieku. Obliczona na podstawie danych spisowych mediana wieku, wyznaczająca granicę wieku, którą połowa populacji już

przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła, dla ogółu mieszkańców województwa mazowieckiego wyniosła 40,7 roku i w stosunku do 2011 r. była wyższa o 2,5 roku. Zarówno według danych z NSP 2021, jak i z NSP 2011 kobiety były starsze od mężczyzn odpowiednio 42,2 roku wobec 39,2 roku i 40,2 roku wobec 36,4 roku. Mediana wieku mieszkańca Polski wyniosła 41,7 roku i w ciągu 10 lat wzrosła o 3,6 roku. W układzie powiatów województwa mazowieckiego najwyższa mediana wieku zarówno mężczyzn, jak i kobiet wystąpiła w powiecie lipskim – odpowiednio 41,9 i 46,6 roku, tj. od ostatniego spisu mężczyźni postarzelisię tutaj o 3,5 roku, a kobiety o 3,6 roku. Natomiast najmłodszym demograficznie powiatem jest wołomiński, w którym mediana wieku dla mężczyzn wyniosła 37,5 roku, a dla kobiet – 39,4 roku, co w porównaniu z 2011 r. daje wzrost odpowiednio o 3,0 i 2,8 roku. W stosunku do NSP 2011 w mieście na prawach powiatu Ostrołęce odnotowano najwyższy wzrost wieku środkowego mieszkańców – dla mężczyzn o 5,3 roku, a dla kobiet – o 5,5 roku.

Mapa 6. Mediana wieku ludności według płci w 2021 r.

Map 6. Median age of population by sex in 2021

1.3. Ludność według stanu cywilnego

1.3. Population by marital status

Stan cywilny – ze względu na przepisy prawa obowiązujące w poszczególnych krajach – wyznaczające dolną granicę wieku umożliwiającego zawieranie związków małżeńskich – w spisach ludności przyjęto określanie stanu cywilnego dla osób będących w wieku 15 lat i więcej.

Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim;
- żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim;
- wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka;
- rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

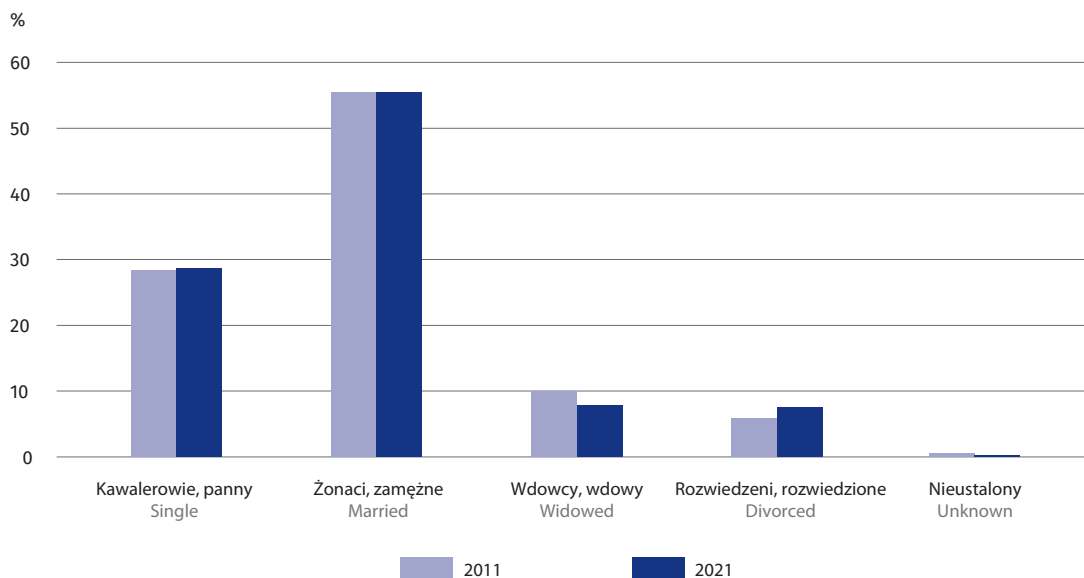
Osoby, w stosunku do małżeństwa, których sąd orzekł separację z prawnego punktu widzenia, w dalszym ciągu pozostają w stanie małżeńskim.

Struktura ludności według stanu cywilnego uwarunkowana jest czynnikami demograficznymi, tj. liczbą osób w poszczególnych grupach wieku, liczbą zawartych związków małżeńskich, liczbą rozwodów, liczbą zgonów oraz sytuacją społeczno-ekonomiczną kraju.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 pokazały zmiany, jakie zaszły w strukturze ludności według stanu cywilnego w stosunku do spisu z 2011 r. Najliczniejszą grupą wśród ludności w wieku 15 lat i więcej są nadal osoby pozostające w związku małżeńskim, które w 2021 r. stanowiły 55,4% i było to tyle samo co w 2011 r. Kolejną grupą są kawalerowie i panny, którzy stanowili 28,7%, tj. o 0,3 p. proc. więcej niż w 2011 r. Natomiast udział osób owdowiałych wyniósł 7,9%, a rozwiedzionych – 7,6%, co było odpowiednio mniej o 2,0 p. proc. i więcej o 1,8 p. proc.

Wykres 6. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego

Chart 6. Population aged 15 and more by marital status

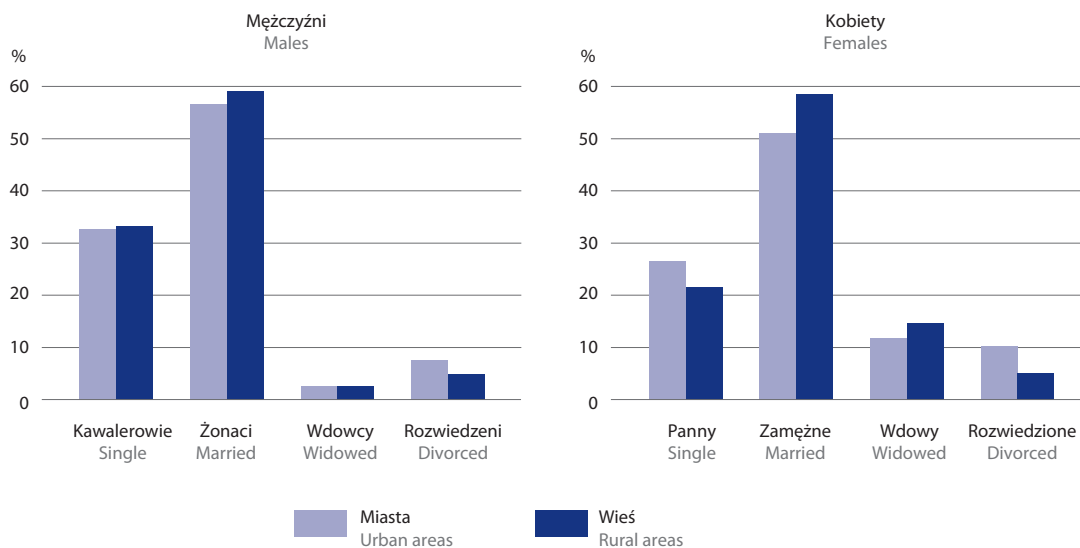

Tablica 4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.
Table 4. Population aged 15 years and more by marital status in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Kawalerowie, panny Single	Żonaci, zameżne Married	Wdowcy, wdowy Widowed	Rozwiedzeni, rozwidzione Divorced	Nieustalony Unknown
W tysiącach In thousands						
Ogółem Total	4604,6	1319,9	2551,2	365,7	351,8	16,0
Mężczyźni Males	2173,1	714,4	1250,1	57,2	142,4	8,9
Kobiety Females	2431,5	605,5	1301,0	308,5	209,4	7,1
W odsetkach In percent						
Mężczyźni Males	100,0	32,9	57,5	2,6	6,6	0,4
Kobiety Females	100,0	24,9	53,5	12,7	8,6	0,3

W 2021 r. prawie co trzeci mężczyzna w wieku 15 lat i więcej był kawalerem – 32,9%, natomiast odsetek kobiet był niższy – nie przekroczył 1/4 omawianej populacji – 24,9%. W 2011 r. było to odpowiednio 33,1% i 24,2%. Odsetek żonatych mężczyzn był również wyższy niż zamężnych kobiet – 57,5% wobec 53,5%, natomiast w 2011 r. było to 58,7% wobec 52,5%. W wyniku wyższej umieralności mężczyzn, powodującej częstsze owdowienia kobiet, odsetek wdów był blisko 5-krotnie wyższy w porównaniu z odsetkiem wdowców, tj. 12,7% wobec 2,6%, zaś w 2011 r. było to 16,0% wobec 3,1%. W województwie mazowieckim rozwiedzeni mężczyźni stanowili 6,6% ogółu mężczyzn w wieku 15 lat i więcej, natomiast rozwiedzione kobiety – 8,6% ogółu kobiet w wieku 15 lat i więcej. W 2011 r. było to odpowiednio 4,6% i 6,9%.

Wykres 7. Ludność w wieku 15 lat i więcej według płci i stanu cywilnego w 2021 r.
Chart 7. Population aged 15 and more by sex and marital status in 2021

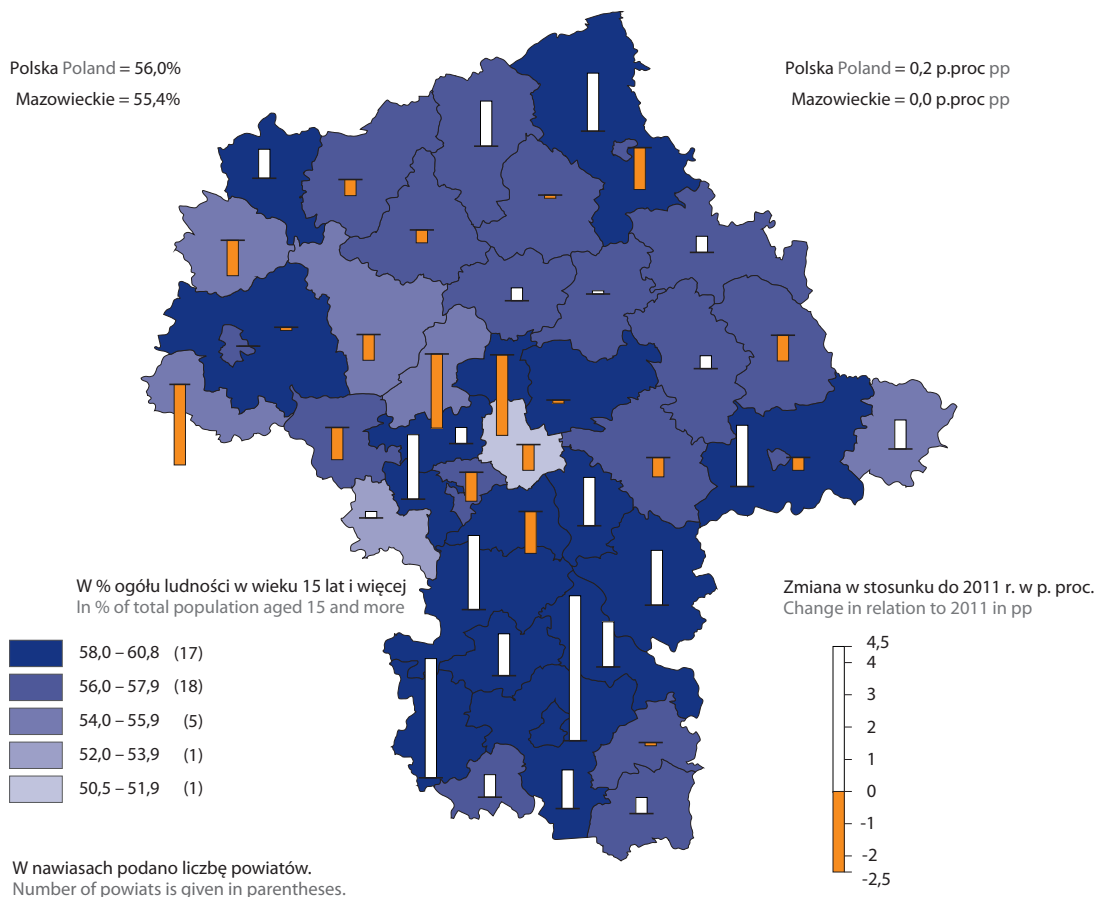

Struktura ludności według stanu cywilnego jest zróżnicowana w zależności od miejsca zamieszkania. Odsetek kawalerów mieszkających na wsi był większy niż w miastach – 33,2% wobec 32,7%, natomiast odwrotna sytuacja była wśród panien, których na wsi było 21,6%, a w miastach – 26,5%. Mieszkańcy wsi częściej niż mieszkańcy miast pozostawali w związku małżeńskim. Różnica ta wyraźniej widoczna jest wśród kobiet. Na wsi odsetek mężatek wyniósł 58,5%, a w miastach 51,0%. Odsetek żonatyh był mniej zróżnicowany i wyniósł odpowiednio 59,6% i 56,6%. W 2021 r. na wsi odsetek owdowiałyh kobiet był ponad 5,5 razy większy niż mężczyzn, a w miastach ponad 4-krotnie większy. W miastach rozwiedzione kobiety stanowiły 10,3% ogółu kobiet w wieku 15 lat i więcej, a na wsi – 5,1%; natomiast jeśli chodzi o mężczyzn było to odpowiednio 7,5% i 4,8%.

Z przekroju powiatów wynika, że w 2021 r. największy udział osób będących w stanie cywilnym kawaler/panna w odniesieniu do ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej odnotowano w m.st. Warszawie – 32,6% i powiecie łosickim – 29,1%, a najmniejszy w m. Radomiu i m. Płocku – odpowiednio 21,3% i 23,4%. Największy udział osób żonatyh/zamężnyh odnotowano w m. Radomiu – 60,8%, a najmniejszy w m.st. Warszawie – 50,5%. Udział osób w stanie cywilnym wdowiec/wdowa największy był w powiecie lipskim – 11,1%, a najmniejszy w powiecie piaseczyńskim – 6,2%. Natomiast największy udział osób rozwiedzionyh zarejestrowano w m. Płocku – 10,3%, a najmniejszy w powiecie przysuskim – 3,4%.

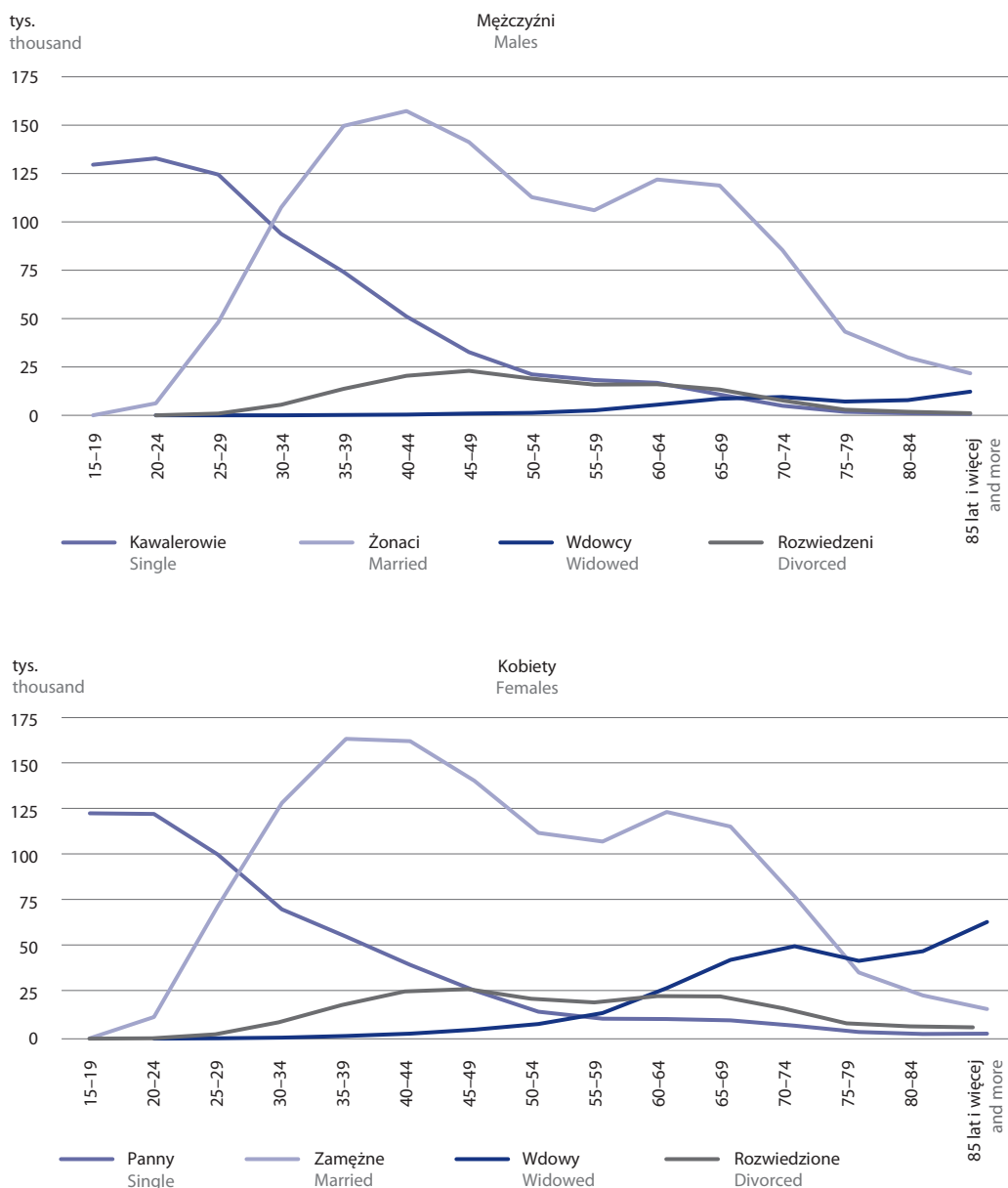
Mapa 7. Żonaci/zamężne w 2021 r.
Map 7. Married persons in 2021

Analiza stanu cywilnego ludności według grup wieku pokazuje, że przewaga panien na kawalerami rozpoczyna się dopiero od grupy wieku 70–74 lata, tj. było ich tutaj o 2,2 tys. więcej. Najwięcej żonatyh mężczyzn odnotowano w grupie wieku 40–44 lata – 157,3 tys., tj. 12,6% ogółu mężczyzn pozostającyh w związku małżeńskim, natomiast najwięcej zamężnyh kobiet było w grupie wieku 35–39 lat – 164,7 tys.,

tj. 12,7% ogółu kobiet pozostających w związku małżeńskim. Przewaga liczebna żonatyh mężczyzn nad mężatkami rozpoczyna się od grupy wieku 65–69 lat. Przewaga wdów nad wdowcami dotyczy wszystkich grup wieku i w kolejnych coraz to starszych grupach zwiększa się. Owdowiałych kobiet w wieku 85 lat i więcej odnotowano o 51,8 tys. więcej niż owdowiałych mężczyzn. Natomiast wśród ogółu kobiet w wieku 85 lat i więcej aż 71,4% stanowiły wdowy, tj. o 37,6 p. proc. więcej niż wyniósł udział wdowców. W 2021 r. najwięcej rozwiedzionych kobiet, jak i mężczyzn odnotowano w grupie wieku 45–49 lat odpowiednio 27,2 tys. i 23,1 tys. We wszystkich grupach wieku zarejestrowano liczebną przewagę rozwódek nad rozwodnikami, a w grupie wieku 65–69 lat różnica ta była największa i wyniosła 10,0 tys.

Wykres 8. Ludność w wieku 15 lat i więcej według płci, stanu cywilnego i grup wieku w 2021 r.
Chart 8. Population aged 15 and more by sex, marital status and age groups in 2021

2. Ludność według kraju urodzenia i obywatelstwa

2. Population by country of birth and citizenship

2.1. Ludność według kraju urodzenia

2.1. Population by country of birth

Kraj urodzenia zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami należało podać biorąc pod uwagę granice państw aktualne w momencie spisu, a nie w momencie urodzenia osoby, np. jeżeli osoba urodziła się w Wilnie, to – bez względu na rok jej urodzenia – jako kraj urodzenia należało wpisać Litwa.

Wyniki spisu z 2021 r. wykazały, że ponad 98% mieszkańców województwa mazowieckiego (5411,6 tys. osób) wskazało Polskę jako kraj swego urodzenia, prawie 2% (100,5 tys. osób) urodziło się poza obecnymi granicami Polski, a tylko dla znikomej części (2,6 tys. osób) miejsce urodzenia nie zostało ustalone.

W porównaniu z poprzednim spisem liczba osób urodzonych za granicą wzrosła o 65,5%, natomiast urodzonych w Polsce o 4,0%.

Tablica 5. Ludność według kraju urodzenia

Table 5. Population by country of birth

Kraj urodzenia Country of birth	2011		2021		
	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	2011=100
Ogółem Total	5268,7	100,00	5514,7	100,00	104,7
Polska Poland	5205,4	98,80	5411,6	98,13	104,0
Inny kraj Other country	60,7	1,15	100,5	1,82	165,5
w tym: of which:					
Ukraina Ukraine	13,2	0,25	23,1	0,42	174,7
Białoruś Belarus	6,6	0,13	12,2	0,22	183,6
Wielka Brytania United Kingdom	3,8	0,07	11,9	0,22	312,5
Niemcy Germany	5,1	0,10	7,0	0,13	137,4
Stany Zjednoczone United States	2,6	0,05	4,8	0,09	184,4
Rosja Russia	4,0	0,08	4,5	0,08	112,1
Francja France	2,6	0,05	3,2	0,06	123,4
Litwa Lithuania	3,9	0,07	2,6	0,05	66,2
Włochy Italy	1,4	0,03	2,4	0,04	175,5
Vietnam Vietnam	2,2	0,04	2,3	0,04	101,5
Nieustalony Unknown	2,5	0,05	2,6	0,05	101,8

Mieszkańcy województwa mazowieckiego, jako miejsce urodzenia – oprócz Polski – wymienili 174 państwa (niejednokrotnie bardzo odległe). Spośród 100,5 tys. osób urodzonych za granicą prawie 74% urodziło się w 10 krajach, blisko 17% w kolejnych 20 krajach i tylko 9% w pozostałych.

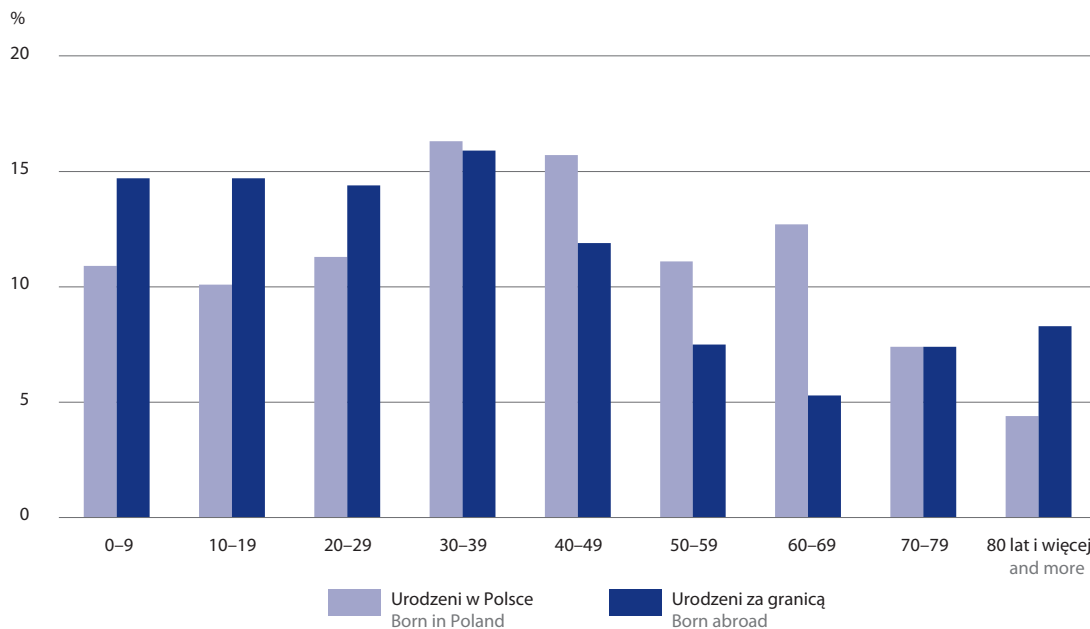
Podobnie jak w poprzednim spisie, z ogółu osób urodzonych poza granicami Polski największy odsetek stanowiły osoby urodzone w Ukrainie – 23,0% (w 2011 r. – 21,8%) oraz na Białorusi – 12,2% (w 2011 r. – 11,0%). Na trzecie miejsce z szóstego przesunęła się Wielka Brytania z udziałem 11,8% (wobec 6,3% w 2011 r.), wyprzedzając Niemcy, których udział zmniejszył się z 8,3% do 6,9%.

Porównanie liczby ludności urodzonej za granicą z wynikami poprzedniego spisu wskazuje ponad 3-krotny wzrost liczby osób urodzonych w Wielkiej Brytanii (o 8,1 tys. osób) oraz prawie 2-krotny wzrost liczby urodzonych w Stanach Zjednoczonych i na Białorusi (odpowiednio o 2,2 tys. i o 5,6 tys.). Jednocześnie znacznie zmniejszyła się liczba osób urodzonych na Litwie (o 1,3 tys.).

Wśród osób urodzonych za granicą nieznacznie przeważają kobiety, przy czym ich udział jest zbliżony do udziału w zbiorowości osób urodzonych w Polsce (odpowiednio 52,3% i 52,1%). W odniesieniu do spisu z 2011 r. o 2,3 p. proc. zmniejszył się odsetek kobiet wśród urodzonych za granicą, podczas gdy odsetek kobiet wśród urodzonych w Polsce nie uległ zmianie.

Oprócz oczywistej różnicy w liczebności analizowanych subpopulacji, wyodrębnionych na podstawie miejsca urodzenia, widoczne są znaczne różnice w strukturach ich wieku. Wśród ludności urodzonej za granicą najliczniejszą grupę stanowią osoby w wieku 30–39 lat (15,9%) oraz w wieku 0–9 i 10–19 lat (po 14,7%). Dla porównania w populacji urodzonych w kraju najliczniejsze grupy to osoby w wieku 30–39 i 40–49 lat oraz 60–69 lat (odpowiednio 16,3%, 15,7% i 12,7%).

Wykres 9. Ludność według miejsca urodzenia i grup wieku w 2021 r.
Chart 9. Population by place of birth and age groups in 2021

Zważywszy na fakt, że z grupy wieku 0–9 lat 5,6 tys. osób urodziło się w Wielkiej Brytanii, 1,2 tys. w Niemczech i 0,9 tys. w Irlandii, należy przypuszczać, że są to głównie dzieci emigrantów przebywających czasowo za granicą z ostatnich 10 lat, które zostały zameldowane w województwie mazowieckim, a tym samym są wliczone do ludności województwa. Większość z nich wraz z rodzicami jednak nadal mieszka czasowo za granicą.

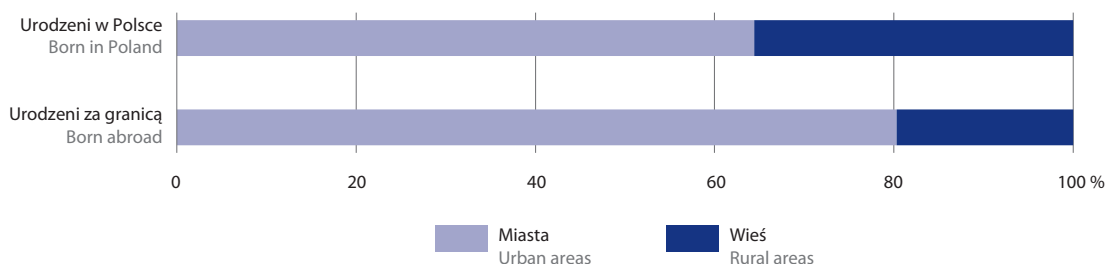
Z kolei w grupie wieku 80 lat i więcej 3,5 tys. osób wskazało Ukrainę jako kraj urodzenia, 2,1 tys. Białoruś, a 1,2 tys. – Litwę. Osoby te urodziły się przed zakończeniem II wojny światowej, głównie na terenach ówczesnej Polski. W ciągu 10 lat od poprzedniego spisu nastąpiła naturalna zmiana w strukturze wieku osób urodzonych za granicą. W 2011 r. osoby w wieku 70 lat i więcej stanowiły 28,4% tej subpopulacji, natomiast w 2021 r. – 15,6%.

Województwo mazowieckie zajmowało drugie miejsce (po dolnośląskim) pod względem liczby mieszkańców urodzonych poza granicami Polski – spisano tu 13,5% ogółu takich osób w kraju. Dla przykładu w naszym województwie spisano 71% wszystkich mieszkańców Polski urodzonych w Wietnamie, 43% urodzonych w Indiach, 42% urodzonych w Turcji, a także ponad 30% urodzonych w: Syrii, Gruzji i Bułgarii.

Z danych zebranych w ostatnim spisie wynika, że 80,3% osób urodzonych za granicą mieszka w miastach, podczas gdy wśród urodzonych w Polsce udział ten wynosi 64,4%.

Wykres 10. Ludność według miejsca urodzenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.

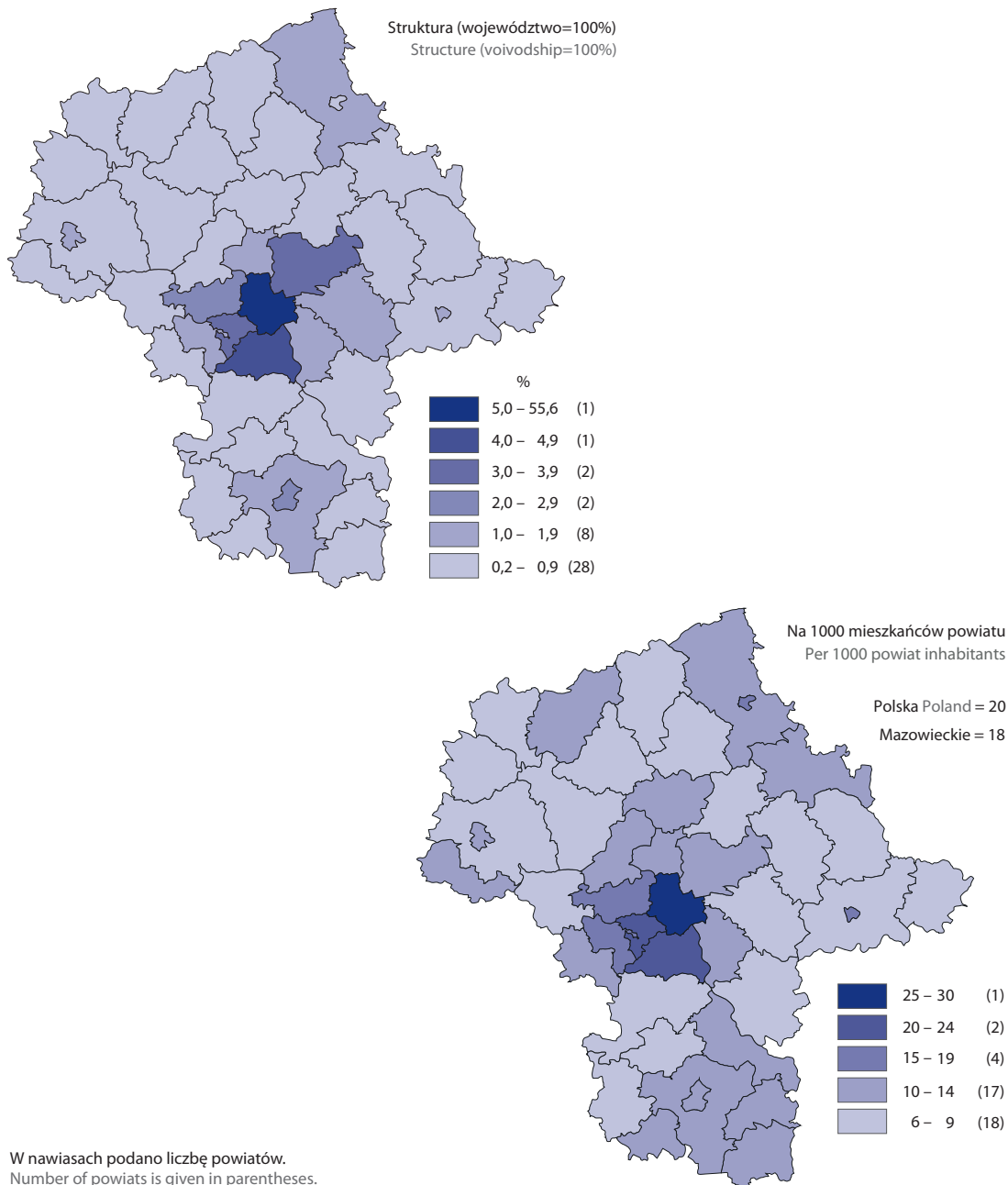
Chart 10. Population by place of birth and place of residence in 2021

Ponad połowa ludności województwa urodzonej poza granicami Polski mieszka w m.st. Warszawie (55,6%), a niemal 15% mieszka w 4 powiatach: piaseczyńskim (4,5%), wołomińskim i pruszkowskim (po 3,8%), m. Radomiu (2,7%).

Relatywnie największą liczbę ludności urodzonej za granicą stwierdzono w stolicy oraz 3 jednostkach ościennych – wśród mieszkańców m.st. Warszawy 30 osób na 1000 wskazało jako miejsce urodzenia inny kraj niż Polska, w powiatach piaseczyńskim i pruszkowskim były to po 22 osoby, a w warszawskim zachodnim – 18. Średnio na każdy 1000 mieszkańców województwa przypadało 18 osób urodzonych za granicą; było to nieco mniej niż średnio w kraju (20).

Mapa 8. Ludność urodzona za granicą w 2021 r.
 Map 8. Population born abroad in 2021

2.2. Ludność według kraju obywatelstwa

2.2. Population by citizenship

Obywatelstwo oznacza prawną więź pomiędzy osobą a państwem, nie wskazuje ono na pochodzenie etniczne tej osoby i jest niezależne od pytania o narodowość. Dla osób nieposiadających obywatelstwa żadnego kraju przewidziana była możliwość odpowiedzi: nie posiadam obywatelstwa żadnego kraju. Jeśli spisywana osoba posiadała obywatelstwa kilku krajów, zastosowano hierarchię wskazań: Polska, kraje UE, kraje trzecie.

Cudzoziemiec to osoba, która nie posiada polskiego obywatelstwa, bez względu na fakt posiadania lub nie obywatelstwa (obywatelstw) innych krajów.

Bezpaństwowiec to osoba nieposiadająca obywatelstwa żadnego kraju (bezpaństwowcy są zaliczani do cudzoziemców).

Wyniki spisu z 2021 r. wykazały, że wśród mieszkańców województwa mazowieckiego 99,4% (5481,9 tys. osób) to obywatele Rzeczypospolitej Polskiej, a tylko 0,6% (32,7 tys.) stanowią cudzoziemcy, tj. osoby bez polskiego obywatelstwa. Niemal wszyscy cudzoziemcy wskazali obywatelstwo innego kraju; tylko 16 osób określiło się jako bezpaństwowcy. W ostatnim spisie, dzięki korzystaniu z rejestrów, tylko dla 77 osób nie udało się ustalić obywatelstwa (wobec 1,7 tys. w 2011 r.).

Tablica 6. Ludność według kraju obywatelstwa

Table 6. Population by citizenship

Obywatelstwo Citizenship	2011		2021		2011=100
	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	
Ogółem Total	5268,7	100,00	5514,7	100,00	104,7
Polskie Polish	5249,4	99,63	5481,9	99,40	104,4
Niepolskie Non-Polish	17,2	0,33	32,7	0,59	190,2
w tym: of which:					
Ukraina Ukraine	4,0	0,08	13,0	0,24	325,7
Białoruś Belarus	0,9	0,02	6,3	0,11	693,1
Wietnam Vietnam	1,9	0,04	2,0	0,04	105,3
Rosja Russia	1,3	0,02	1,7	0,03	134,1
Bezpaństwowcy Stateless persons	0,3	0,01	0,0	0,00	5,6
Nieustalone Unknown	1,7	0,03	0,1	0,00	4,4

Należy zaznaczyć, że ogólna liczba cudzoziemców przebywających w województwie mazowieckim jest większa niż wspomniane 32,7 tys., ponieważ imigranci przebywający w Polsce czasowo (stali mieszkańcy innych krajów) nie są wliczani do ludności Polski według definicji krajowej [patrz uwagi ogólne, str. 81], prezentowanej w tej publikacji. Część z tych osób – przebywający w Polsce 12 miesięcy lub dłużej – należy do ludności rezydującej [patrz uwagi ogólne, str. 82].

Wśród cudzoziemców mieszkających w województwie mazowieckim są obywatele 149 państw. Najwięcej odnotowano obywateli Ukrainy – 39,8% ogólnej liczby osób z obywatelstwem niepolskim oraz Białorusi – 19,3%.

Porównując liczbę ludności z obywatelstwem innych krajów do poprzedniego spisu, daje się zauważyć niemal 7-krotny wzrost liczby obywateli Białorusi w ciągu ostatnich 10 lat. Znaczny, bo ponad 3-krotny wzrost obserwowany jest w przypadku osób z obywatelstwem Ukrainy. Jednocześnie na uwagę zasługuje ponad 2-krotny spadek liczby obywateli Chin.

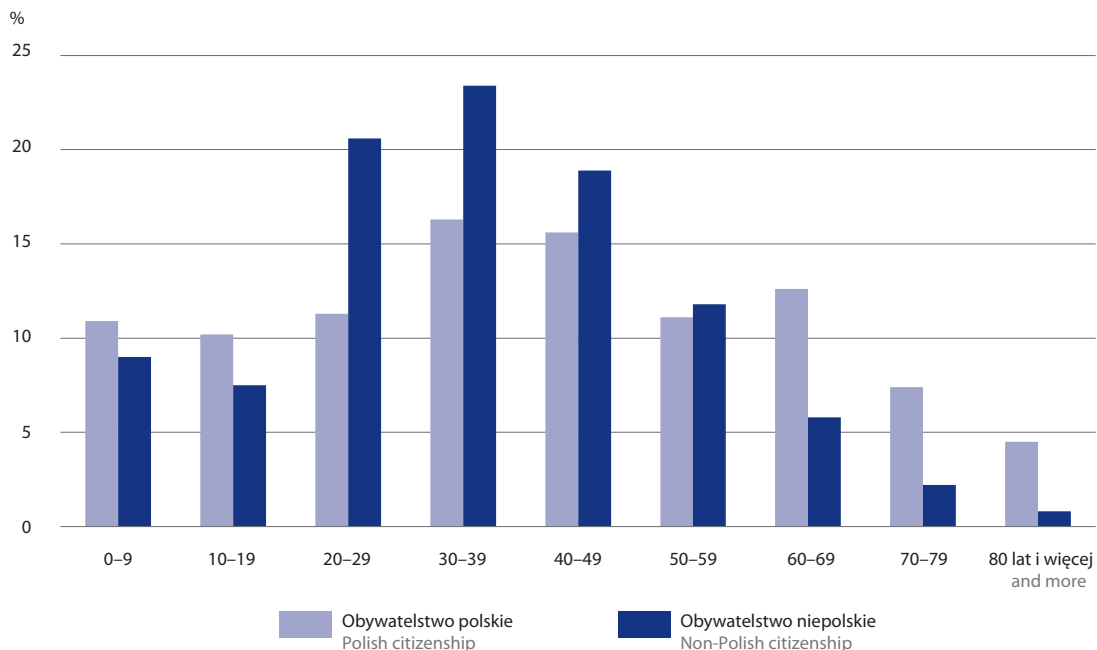
Mazowieckie jest województwem najchętniej wybieranym przez cudzoziemców jako miejsce stałego zamieszkania. Spisano tu najwięcej, bo 29,3% ogółu takich osób w kraju, natomiast w drugim w kolejności województwie dolnośląskim – już tylko 12,9%. Warto dodać, że w mazowieckim mieszka 73% wszystkich obywateli Wietnamu mieszkających w Polsce na stałe (tyle samo co w 2011 r.) oraz 53% obywateli Chin (w 2011 r. – 86%). Ponadto województwo mazowieckie zamieszkuje 49% Turków mieszkających w Polsce, 42% obywateli Indii, 40% Francuzów, także ponad 1/3 obywateli Hiszpanii, Stanów Zjednoczonych, Egiptu, Rosji, Węgier i Białorusi. Na Mazowszu mieszka również co czwarty obywatel Ukrainy (25% wobec 30% w 2011 r.).

Wśród osób z obywatelstwem niepolskim w zasadzie zachodzi równowaga płci – mężczyźni stanowią 50,8% tej subpopulacji (49,9% w 2011 r.). Dla osób z obywatelstwem polskim analogiczny odsetek wynosi 47,9% (tyle samo co w poprzednim spisie). Udział kobiet i mężczyzn różni się jednak w zależności od kraju obywatelstwa. Wśród obywateli Rosji kobiety stanowią 63,3%, Ukrainy – 58,7%, Białorusi – 52,7%, podczas gdy wśród obywateli Wielkiej Brytanii – 17,2%, a Włoch – tylko 15,5%. Z kolei udział kobiet wśród obywateli Tunezji to zaledwie 2,7%, a Egiptu – 6,3%.

Osoby, które decydują się na migrację są zwykle stosunkowo młode. W efekcie 62,9% mieszkańców województwa mazowieckiego z obywatelstwem niepolskim jest w wieku wysokiej aktywności zawodowej (20–49 lat), podczas gdy wśród osób z polskim obywatelstwem odsetek ten jest znacznie niższy i wynosi 43,2%. Daje się również zauważyć znaczącą różnicę odsetka osób przed 20 rokiem życia wśród osób z obywatelstwem polskim i niepolskim (21,1% wobec 16,5%) oraz osób po 60 roku życia (odpowiednio 24,6% wobec 8,8%).

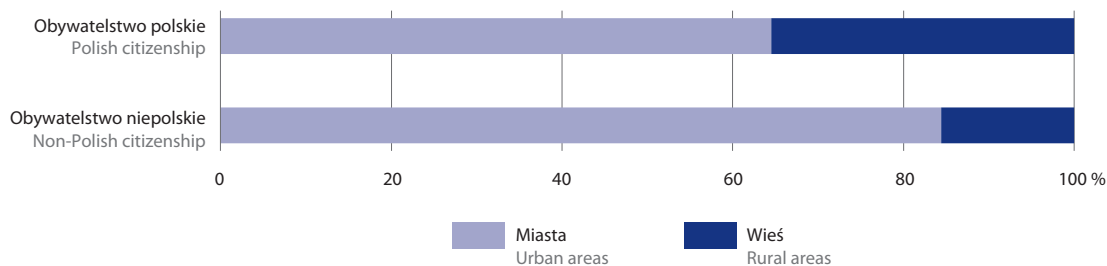

Wykres 11. Ludność według obywatelstwa i grup wieku w 2021 r.
Chart 11. Population by citizenship and age groups in 2021

Osoby z obywatelstwem niepolskim w zdecydowanej większości mieszkają w miastach – 84,4% (w 2011 r. – 81,0%). Dla porównania, odsetek osób z obywatelstwem polskim zamieszkałych w miastach wynosi 64,5% (w 2011 r. – 64,1%).

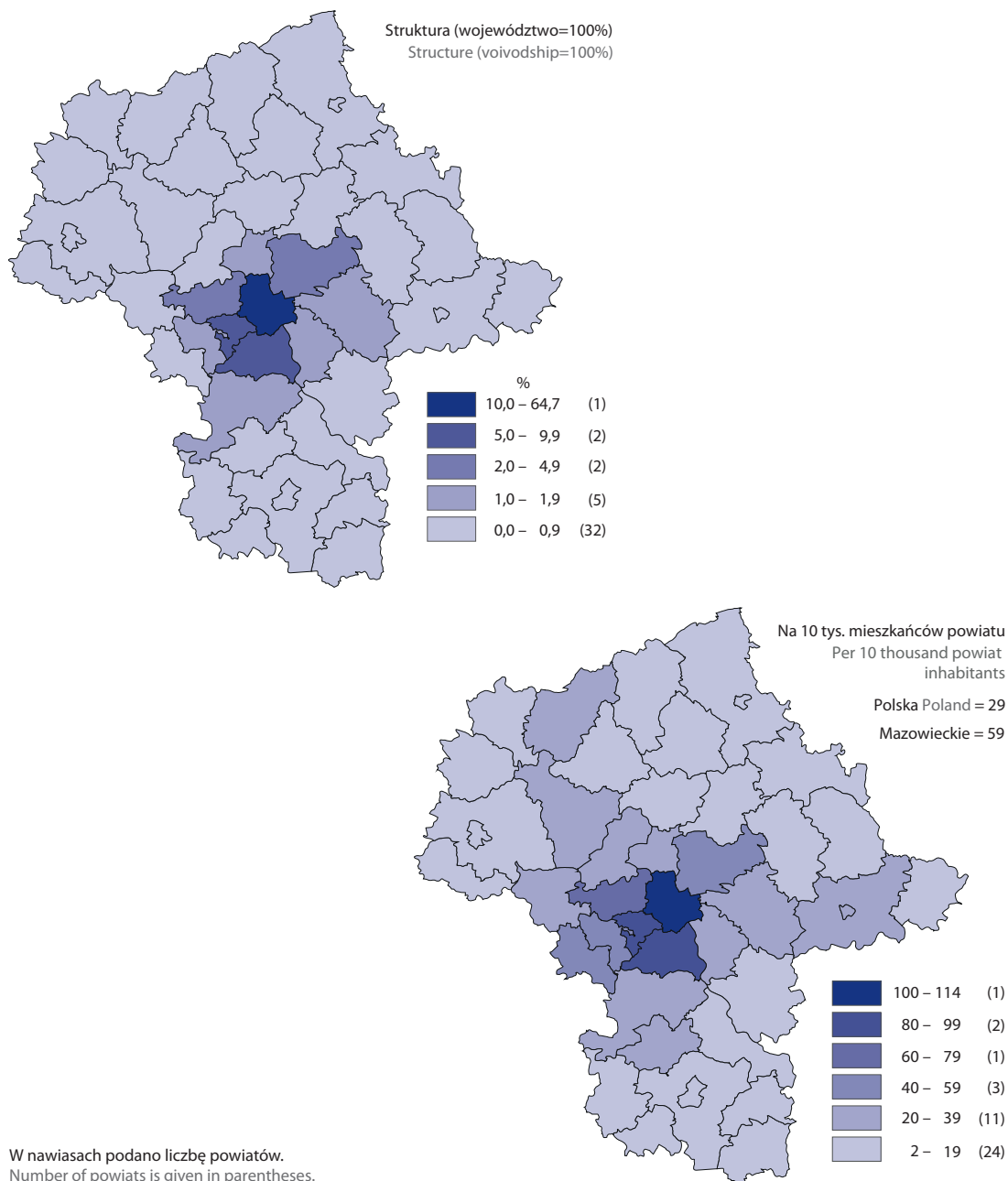
Wykres 12. Ludność według obywatelstwa i miejsca zamieszkania w 2021 r.
Chart 12. Population by citizenship and place of residence in 2021

Rozmieszczenie terytorialne ludności z obywatelstwem niepolskim jest nierównomierne. W 2021 r. zdecydowanie najwięcej, bo 64,7% tej subpopulacji mieszkało w m.st. Warszawie, podczas gdy w drugim w kolejności powiecie piaseczyńskim – tylko 5,6%. Najmniej obcokrajowców mieszkało w powiecie żuromińskim – tylko 8 osób.

Te dysproporcje potwierdza również wskaźnik obrazujący liczbę osób z obywatelstwem niepolskim przypadającą na 10 tys. mieszkańców danego powiatu, który zawiera się w przedziale od 114 w m.st. Warszawie do 2 w żuromińskim. Oprócz stolicy, wysoki udział mieszkańców z obywatelstwem innym niż polskie był w powiatach: pruszkowskim (95 na każde 10 tys. ludności), piaseczyńskim (88) i warszawskim zachodnim (64). Średni wskaźnik dla województwa wyniósł 59 i był dwa razy wyższy niż średnio w kraju (29).

Mapa 9. Ludność z obywatelstwem niepolskim w 2021 r.
 Map 9. Population with non-Polish citizenship in 2021

3. Wykształcenie ludności

3. Education of the population

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie, eksternistycznie/stacjonarnie, niestacjonarnie, na odległość, korespondencyjnie) w kraju lub za granicą. Pytanie zadawano osobom w wieku 13 lat i więcej.

Poziom wykształcenia jest określany na podstawie klasyfikacji ISCED 2011:

- a) wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora – dotyczy osób posiadających tytuł doktora, doktora habilitowanego lub profesora;
- b) wyższe z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów II stopnia (uzupełniających magisterskich) lub jednolitych studiów magisterskich. Do tej kategorii należy również zaliczyć osoby, które posiadają dyplom lekarza;
- c) wyższe z tytułem licencjata, inżyniera lub równorzędnym – posiadają osoby z tytułem zawodowym licencjata, inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów I stopnia (licencjackich, inżynierskich);
- d) dyplom ukończenia kolegium – dotyczy absolwentów kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz absolwentów kolegiów pracowników służb społecznych;
- e) policealne – dotyczy osób, które posiadają świadectwo (dyplom) ukończenia szkoły policealnej (pomaturalnej), do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej. Do tej kategorii zaliczyć należy również osoby, które ukończyły studium nauczycielskie;
- f) średnie ogólnokształcące – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, liceum uzupełniającego lub ukończyły gimnazjum przed 1932 rokiem;
- g) średnie zawodowe – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia realizującej jednocześnie program szkoły średniej);
- h) zasadnicze zawodowe/branżowe – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły mistrzów, branżowej szkoły I stopnia;
- i) gimnazjalne – posiadają osoby, które uzyskały świadectwo ukończenia gimnazjum lub świadectwo ukończenia specjalnej szkoły przysposabiającej do pracy. Osoby, które ukończyły gimnazjum przed 1932 rokiem zostały zaliczone do osób z wykształceniem średnim ogólnokształcącym;
- j) podstawowe ukończone – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły podstawowej (przed wojną szkoły powszechnej) niezależnie od tego, ile klas ona liczyła (osiem, siedem, sześć czy dawniej cztery), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej oraz szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej;
- k) niepełne podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego – dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej lecz jej nie ukończyły, nigdy nie uczęszczały do szkoły.

Według wyników NSP 2021 liczba ludności w wieku 13 lat i więcej, dla której badano poziom wykształcenia wyniosła 4720,9 tys. i zwiększyła się w porównaniu z NSP 2011 o 154,2 tys., tj. o 3,4%. W ciągu 10 lat zaszły dość istotne zmiany w poziomie wykształcenia ludności; nastąpił wzrost zarówno łącznej liczby, jak i udziału w badanej populacji osób z wykształceniem wyższym, policealnym oraz średnim. W rezultacie w 2021 r. wykształcenie co najmniej średnie posiadało 66,3% osób w wieku 13 lat i więcej, podczas gdy w poprzednim spisie było to 57,2%. Dla porównania w Polsce było to odpowiednio 58,8% i 48,6%. W 2021 r. w województwie najwięcej było osób z wykształceniem wyższym, natomiast w kraju – absolwentów szkół średnich.

Tablica 7. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia
Table 7. Population aged 13 and more by educational level

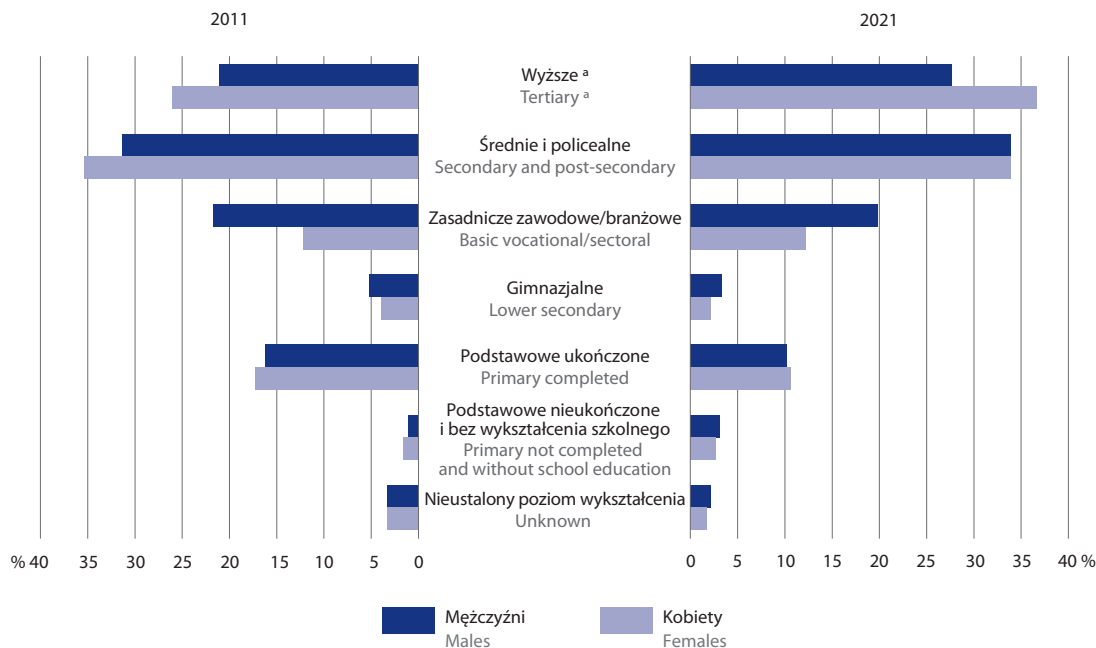
Wyszczególnienie Specification	2011		2021		2011=100
	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	
Ogółem Total	4566,7	100,0	4720,9	100,0	103,4
Wyższe ^a Tertiary ^a	1082,5	23,7	1530,5	32,4	141,4
Policealne Post-secondary	127,8	2,8	165,8	3,5	129,8
Średnie Secondary	1402,9	30,7	1434,2	30,4	102,2
Zasadnicze zawodowe/branżowe Basic vocational/sectoral	762,8	16,7	744,8	15,8	97,6
Gimnazjalne Lower secondary	208,8	4,6	126,4	2,7	60,5
Podstawowe ukończone Primary completed	767,2	16,8	490,6	10,4	63,9
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Primary not completed and without school education	63,3	1,4	137,0	2,9	216,5
Nieustalony poziom wykształcenia Unknown	151,3	3,3	91,6	1,9	60,5

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Najbardziej znaczące zmiany dotyczą osób z wykształceniem wyższym oraz podstawowym ukończonym, przy czym w tym pierwszym przypadku odsetek wzrósł o 8,7 p. proc., a w drugim – zmniejszył się o 6,4 p. proc. Analizując dane dotyczące osób z wykształceniem podstawowym, ale również gimnazjalnym należy mieć na uwadze, że na spadek liczby oraz odsetka tych osób wpłynęła m.in. reforma systemu oświaty z 2017 r. Od roku szkolnego 2017/18 nie była już prowadzona rekrutacja do gimnazjów, które z dniem 31 sierpnia 2019 r. zostały zlikwidowane. W konsekwencji tych zmian w pierwszych klasach szkół średnich i branżowych nauk rozpoczęli uczniowie ostatniego rocznika absolwentów gimnazjów i pierwszego rocznika absolwentów ośmioletniej szkoły podstawowej. To, ale również zmniejszające się zbiorowości dzieci wchodzących w wiek edukacji w kolejnych latach oraz osób w najstarszych grupach wieku, miało wpływ na odsetek ludności o najniższych poziomach wykształcenia (tj. podstawowym i gimnazjalnym).

Wykres 13. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci
 Chart 13. Population aged 13 and more by educational level and sex

^a łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.
^a Including persons holding a college graduation diploma.

Wyniki spisu pokazały różnice w strukturze ludności według poziomu wykształcenia w zależności od płci. W 2021 r. w województwie mazowieckim najwięcej było osób z wykształceniem wyższym, przy czym kobiety stanowiły 59,7%. Kobiety deklarujących posiadanie dyplomu szkoły wyższej było 914,3 tys., tj. 36,7% ogólnej ich liczby, a mężczyzn 616,2 tys., tj. 27,6%. Także w poprzednim spisie kobiety częściej niż mężczyźni deklarowały wykształcenie wyższe, jednak różnica była nieco mniejsza (odpowiednio 26,1% wobec 21,1%). W mazowieckim odsetek osób z wykształceniem wyższym jest większy niż w kraju. W 2021 r. średnio w Polsce dyplom uczelni posiadało 28,3% badanych kobiet oraz 20,3% mężczyzn.

Wśród osób z wykształceniem policealnym lub średnim także przeważały kobiety – łącznie było ich 843,4 tys. wobec 756,6 tys. mężczyzn; odsetek dla obu płci był taki sam i wyniósł po 33,9%. W porównaniu z 2011 r. udział kobiet, które ukończyły tego typu szkoły obniżył się o 1,5 p. proc., a mężczyzn wzrósł o 2,5 p. proc.

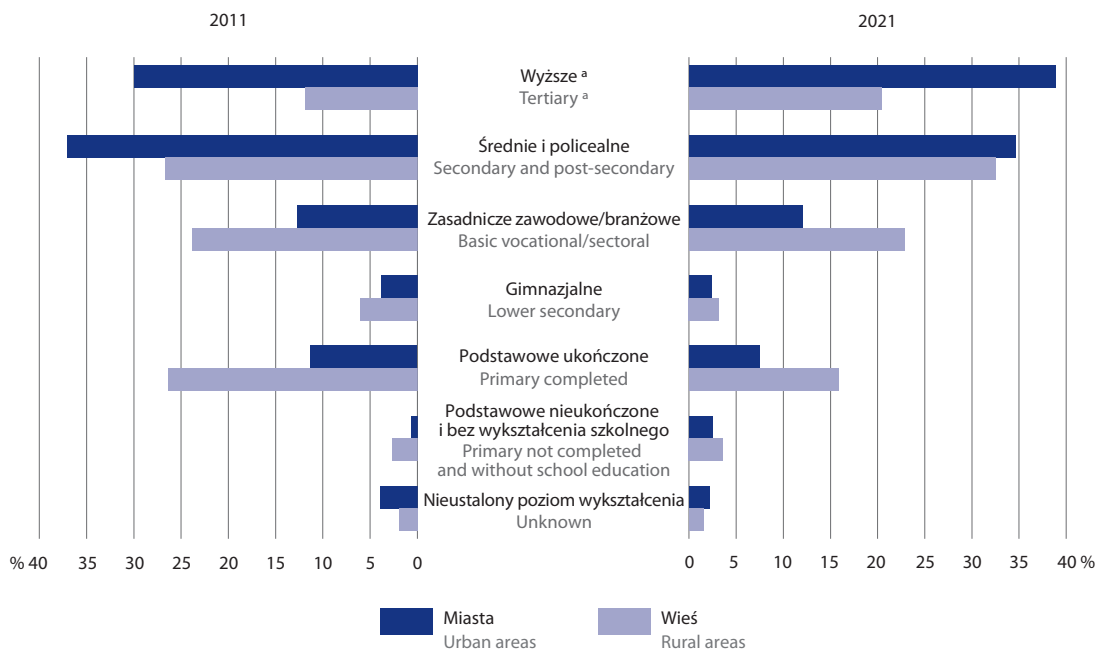
Wykształcenie zasadnicze zawodowe lub branżowe częściej posiadali mężczyźni – ich liczba wyniosła 442,1 tys., co oznacza 19,8%; kobiet było 302,7 tys., tj. 12,2%. W porównaniu z wynikami NSP 2011 odsetek mężczyzn o tym poziomie wykształcenia zmniejszył się o 1,9 p. proc., a kobiet nie uległ zmianie.

Najmniej liczne były osoby z wykształceniem gimnazjalnym – 72,6 tys. mężczyzn i 53,8 tys. kobiet, stanowiąc odpowiednio 3,3% i 2,2% danej płci. W porównaniu z poprzednim spisem, osób o tym wykształceniu było relatywnie mniej – mężczyzn o 1,9 p. proc., a kobiet o 1,8 p. proc.

W 2021 r. zbiorowość osób z wykształceniem podstawowym ukończonym liczyła 263,6 tys. kobiet i 227,0 tys. mężczyzn; odsetek był zbliżony i wyniósł odpowiednio 10,6% i 10,2%. W porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. udział osób o tym poziomie wykształcenia zmniejszył się dość wyraźnie – w przypadku kobiet o 6,7 p. proc., a w przypadku mężczyzn o 6,0 p. proc.

Wyniki spisu przeprowadzonego w 2021 r. pokazały, że kobiety miały najczęściej wykształcenie wyższe, a następnie średnie, natomiast mężczyźni – odwrotnie. W 2011 r. niezależnie od płci najczęściej osób posiadało wykształcenie średnie, a w następnej kolejności wśród kobiet – wyższe, a wśród mężczyzn – zasadnicze zawodowe. Najbardziej w ciągu 10 lat wzrósł odsetek kobiet i mężczyzn z dyplomem szkoły wyższej.

Wykres 14. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania
 Chart 14. Population aged 13 and more by educational level and place of residence

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.
 a Including persons holding a college graduation diploma.

W populacji, dla której ustalany był poziom wykształcenia dominują mieszkańcy miast; w ostatnim spisie ich odsetek wyniósł 65,1%, w poprzednim 64,8%. W 2021 r. w miastach mieszkało 3073,2 tys., a na wsi 1647,6 tys. osób w wieku 13 lat i więcej. W obu przypadkach oznacza to wzrost w okresie międzyspisowym odpowiednio o 115,2 tys. i 39,0 tys., tj. o 3,9% i o 2,4%. Struktura ludności według poziomu wykształcenia w miastach różni się wyraźnie od zaobserwowanej na wsi.

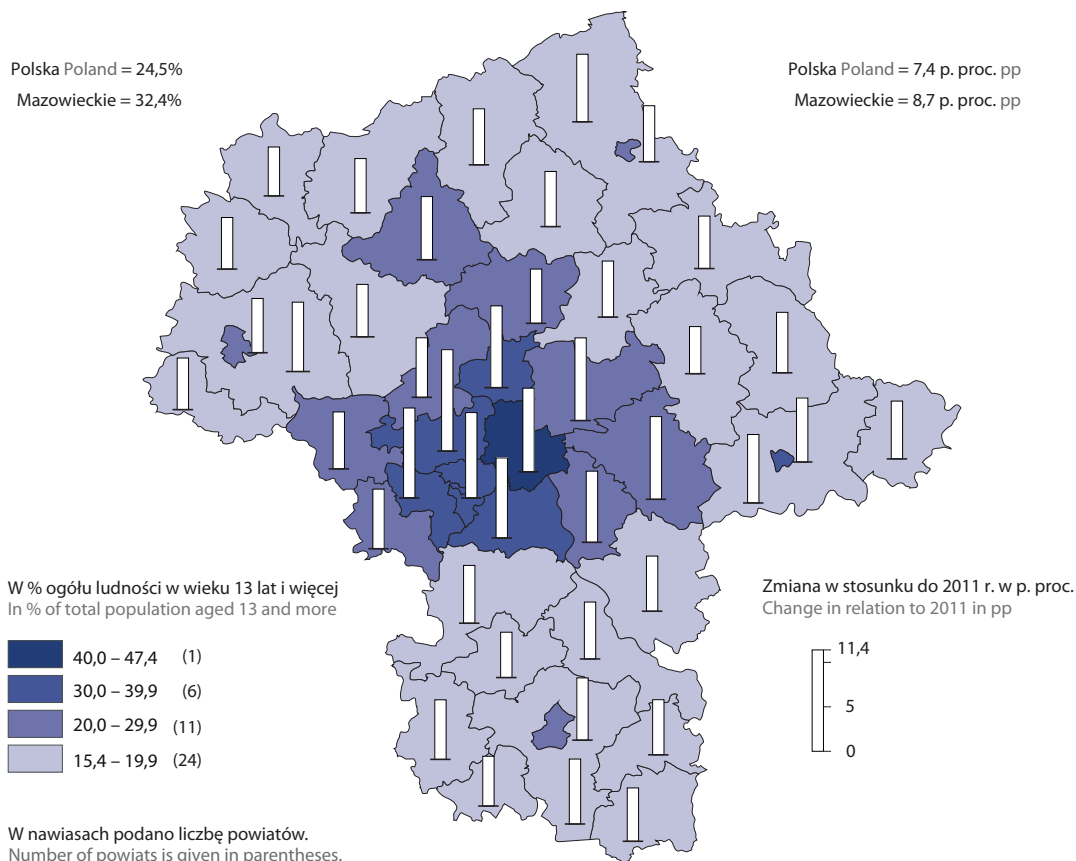
W 2021 r. wykształcenie wyższe posiadało 1192,4 tys. mieszkańców miast i 338,0 tys. mieszkańców wsi, tj. odpowiednio 38,8% i 20,5%. W porównaniu z 2011 r. przyrost absolwentów szkół wyższych był relatywnie największy i wyniósł w miastach 8,7 p. proc., na wsi 8,5 p. proc.

Wykształcenie policealne lub średnie porównywalnie często występowało w miastach i na wsi; osoby z takim wykształceniem stanowiły odpowiednio 34,6% i 32,5% mieszkańców podlegających badaniu, co w miastach oznacza spadek w ciągu 10 lat o 2,6 p. proc., a na wsi wzrost o 5,7 p. proc. W 2021 r. zbiorowość absolwentów szkół policealnych i średnich w miastach liczyła łącznie 1064,4 tys. osób, a na wsi 535,6 tys.

Osoby o pozostałych poziomach wykształcenia częściej notowane były na wsi, przy czym niezależnie od miejsca zamieszkania ich odsetek był mniejszy niż w 2011 r. W 2021 r. wykształcenie zasadnicze zawodowe lub branżowe posiadało 22,8% mieszkańców wsi i 12,0% mieszkańców miast, tj. mniej odpowiednio o 1,1 i o 0,8 p. proc. niż w poprzednim spisie. Co najwyżej gimnazjum ukończyło 3,2% osób na wsi i 2,4% w miastach (mniej niż w 2011 r. o 2,9 i o 1,4 p. proc.), natomiast szkołę podstawową odpowiednio 15,8% i 7,5% mieszkańców (mniej o 10,8 i o 4,0 p. proc.).

Analizowane dane spisowe pokazały, że w 2021 r. w miastach najwięcej osób w wieku 13 lat i więcej posiadało wykształcenie wyższe, a na wsi średnie, podczas gdy w 2011 r. w miastach było to wykształcenie średnie, a na wsi podstawowe ukończone.

Mapa 10. Ludność z wykształceniem wyższym^a w 2021 r.
Map 10. Population with tertiary education^a in 2021

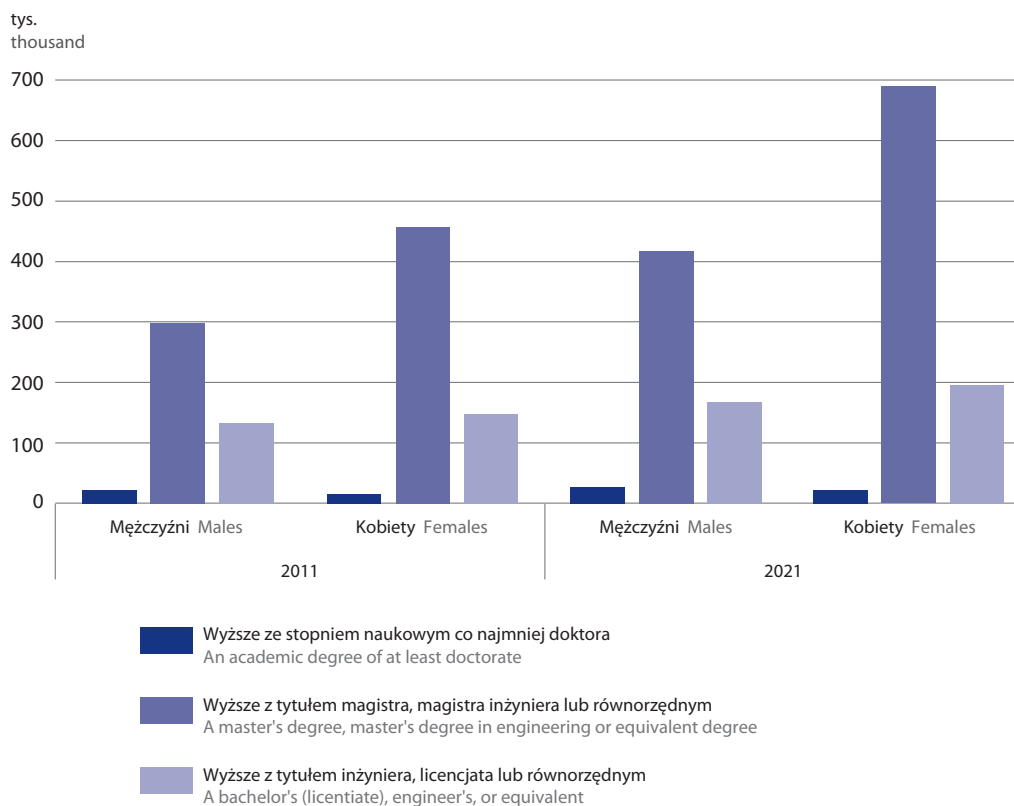
^a łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.
a Including persons holding a college graduation diploma.

Odsetek ludności z wykształceniem wyższym jest wyraźnie zróżnicowany terytorialnie. O ile średnio w kraju wyniósł 24,5%, to w województwie ukształtował się na poziomie 32,4% – od 15,4% w powiatach białobrzeskim i żuromińskim do 47,4% w m.st. Warszawie. Relatywnie dużo osób z dyplomem szkoły wyższej odnotowano także w powiatach piaseczyńskim (37,4%), pruszkowskim (36,1%) oraz warszawskim zachodnim (35,2%).

Udział osób posiadających wykształcenie wyższe w ogólnej liczbie ludności w wieku 13 lat i więcej najbardziej zwiększył się w ciągu 10 lat w powiecie warszawskim zachodnim (o 11,4 p. proc.), a ponadto w grodziskim i pruszkowskim (odpowiednio o 10,1 i o 9,6 p. proc.). Najmniejszy wzrost miał miejsce w powiatach białobrzeskim (o 5,1 p. proc.), węgrowskim (o 5,3 p. proc.) oraz żuromińskim (o 5,5 p. proc.).

W 2021 r. gminą, w której najwięcej mieszkańców deklaroowało wykształcenie wyższe była Podkowa Leśna w powiecie grodziskim – odsetek ten wyniósł 49,7%. Nieco niższy, ale nadal wysoki wystąpił w Lesznowoli i Piasecznie (powiat piaseczyński) – odpowiednio 46,7% i 41,8%, w Michałowicach (pruszkowski) – 43,8% oraz w Łomiankach (warszawski zachodni) – 41,2%. W gminie Strachówka (leżącej w powiecie wołomińskim) odsetek mieszkańców z wykształceniem wyższym był najniższy i wyniósł 9,8%.

Wykres 15. Ludność z wykształceniem wyższym według płci
 Chart 15. Population with tertiary education by sex

Wśród posiadających wyższe wykształcenie najwięcej było osób z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym – 1106,4 tys.; również wzrost w porównaniu z 2011 r. w tej grupie był największy i wyniósł 349,9 tys., tj. 46,3%. Liczba osób z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym wyniosła 364,1 tys. i zwiększyła się w ciągu 10 lat o 82,6 tys., tj. o 29,3%. Tytuł naukowy co najmniej doktora posiadało 51,0 tys. osób, czyli więcej o 12,8 tys., tj. o 33,4%.

Na uwagę zasługuje fakt, że w przypadku każdego szczebla wykształcenia wyższego obserwuje się dynamiczny przyrost w porównaniu z 2011 r., przy czym więcej przybyło kobiet niż mężczyzn. Liczba kobiet ze stopniem naukowym co najmniej doktora zwiększyła się o 49,0%, podczas gdy mężczyzn o 22,9%. Kobiet deklarujących posiadanie tytułu magistra, magistra inżyniera lub równorzędnego było więcej niż w poprzednim spisie o 50,5%, a mężczyzn o 39,7%. Wzrost liczby kobiet, które ukończyły edukację uzyskując tytuł licencjata, inżyniera lub równorzędną wyniósł 31,6%, a mężczyzn 26,8%.

4. Osoby z niepełnosprawnościami

4. Persons with disabilities

Osoby niepełnosprawne (z niepełnosprawnościami) to takie osoby, które posiadają odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoby, które takiego orzeczenia nie posiadają, lecz ich sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wykonywanie codziennych czynności, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych.

Przez czynności codzienne (podstawowe) dla danego wieku należy rozumieć:

- dla niemowląt – prawidłową reakcję na bodźce zewnętrzne (płacz, uśmiech, właściwe gesty i odruchy);
- dla dzieci w wieku przedszkolnym – zdolność brania udziału w grach i zabawach w grupie rówieśników;
- dla dzieci w wieku szkolnym – uczęszczanie do szkoły oraz uczestnictwo we wszystkich rodzajach obowiązkowych zajęć;
- dla osób w wieku aktywności zawodowej – pracę zawodową, naukę lub prowadzenie gospodarstwa domowego;
- dla osób w wieku starszym – podstawową samoobsługę przy czynnościach higienicznych, zakupach, przyrządzaniu posiłków itp.

Informacje o osobach niepełnosprawnych, zgodnie z przepisami ustawy o NSP, pozyskiwane były na zasadzie dobrowolności.

Informacje dotyczące niepełnosprawności gromadzone w kolejnych spisach ludności mają na celu zbadanie skali występowania zjawiska niepełnosprawności w społeczeństwie oraz dokonanie charakterystyki demograficzno-społecznej wyodrębnionej subpopulacji. Zbiorowość osób z niepełnosprawnościami została podzielona na dwie podstawowe grupy. Pierwsza to osoby **niepełnosprawne prawnie**, tj. posiadające (jak wspomniano wcześniej) stosowne orzeczenie potwierdzające ograniczenia zdrowotne, druga to osoby niepełnosprawne **tylko biologicznie**, tj. nieposiadające orzeczenia, ale odczuwające całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych dla ich wieku. W obu przypadkach dotyczyło to stanów długotrwałych, tj. takich, które trwały lub przewidywano, że będą trwały 6 miesięcy lub dłużej.

Osoby niepełnosprawne prawnie w wieku 16 lat i więcej proszone były o podanie stopnia swojej niepełnosprawności. Wynika on z aktualnego orzeczenia (wydanego przez odpowiedni organ orzekający), ustalającego niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo. Stosowne orzeczenia (aktualne w momencie spisu) wydawane były przez różne organy do tego uprawnione, w różnym czasie, nosiły też różne nazwy. Sposób grupowania poszczególnych orzeczeń przyjęty w spisie i omówiony w uwagach metodycznych publikacji pozwolił na zaprezentowanie omawianej subpopulacji w podziale uwzględniającym stopień niepełnosprawności określony jako znaczny, umiarkowany lub lekki.

Tablica 8. Osoby z niepełnosprawnościami według płci i miejsca zamieszkania
Table 8. Persons with disabilities by sex and place of residence

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		
	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	w tys. in thousands	w odsetkach in percent	2011=100
Ogółem Total	515,7	100,0	674,3	100,0	130,7
mężczyźni males	237,7	46,1	300,5	44,6	126,4
kobiety females	278,0	53,9	373,7	55,4	134,4
miasta urban areas	349,6	67,8	432,6	64,2	123,7
wieś rural areas	166,1	32,2	241,7	35,8	145,5
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	303,3	58,8	362,4	53,7	119,5
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Only biologically disabled persons	212,4	41,2	311,9	46,3	146,8

Wyniki NSP 2021 wykazały, że osób z niepełnosprawnościami w województwie mazowieckim było 674,3 tys., tj. 12,2% ogólnej liczby mieszkańców. W porównaniu ze spisem przeprowadzonym w 2011 r. liczba ta wzrosła o 158,6 tys., tj. o 30,7%, a udział w ogólnej liczbie mieszkańców zwiększył się o 2,4 p. proc. W kraju wzrost liczby niepełnosprawnych był relatywnie mniejszy i wyniósł 16,0%. W 2021 r. niepełnosprawni w województwie stanowili 12,4% tej zbiorowości w Polsce, a 10 lat wcześniej – 11,0%.

Osób niepełnosprawnych prawnie było więcej niż niepełnosprawnych tylko biologicznie. W 2021 r. w mazowieckim ich odsetek wyniósł odpowiednio 53,7% wobec 46,3%; w kraju 63,7% wobec 36,3%. W okresie międzyspisowym relatywnie większy wzrost dotyczył liczby osób niepełnosprawnych tylko biologicznie – wyniósł 46,8%, podczas gdy zbiorowość osób posiadających prawnie potwierdzoną niepełnosprawność zwiększyła się 19,5%. Warto zauważyć, że ogółem liczba ludności w województwie wzrosła w tym samym czasie o 4,7%, co oznacza, że stan zdrowia mieszkańców (obiektywny – potwierdzony orzeczeniem o niepełnosprawności oraz subiektywny – wynikający z samooceny) pogorszył się. Jednym z powodów może być znaczący przyrost ludności w wieku poprodukcyjnym (o 26,5%).

W województwie mazowieckim w 2021 r. spisano 10,4% ogółu osób niepełnosprawnych prawnie w kraju i 15,8% niepełnosprawnych tylko biologicznie; w 2011 r. było to odpowiednio 9,7% i 13,6%.

W 2021 r. kobiet z niepełnosprawnościami było o 73,2 tys. więcej niż mężczyzn (w 2011 r. o 40,3 tys.). Ich przewagę odnotowano w obu omawianych kategoriach osób. Ogółem udział kobiet wyniósł 55,4%, w zbiorowości niepełnosprawnych prawnie – 50,3%, a w grupie osób niepełnosprawnych tylko biologicznie przewaga nad mężczyznami była bardziej znacząca – 61,4% wobec 38,6%. Także częstotliwość występowania niepełnosprawności wśród kobiet była większa; w 2021 r. niepełnosprawność odnotowano dla 13,0% kobiet i 11,4% mężczyzn.

Około 2/3 prezentowanej populacji to mieszkańcy miast; w ostatnim spisie ich odsetek wyniósł 64,2%, a w poprzednim 67,8%. W miastach wolniej niż na wsi przybywa osób z niepełnosprawnościami; o ile wzrost liczby ludności ogółem w okresie międzyspisowym w miastach był większy niż na wsi (5,4% wobec 3,3%), to wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami wyniósł odpowiednio 23,7% wobec 45,5%. Częstotliwość występowania niepełnosprawności była zbliżona – w miastach dotyczyła 12,1% mieszkańców, a na wsi 12,4% (w 2011 r. odpowiednio 10,3% i 8,8%).

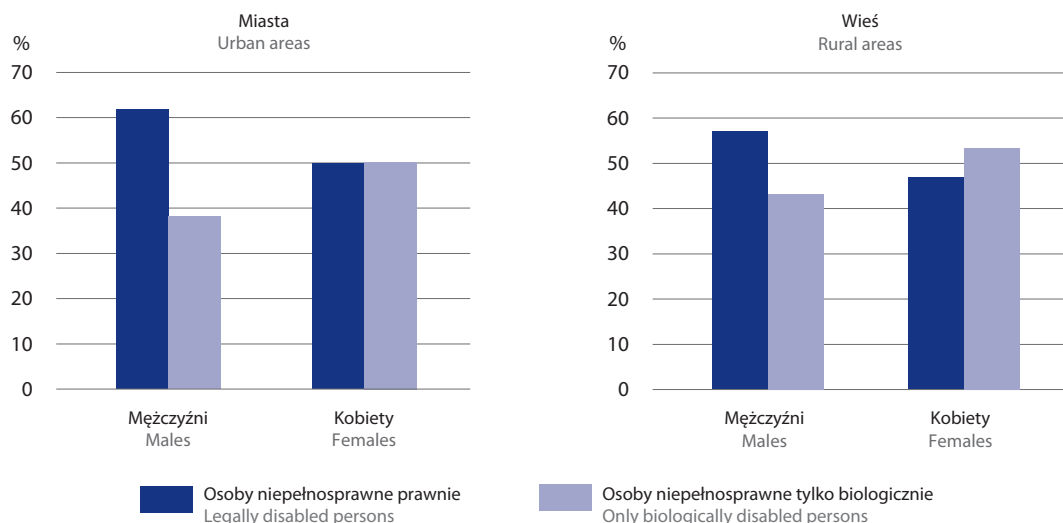
Tablica 9. Osoby z niepełnosprawnościami według płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.
Table 9. Persons with disabilities by sex and category of disability in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females
	w tys. in thousands		
Ogółem Total	674,3	300,5	373,7
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	362,4	180,2	182,2
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Only biologically disabled persons	311,9	120,3	191,5
Miasta Urban areas	432,6	186,1	246,4
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	237,9	115,1	122,7
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Only biologically disabled persons	194,7	71,0	123,7
Wieś Rural areas	241,7	114,4	127,3
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	124,5	65,1	59,5
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Only biologically disabled persons	117,2	49,3	67,8

W 2021 r. mężczyzn z zadeklarowaną niepełnosprawnością było 300,5 tys., z czego 60,0% posiadało orzeczenie o niepełnosprawności, a 40,0% to niepełnosprawni tylko biologicznie. Wśród kobiet proporcje były bardziej wyrównane. Ogólna liczba kobiet deklaruujących niepełnosprawność wyniosła 373,7 tys., z czego niepełnosprawność prawna dotyczyła mniej niż połowy z nich – 48,7%, a tylko biologiczna – 51,3%.

Wykres 16. Osoby z niepełnosprawnościami według miejsca zamieszkania, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.

Chart 16. Persons with disabilities by place of residence, sex and category of disability in 2021

W miastach wśród mężczyzn z niepełnosprawnościami większość posiadała stosowne orzeczenie (61,9%), podczas gdy wśród kobiet nieznacznie więcej było niepełnosprawnych tylko biologicznie (50,2%). Na wsi wśród niepełnosprawnych mężczyzn odsetek posiadających orzeczenie wyniósł 56,9%, a wśród kobiet 46,7%, tak więc niepełnosprawnych tylko biologicznie było 43,1% mężczyzn i 53,3% kobiet.

Jak już omówiono wcześniej, większość osób z zadeklarowaną w spisie niepełnosprawnością to niepełnosprawni prawnie. Zakres gromadzonych informacji o osobach tworzących tę subpopulację był zależny od wieku badanych.

Osobom w wieku 0–15 lat ustalono jedynie fakt posiadania prawnego orzeczenia o niepełnosprawności. W 2021 r. grupa ta liczyła 34,4 tys. osób, a jej udział w ogólnej liczbie niepełnosprawnych prawnie wyniósł 9,5%, przy czym wśród chłopców był wyraźnie większy niż wśród dziewcząt (12,1% wobec 6,9%), a na wsi nieco większy niż w miastach (9,8% wobec 9,3%). Osobom starszym, tj. w wieku 16 lat i więcej ustalony został stopień niepełnosprawności (znaczny, umiarkowany lub lekki); osób takich było 328,0 tys. i stanowiły 90,5% ogółu niepełnosprawnych prawnie.

Niezależnie od płci oraz miejsca zamieszkania najwięcej było osób posiadających umiarkowany stopień niepełnosprawności. Wyniki NSP 2021 wykazały, że ogółem było ich 148,7 tys., tj. 45,3% niepełnosprawnych w wieku 16 lat i więcej posiadających orzeczenie; wśród mężczyzn – 46,2%, a wśród kobiet – 44,5%. Większe zróżnicowanie zaobserwowano porównując miasta i wieś – odpowiednio 47,1% i 41,9%.

Znaczny stopień niepełnosprawności odnotowano dla 97,5 tys. mieszkańców województwa mazowieckiego, tj. dla 29,7% omawianej zbiorowości; przy czym mężczyźni rzadziej niż kobiety mieli orzeczony ten stopień niepełnosprawności (28,4% wobec 31,0%). W miastach osób ze znaczną niepełnosprawnością było relatywnie mniej niż na wsi (odpowiednio 27,0% i 35,1%).

Niepełnosprawnych w stopniu lekkim było 81,8 tys., tj. 24,9% ogólnej liczby osób, dla których ustalono stopień niepełnosprawności. Wśród mężczyzn odsetek ten wyniósł 25,4%, a wśród kobiet 24,5%. W zależności od miejsca zamieszkania różnica była nieco większa i wyniosła 3,0 p. proc. (26,0% w miastach wobec 23,0% na wsi).

Tablica 10. Osoby z niepełnosprawnościami według płci, kategorii i stopnia niepełnosprawności w 2021 r.
 Table 10. Persons with disabilities by sex, category and degree of disability in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Mężczyźni Males	Kobiety Females	Z ogółem Of total	
				miasta urban areas	wieś rural areas
	w tys. in thousands				
Ogółem Total	674,3	300,5	373,7	432,6	241,7
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	362,4	180,2	182,2	237,9	124,5
W wieku 16 lat i więcej Aged 16 years and more	328,0	158,4	169,6	215,7	112,3
o stopniu niepełnosprawności: with a degree of disability:					
znacznym considerable	97,5	45,0	52,5	58,1	39,4
umiarkowanym moderate	148,7	73,2	75,4	101,6	47,1
lekkim minor	81,8	40,2	41,6	56,0	25,8
W wieku 0–15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności ^a Aged 0–15 years with disability certificate ^a	34,4	21,8	12,6	22,2	12,2
Osoby niepełnosprawne prawnie według ograniczeń sprawności Legally disabled persons by activity limitation					
Odczuwające ograniczenie sprawności Perceiving activity limitation	214,2	105,3	108,9	135,1	79,2
całkowite totally	26,3	12,8	13,5	14,9	11,4
poważne severely	61,3	29,7	31,6	37,5	23,8
umiarkowane moderately	126,7	62,8	63,9	82,7	43,9
Nieodczuwający ograniczeń ^b Having no limitation ^b	148,1	74,9	73,3	102,8	45,4
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Only biologically disabled persons	311,9	120,3	191,5	194,7	117,2
odczuwające ograniczenie sprawności: perceiving activity limitation:					
Całkowite Totally	8,5	2,8	5,7	5,2	3,3
Poważne Severely	52,5	20,1	32,4	32,1	20,4
Umiarkowane Moderately	250,9	97,4	153,4	157,4	93,4

a Łącznie z osobami w wieku od 16 lat do 17 lat i 6 miesięcy, których orzeczenia o niepełnosprawności zostały wydłużone z mocy prawa ze względu na stan epidemii lub zagrożenia epidemicznego wirusem SARS-CoV-2 w 2021 r. b Osoby niepełnosprawne tylko prawnie.
 a Including persons aged 16 to 17 years and 6 months whose disability certificates have been extended by law due to the state of epidemic or epidemic threat of the SARS-CoV-2 virus in 2021. b Only legally disabled persons.

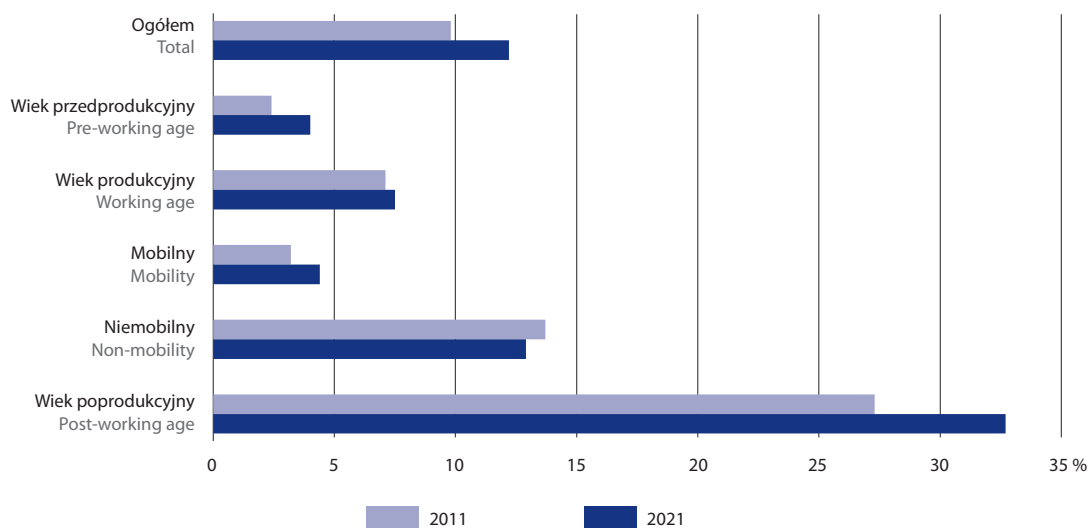
Wszystkie osoby deklarujące w spisie niepełnosprawność (zarówno prawną, jak i biologiczną) proszone były o ocenę tego, jak dotkliwe jest ograniczenie sprawności, które odczuwają na co dzień (całkowite, poważne, umiarkowane). Należy przy tym pamiętać, że dopuszczalna jest sytuacja, w której osoba mająca prawnie orzeczoną niepełnosprawność nie odczuwa z jej powodu żadnych ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu. Wyniki NSP 2021 pokazały, że takich osób było 148,1 tys., a ich udział w zbiorowości niepełnosprawnych prawnie był znaczny i wyniósł 40,9%. Osób niepełnosprawnych prawnie, które odczuwały ograniczenia sprawności w codziennym życiu było 214,2 tys., tj. 59,1% ogólnej ich liczby.

Najwięcej spośród osób niepełnosprawnych prawnie, które odczuwały ograniczenia określiło je jako umiarkowane – 126,7 tys. osób (59,1%), następnie poważne – 61,3 tys. (28,6%) i całkowite – 26,3 tys. (12,3%).

Umiarkowane ograniczenie sprawności nieco częściej deklarowali mężczyźni niż kobiety – 59,6% wobec 58,6%. W miastach wskazało na nie 61,2% niepełnosprawnych prawnie, a na wsi 55,5%. Jako poważne swoje ograniczenie określiło 28,2% mężczyzn i 29,0% kobiet, a w miastach deklarowano je rzadziej niż na wsi – 27,8% wobec 30,1%. Całkowite ograniczenie sprawności niemal tak samo często odczuwali mężczyźni, jak kobiety – odpowiednio 12,2% i 12,4%. Wśród niepełnosprawnych prawnie w miastach wskazało na nie 11,0% badanych, a na wsi 14,4%.

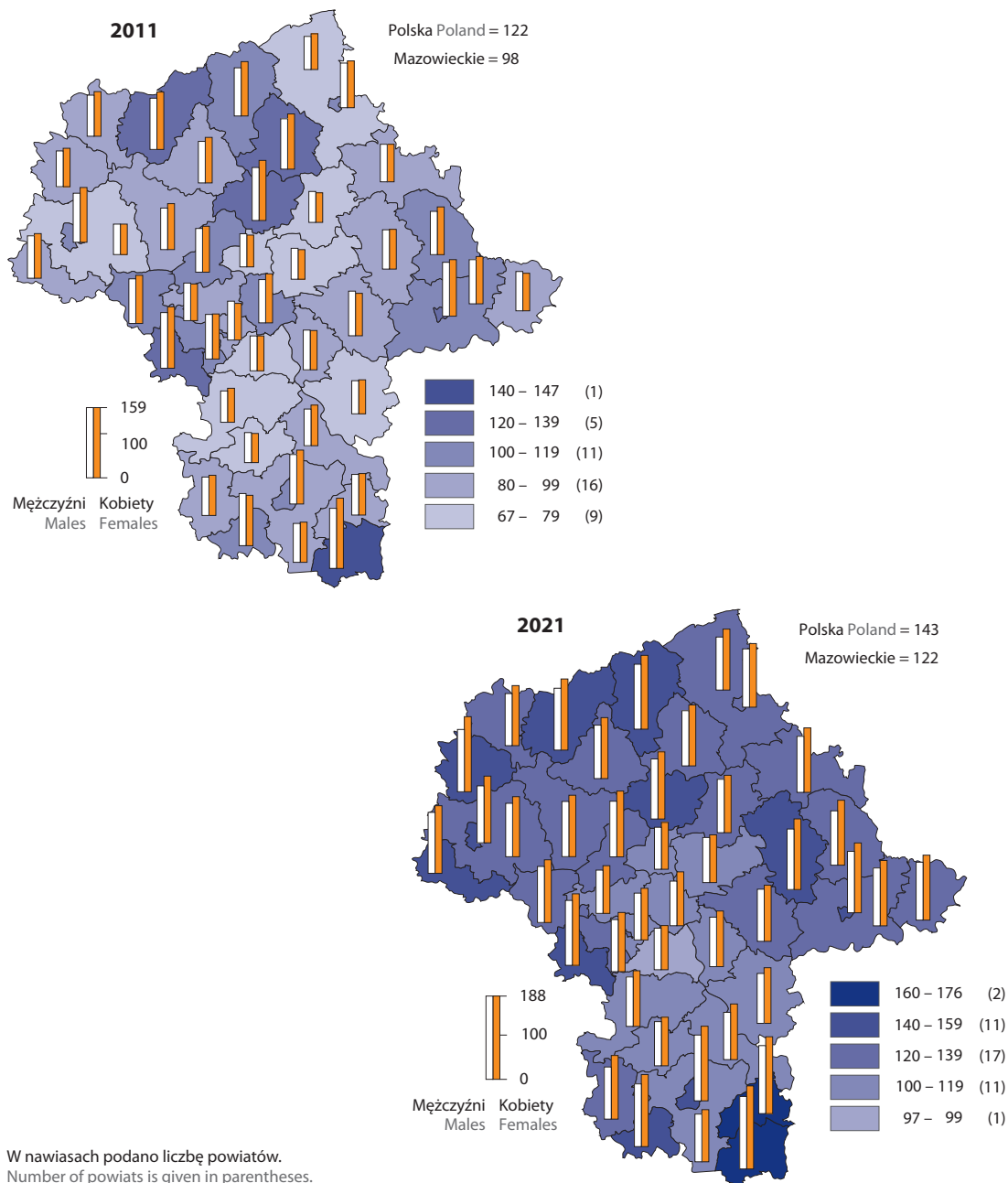
Jak już wspomniano wcześniej subiektywną ocenę ograniczenia sprawności podawali w spisie również ci, którzy nie posiadali prawnego potwierdzenia niepełnosprawności (niepełnosprawni tylko biologicznie); osób takich w 2021 r. było 311,9 tys. Oni również określali swoje ograniczenia jako umiarkowane – odpowiedzi takiej udzieliło 250,9 tys. badanych (tj. 80,4%), poważne – 52,5 tys. (16,8%) i całkowite – 8,5 tys. osób (2,7%). Widzimy więc, że w zbiorowości niepełnosprawnych tylko biologicznie, podobnie jak wśród niepełnosprawnych prawnie, najwięcej osób uznało swoje ograniczenia za umiarkowane, jednak odsetek był wyraźnie większy. Zwraca uwagę fakt, że odpowiedzi udzielane przez osoby niepełnosprawne tylko biologicznie były bardzo podobne bez względu na płeć i miejsce zamieszkania.

Wykres 17. Udział osób z niepełnosprawnościami w ogólnej liczbie ludności danej grupy wieku
Chart 17. Share of persons with disabilities in the total number of population of a given age group

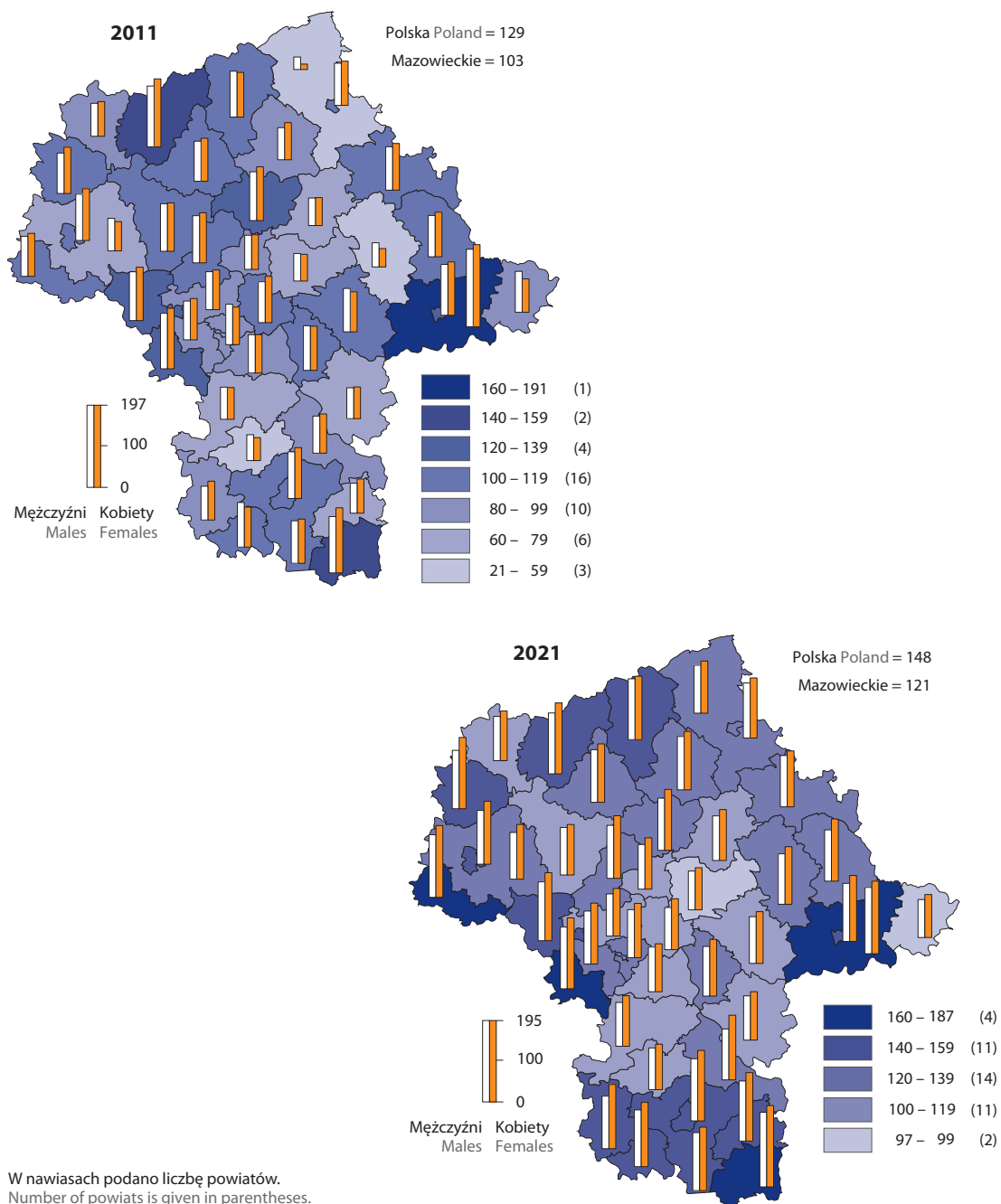
Udział osób z niepełnosprawnościami w ogólnej liczbie ludności w województwie mazowieckim zwiększył się z 9,8% w 2011 r. do 12,2% w 2021 r. Dynamika ta była różna z zależności od analizowanej grupy wieku. Najmniejsze zmiany dotyczą osób w wieku produkcyjnym – odsetek niepełnosprawnych zwiększył się tu o 0,4 p. proc. (z 7,1% do 7,5%), przy czym w grupie osób w wieku mobilnym wzrósł o 1,2 p. proc., a niemobilnym zmniejszył się o 0,8 p. proc. Wśród osób w wieku przedprodukcyjnym niepełnosprawność w 2021 r. dotyczyła 4,0% zbiorowości wobec 2,4% 10 lat wcześniej, a w wieku poprodukcyjnym – odpowiednio 32,7% wobec 27,3%.

Mapa 11. Osoby z niepełnosprawnościami na 1000 ludności
Map 11. Persons with disabilities per 1000 population

Wyniki spisów wskazują na wyraźne zróżnicowanie terytorialne w występowaniu niepełnosprawności. Obrazuje to wskaźnik przedstawiający liczbę osób z niepełnosprawnościami przypadającą na 1000 ludności. W 2021 r. na 1000 mieszkańców województwa mazowieckiego przypadają 122 osoby z niepełnosprawnościami, podczas gdy w 2011 r. było to 98 (przy średniej dla Polski odpowiednio 143 i 122). W 2021 r. w województwie mazowieckim najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w powiatach lipskim (176), zwoleńskim (164) i m. Radomiu (159), a najniższą w piaseczyńskim (97) oraz legionowskim (101) i warszawskim zachodnim (103). W 2021 r. we wszystkich powiatach województwa omawiany wskaźnik był wyższy w zbiorowości kobiet niż mężczyzn (odpowiednio 130 wobec 114); 10 lat wcześniej zależność ta nie znalazła potwierdzenia w 13 spośród 42 powiatów województwa.

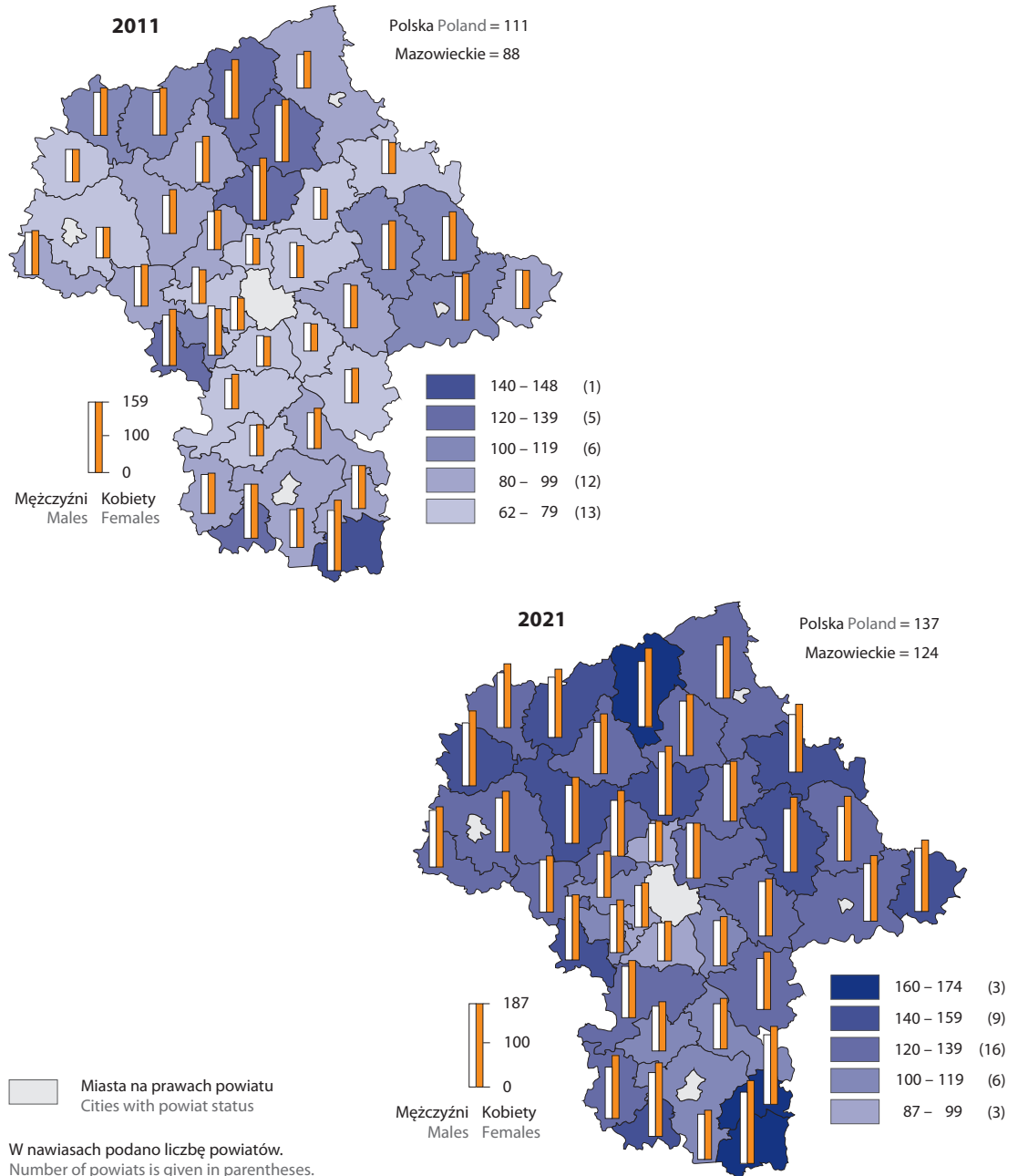
Mapa 12. Osoby z niepełnosprawnościami w miastach na 1000 ludności
 Map 12. Persons with disabilities in urban areas per 1000 population

W miastach na 1000 mieszkańców w 2021 r. przypadało 121 osób z niepełnosprawnościami, a w 2011 r. – 103; średnio w kraju odpowiednio 148 i 129. Powiaty, w których relatywnie najwięcej osób w ostatnim spisie zadeklarowało niepełnosprawność były lipski (187 na 1000 mieszkańców), siedlecki (167) i gostyński (162), a najmniej – łosicki i wołomiński (po 97) oraz białobrzegi (104). Na 1000 mężczyzn w miastach przypadało 112 niepełnosprawnych, a na 1000 kobiet – 130; w Polsce było to odpowiednio 137 i 157.

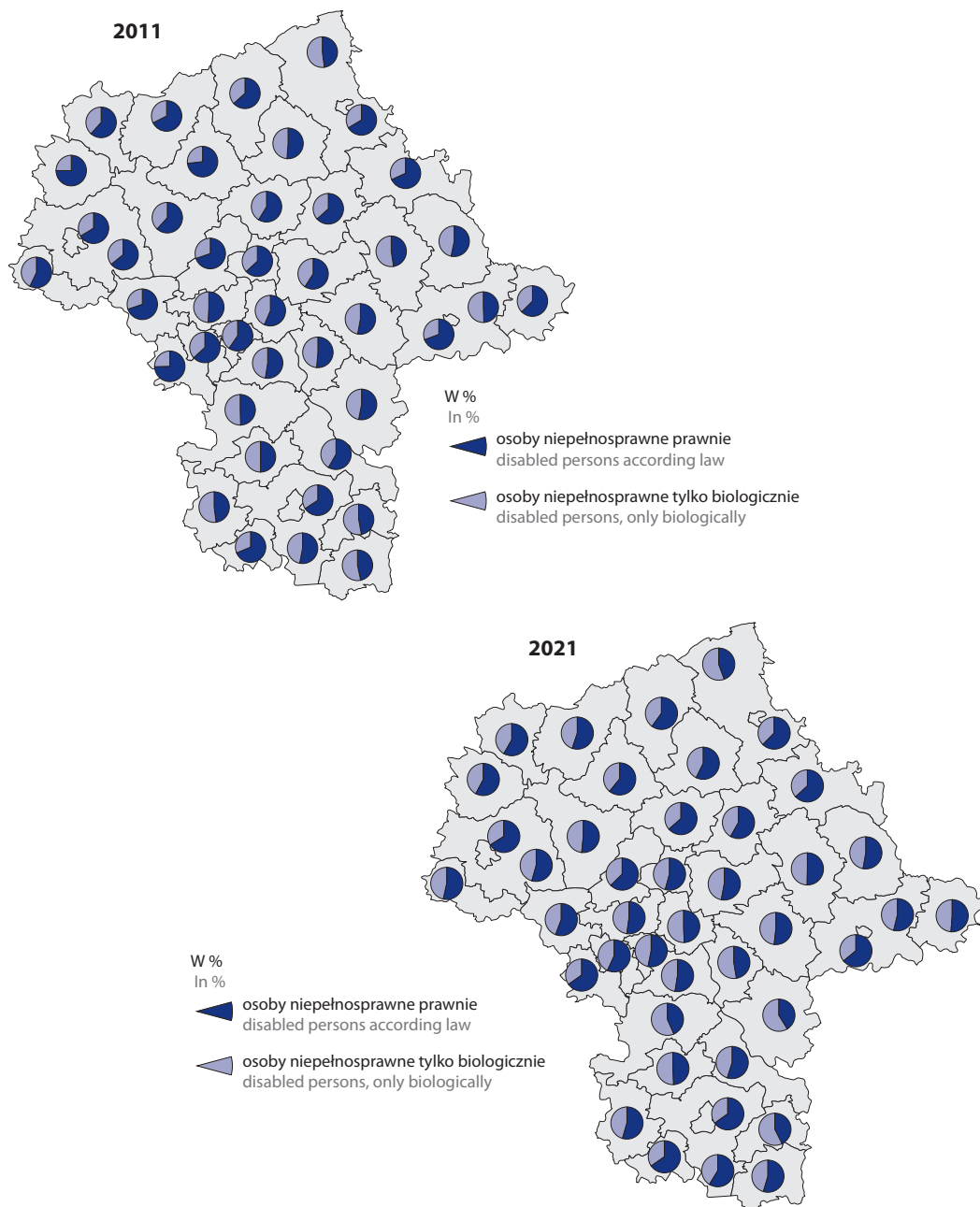

Mapa 13. Osoby z niepełnosprawnościami na wsi na 1000 ludności
 Map 13. Persons with disabilities in rural areas per 1000 population

Według NSP 2021 na 1000 mieszkańców wsi niepełnosprawne były 124 osoby, podczas gdy 10 lat wcześniej 88; w kraju odpowiednio 137 i 111. W 2021 r. najwyższy wskaźnik odnotowano w powiatach lipskim (174), zwoleńskim (166) i przasnyskim (162), a najniższy w piaseczyńskim (87), legionowskim (88) i przyszkowskim (97). Na wsi na 1000 mężczyzn niepełnosprawność zadeklarowało 118, a wśród kobiet 130; średnio w kraju odpowiednio 129 i 144.

Mapa 14. Osoby z niepełnosprawnościami według kategorii niepełnosprawności
 Map 14. Persons with disabilities by category of disability

W obu spisach w zdecydowanej większości powiatów województwa więcej było osób niepełnosprawnych prawnie. W 2021 r. najwyższy ich odsetek wystąpił w m. Płocku (66,0%) oraz powiatach szydłowieckim i żyrardowskim (odpowiednio 65,3% i 65,2%). Natomiast w 2011 r. w sierpeckim (75,0%), żyrardowskim (74,6%) oraz ciechanowskim (73,2%). Zarówno w NSP 2021, jak i NSP 2011 było po 7 powiatów, w których udział niepełnosprawnych prawnie w ogólnej zbiorowości osób z niepełnosprawnościami był mniejszy niż niepełnosprawnych tylko biologicznie. W 2021 r. najmniejszy odnotowano w powiecie garwolińskim (41,2%), a 10 lat wcześniej w lipskim (46,7%).

5. Charakterystyka narodowo-etniczna ludności

5. National-ethnic identity characteristics

5.1. Struktura narodowo-etniczna ludności

5.1. National-ethnic structure of the population

Narodowość – przynależność narodowa lub etniczna jest deklaratywną, opartą na subiektywnym odczuciu, indywidualną cechą każdego człowieka, wyrażającą jego emocjonalny, kulturowy lub wynikający z pochodzenia związek z określonym narodem lub wspólnotą etniczną. Narodowości (odczuwanej przynależności narodowo-etnicznej) nie należy mylić z przynależnością państwową, czyli obywatelstwem. W spisie ludności i mieszkań w 2021 r. umożliwiono mieszkańcom Polski wyrażenie złożonych tożsamości narodowo-etnicznych poprzez zadanie dwóch pytań o przynależność narodowo-etniczną.

Analiza wyników uzyskanych w NSP 2021 wykazała, że wśród mieszkańców województwa mazowieckiego dominuje ludność o polskiej tożsamości narodowej. Z ogólnej liczby ludności województwa 5475,8 tys. osób, czyli 99,3% zadeklarowało swoją narodowość jako polską. Deklarujący niepolską przynależność narodową lub etniczną stanowili grupę liczącą 107,6 tys. osób (blisko 2%). W odniesieniu do 1,3 tys. osób nie zdołano ustalić przynależności narodowo-etnicznej.

Tablica 11. Ludność według identyfikacji narodowo-etnicznych
Table 11. Population by the national-ethnic identities

Identyfikacja narodowo-etniczna ^a National-ethnic identification ^a		2011	2021			
		w tys. in thousands	w odsetkach in percent	Polska=100 Poland=100	2011=100	
Ogółem^b	Total^b	5268,7	5514,7	100,00	14,5	104,7
Polska	Polish	5195,6	5475,8	99,29	14,6	105,4
Inna niż polska	Non-Polish	55,4	107,6	1,95	7,7	194,2
w tym:	of which:					
ukraińska	Ukrainian	6,6	15,4	0,28	18,7	233,7
białoruska	Belarusian	2,3	9,3	0,17	16,4	403,3
angielska	English	2,1	6,7	0,12	12,3	320,4
niemiecka	German	2,9	5,3	0,10	3,7	181,1
żydowska	Jewish	2,8	5,2	0,09	30,4	188,7
amerykańska	American	2,7	5,2	0,09	18,8	196,2
śląska	Silesian	4,3	5,0	0,09	0,8	114,9
rosyjska	Russian	3,1	4,0	0,07	24,8	126,9
wietnamska	Vietnamese	3,0	3,9	0,07	74,7	132,2
francuska	French	2,0	3,6	0,06	24,2	175,4
włoska	Italian	1,4	3,5	0,06	17,4	247,2
Nieustalona	Unknown	53,6	1,3	0,02	11,8	2,5

a Wyrażona w pierwszej lub drugiej deklaracji. b Dane zawierają zestawienie odpowiedzi z dwóch pytań, dlatego nie sumują się na ogółem.
a Answers to the first or second question. b The data contains the answers from two questions, so they do not total add up.

W województwie mazowieckim do narodowości innych niż polska, które wyróżniają się pod względem liczebności, należy zaliczyć narodowość ukraińską. W 2021 r. taką odpowiedź na pierwsze lub drugie pytanie dotyczące przynależności narodowo-etnicznej podało 15,4 tys. osób, tj. 14,4% ogółu osób deklarujących przynależność inną niż polska. Należy pamiętać, że NSP 2021 odbył się przed inwazją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę. Kolejną grupą narodową jest społeczność białoruska licząca 9,3 tys. z udziałem 8,6%, a następnie społeczność angielska – 6,7 tys. osób, tj. 6,2%. W odniesieniu do czterech kolejnych, pod względem liczebności, grup narodowych suma deklaracji odnotowanych jako odpowiedzi na pierwsze lub drugie pytanie etniczne kształtuje się na poziomie około 5 tys.; są to narodowości: niemiecka, żydowska, amerykańska i śląska.

Warto wspomnieć, że w województwie mazowieckim mieszka 7,7% ogółu spisanych w Polsce osób deklarujących niepolską (lub polską i niepolską jednocześnie) przynależność narodowo-etniczną. W województwie tym zamieszkuje większość, bo 75% ogółu deklarujących przynależność wietnamską oraz duża część spośród osób identyfikujących się z narodem tureckim (39%), bułgarskim (31%), żydowskim (30%), węgierskim, australijskim, japońskim (po 26%), rosyjskim (25%).

Przystępując do analizy zmian, jakie dokonały się między dwoma ostatnimi spisami w zakresie stanów liczebnych zbiorowości etnicznych, należy zauważyć, że w ciągu 10 lat ogólna liczba ludności zwiększyła się o 246,0 tys. (o 4,7%). W porównaniu z 2011 r. znacznie wzrosła (o 52,2 tys., tj. o 94,2%) liczba osób identyfikujących się z innymi niż polska społecznościami (liczona po obu deklaracjach).

Dla wszystkich niepolskich zbiorowości liczących co najmniej 3 tys. członków można zaobserwować wzrost liczebności, przy czym największy dotyczy osób deklarujących narodowość: białoruską (4-krotny), angielską (ponad 3-krotny), włoską (prawie 2,5-krotny) i ukraińską (ponad 2-krotny). Dla pozostałych grup narodowych wskaźniki wzrostu kształtują się od niemal 115% w przypadku deklaracji śląskiej do ponad 196% w przypadku amerykańskiej.

O ile w przypadku Ukraińców i Białorusinów przyczyny wzrostu można rozpatrywać w kontekście efektów migracji do Polski z krajów sąsiednich, to w przypadku pozostałych nacji sytuacja wydaje się nieco bardziej skomplikowana. Dla narodowości angielskiej, niemieckiej i amerykańskiej cechą wspólną jest fakt, że są to nacje związane z krajami będącymi popularnymi kierunkami migracji mieszkańców województwa mazowieckiego, tj. miejscami przebywania czasowego części osób zaliczanych do ludności województwa.

Język używany w domu dotyczy języka używanego na co dzień w domu i odnosi się do języka mówionego lub migowego, który używany jest w kontaktach rodzinnych.

W 2021 r., podobnie jak w dwóch poprzednich spisach, obok pytania o przynależność narodowo-etniczną zadawano pytanie o język używany w kontaktach domowych, które dawało respondentom możliwość wymienienia dwóch języków niepolskich, niezależnie od tego, czy były one używane jednocześnie z językiem polskim, czy też nie. W sumie odnotowano w spisie około 350 rodzajów określeń języka, przy czym dla mieszkańców województwa mazowieckiego było to 179.

Na podstawie wyników badania spisowego można stwierdzić, że w zdecydowanej większości ludność województwa mazowieckiego posługuje się w kontaktach domowych językiem polskim. Używanie tego języka zadeklarowało w sumie 5496,3 tys. osób, co stanowiło 99,7% ogółu ludności województwa. Osoby posługujące się w kontaktach rodzinnych językiem innym niż polski stanowiły zbiorowość liczącą 200,7 tys. (3,6%). Warto wspomnieć o polskim języku migowym (zaliczanym do języków innych niż polski), którego używało 1,7 tys. osób. W przypadku 5,0 tys. osób (niespełna 0,1% ogółu) nie zdołano ustalić żadnych danych na temat języka używanego w rozmowach domowych.

Według danych spisowych językiem niepolskim, którym ludność województwa mazowieckiego najczęściej posługuje się w kontaktach domowych jest angielski (135,2 tys.), a następnie rosyjski (17,8 tys.), niemiecki (14,2 tys.) i ukraiński (10,7 tys.). Ponadto stosunkowo często używany jest język: francuski, hiszpański, włoski i wietnamski.

Tablica 12. Ludność według języka używanego w domu
Table 12. Population by language used at home

Język używany w domu Language used at home		2011	2021			
		w tys. in thousands	w odsetkach in percent	Polska=100 Poland=100	2011=100	
Ogółem^a	Total^a	5268,7	5514,7	100,00	14,5	104,7
Polski	Polish	5209,4	5496,3	99,67	14,5	105,5
Inny niż polski	Non-Polish	45,6	200,7	3,64	11,5	439,8
w tym:	of which:					
angielski	English	21,4	135,2	2,45	18,3	631,8
rosyjski	Russian	4,7	17,8	0,32	28,2	378,6
niemiecki	German	3,5	14,2	0,26	6,6	402,0
ukraiński	Ukrainian	2,4	10,7	0,19	19,4	436,9
francuski	French	3,1	9,4	0,17	22,4	307,2
hiszpański	Spanish	1,7	6,7	0,12	22,6	389,5
włoski	Italian	1,6	5,8	0,11	15,2	360,3
wietnamski	Vietnamese	2,7	3,8	0,07	80,3	141,1
Nieustalony	Unknown	53,4	5,0	0,09	15,6	9,5

^a Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego języka, dlatego dane nie sumują się na ogółem.

^a Respondents were able to indicate more than one language, so the data do not add up.

Analizując zmiany, jakie zaszły od 2011 r. w skali wykorzystywania poszczególnych języków do kontaktów domowych, należy zauważyć, że nieznacznie zmienił się zakres wykorzystywania języka polskiego (wzrost o 5,5%), natomiast znacząco, bo ponad 4-krotnie zwiększyła się liczba osób posługujących się w kontaktach domowych językiem innym niż polski.

Dla poszczególnych języków niepolskich można zauważyć pewne wzorce, które korespondują z tym, co zaobserwowano w przypadku zmian dotyczących deklaracji narodowościowych. W stosunku do poprzedniego spisu znaczące wzrosty można odnotować dla liczby użytkowników takich języków, które mają jakieś powiązania z procesem migracji międzynarodowych (zarówno imigracji, jak i emigracji). Mamy do czynienia na przykład z ponad 6-krotnym wzrostem liczby osób używających w domu języka angielskiego, ponad 4-krotnym użytkowników języka ukraińskiego i 4-krotnym niemieckiego.

5.2. Przynależność wyznaniowa

5.2. Religious affiliation

Wyznanie (przynależność wyznaniowa) jest to formalne uczestnictwo lub emocjonalny związek osoby z określonym wyznaniem religijnym (kościółem lub związkiem wyznaniowym). Wyznanie jest określane na podstawie dobrowolnej deklaracji, w tym także brakiem związku z jakimkolwiek wyznaniem (bez wyznania). Pytanie o wyznanie nie odnosi się do wiary (lub niewiary) jako takiej, ani jej intensywności, lecz do odczuwanej lub formalnej przynależności (lub nieprzynależności) do wyznania.

Pytanie o przynależność wyznaniową miało charakter dobrowolny, co znalazło odzwierciedlenie w postaci uwzględnienia wśród kategorii odpowiedzi możliwość zaznaczenia „nie chcę odpowiadać na to pytanie”. Z możliwości odmowy udzielenia odpowiedzi na pytanie o wyznanie skorzystało 1202,5 tys. osób, co stanowiło 21,8% mieszkańców województwa mazowieckiego. Odmowy zarejestrowane w województwie mazowieckim stanowiły 15,4% wszystkich odmów w kraju. Udział odmów odpowiedzi na pytanie o wyznanie jest 2,7 razy większy niż w spisie z 2011 r. Wynik taki w dużej mierze może być rezultatem wysokiego udziału respondentów samodzielnie spisujących się przez Internet.

Dla 3,8 tys. osób, tj. 0,1% populacji nie uzyskano żadnego stanowiska wobec pytania o wyznanie, co oznacza znaczną redukcję braku danych w stosunku do NSP 2011 (1,2%).

Tablica 13. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2021 r.
Table 13. Population by declared religious affiliation in 2021

Przynależność do wyznania religijnego Religious affiliation	W tysiącach In thousands	W % udzielających odpowiedzi na pytanie In % answering the question	Polska=100 Poland=100
Ogółem Total	5514,7	.	14,5
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Answering the question on religion	4308,4	100,00	14,3
Należący do wyznania Belonging to a religion	3770,9	87,52	13,7
Kościół Katolicki – obrządek łaciński (Kościół rzymskokatolicki) Catholic Church – Latin rite (Roman Catholic Church)	3715,9	86,25	13,7
Kościół Prawosławny Orthodox Church	13,7	0,32	9,1
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	10,8	0,25	9,9
Kościół Starokatolicki Mariawitów Old Catholic Mariavite Church	5,0	0,12	41,1
Kościół Ewangelicko-Augsburski Evangelical Church of the Augsburg Confession	4,1	0,10	6,3
Kościół Zielonoświątkowy Pentecostal Church	3,1	0,07	10,3
Kościół Katolicki – obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki) Catholic Church – Byzantine-Ukrainian rite (Greek Catholic Church)	2,9	0,07	8,7
inne other	15,3	0,35	19,5
Nienależący do żadnego wyznania Not belonging to any religion	537,5	12,48	20,6
Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Refusing to answer the question on religion	1202,5	.	15,4
Nie ustalono Not established	3,8	.	23,5

Liczba osób, które udzieliły odpowiedzi na pytanie o wyznanie w 2021 r. wyniosła 4308,4 tys. i stanowiła 78,1% ogółu ludności województwa mazowieckiego; dla porównania w 2011 r. analogiczny odsetek wyniósł 90,7%. Stosunkowo wysoki udział respondentów uchylających się od odpowiedzi na to pytanie, poważnie utrudnia zadanie stworzenia precyzyjnego opisu stanów liczebnych poszczególnych wyznań oraz społeczności bezwyznaniowców.

Wyniki spisu pokazują, że 3770,9 tys. mieszkańców województwa mazowieckiego identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi, co stanowiło 68,4% ogółu ludności województwa oraz 87,5% osób o znanym statusie wyznaniowym, tj. od których uzyskano odpowiedź na pytanie o przynależność wyznaniową. Natomiast liczba osób deklarujących, że nie należą do żadnego wyznania wyniosła 537,5 tys., co stanowiło 9,7% ogółu ludności województwa oraz 12,5% populacji osób o określonym statusie wyznaniowym.

Dużo większa skala odmów odpowiedzi na pytanie o wyznanie w 2021 r. w stosunku do 2011 r. ogranicza możliwości porównywania wyników z zakresu wyznania z dwóch ostatnich spisów i w wymiarze danych bezwzględnych staje się to bezcelowe. Wobec czego jedyną miarodajną płaszczyzną porównań wydaje się struktura deklaracji w obrębie zbiorowości osób udzielających odpowiedzi na pytanie. Na podstawie tego kryterium należy zauważyć, że w ciągu 10 lat między spisami wśród odpowiadających na pytanie zmalał o 8,3 p. proc. udział ludności deklarującej przynależność do kościołów i związków wyznaniowych (z 95,8% w 2011 r. do 87,5% w 2021 r.), a co za tym idzie o tyle samo wzrósł odsetek osób bezwyznaniowych. Udział osób bezwyznaniowych zwiększył się prawie 3-krotnie (z 4,2% w 2011 r. do 12,5% w 2021 r.).

Według NSP 2021 liczba osób zaliczających się do wiernych Kościoła Katolickiego obrządku łacińskiego wyniosła 3715,9 tys. i stanowiła 67,4% ogółu ludności województwa oraz 86,2% osób, które określiły swój status wyznaniowy. W porównaniu z 2011 r. odnotowano spadek o 8,7 p. proc. udziału jego wiernych wśród ogółu osób ujawniających w badaniu spisowym swój status wyznaniowy. W kraju udział zadeklarowanych wiernych Kościoła rzymskokatolickiego wyniósł 89,8% ogółu mieszkańców o rozpoznanym statusie wyznaniowym, a w układzie województwa wartość tego wskaźnika kształtowała się od 96,2% w podkarpackim do 85,3% w dolnośląskim.

Wszystkie pozostałe rodzaje identyfikacji wyznaniowych, zrzeszające w sumie 54,9 tys. osób, mają charakter mniejszościowy. Najliczniejsza z tej grupy społeczność wiernych Kościoła Prawosławnego według danych uzyskanych ze spisu w 2021 r. liczyła 13,7 tys. osób, co stanowiło 0,25% ludności województwa oraz 0,32% populacji o ustalonym statusie wyznaniowym. Z analizy zmian między spisami można zauważyć, że udział wiernych prawosławia w ogólnej zbiorowości osób określających swój status wyznaniowy wzrósł o 0,13 p. proc.

Drugą pod względem liczebności pozycję wśród mniejszościowych społeczności wyznaniowych w województwie mazowieckim zajmowali przedstawiciele wyznania Świadców Jehowy. Zbiorowość ta liczyła 10,8 tys. osób, co stanowiło 0,20% ludności województwa. Udział Świadców Jehowy w populacji osób, które określiły w ostatnim spisie swoją sytuację wyznaniową to 0,25%, tj. tyle samo co w 2011 r.

Trzecią co do wielkości grupą wiernych byli członkowie wyznania Kościoła Starokatolickiego Mariawitów, którzy w 2021 r. liczyli 5,0 tys. osób, tj. 0,09% ogółu ludności województwa i 0,12% osób o określonym statusie wyznaniowym. Warto dodać, że w województwie mazowieckim mieszka ponad 40% ogółu wyznawców tej wiary w Polsce.

Kolejną co do wielkości grupą wyznaniową byli luteranie, czyli wierni Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego, liczący 4,1 tys. osób, oraz wierni Kościoła Zielonoświątkowego zrzeszający według deklaracji spisowanych osób 3,1 tys. członków. Następną zbiorowość tworzą członkowie Kościoła Katolickiego praktykujący w obrządku bizantyjsko-ukraińskim, określanym także jako Kościół grekokatolicki. Według danych uzyskanych w spisie 2021 społeczność zadeklarowanych grekokatolików w województwie mazowieckim liczyła 2,9 tys. osób.

Członkowie kilkudziesięciu pozostałych kościołów, związków wyznaniowych i ruchów religijnych, jak również wyznawcy różnego rodzaju prądów i nurtów religijnych, według NSP 2021 stworzyli zbiorowość obejmującą w sumie 15,3 tys. osób, co stanowiło 0,28% ludności województwa mazowieckiego oraz 0,35% populacji osób o określonym statusie wyznaniowym.

6. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania

6. Population in the collective living quarters

Obiekt zbiorowego zakwaterowania (OZZ) to zespół pomieszczeń (pokoi i innych pomieszczeń pomocniczych), zlokalizowanych w jednym lub kilku budynkach, zajętych przez jeden odrębny zakład, świadczący usługi: opiekuńczo-wychowawcze, hotelarskie, zdrowotne bądź inne, które są związane z zamieszkaniem/przebywaniem zwykle większej liczby osób lub obiekt instytucji wyznaniowej. Do obiektów zbiorowego zakwaterowania zalicza się m.in. domy studenckie, hotele pracownicze, domy dziecka, domy pomocy społecznej, placówki dla bezdomnych, klasztory, domy zakonne.

Zgodnie z rozwiązaniami zastosowanymi w NSP 2021, informacje o osobach zamieszkujących lub przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania zostały pozyskane od zarządców tych obiektów (w zakresie posiadanej dokumentacji) poprzez odpowiednią aplikację elektroniczną. Dodatkowo osoby tam przebywające mogły dokonać spisu przy pomocy elektronicznego formularza spisowego poprzez samospis internetowy lub wywiad telefoniczny z udziałem rachmistrza spisowego.

Tablica 14. Obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz ludność w nich przebywająca według kategorii obiektów w 2021 r.

Table 14. Collective living quarters and population living there by category of objects in 2021

Wyszczególnienie Specification	Obiekty Quarters		Ludność w obiektach Population in the quarters	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent
Ogółem Total	5682	100,0	52733	100,0
Nauka i praca ^a Education and work ^a	3657	64,4	20531	38,9
System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	259	4,6	3920	7,4
Leczenie i opieka ^a Treatment and care ^a	612	10,8	17329	32,9
Obiekty instytucji wyznaniowych Religious institutions facilities	572	10,1	6227	11,8
Tymczasowe schronienie Temporary shelter	264	4,6	2562	4,9
Mieszkania chronione Sheltered dwelling	138	2,4	334	0,6
Pozostałe obiekty ^b Other objects ^b	180	3,2	1830	3,5

a Dotyczy osób, które dokonując spisu zadeklarowały pobyt w tych obiektach. b Łącznie z obiektami zamkniętymi, tj. zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich.

a Refers to persons who declared to stay in these facilities during the census. b Including closed facilities, i.e. juvenile detention centres and juvenile shelters.

Wyniki NSP 2021 wykazały, że w województwie mazowieckim funkcjonowały 5682 obiekty zbiorowego zakwaterowania, w których w momencie spisu przebywało 52,7 tys. osób. W spisie przeprowadzonym 10 lat wcześniej w takich obiektach spisano 52,3 tys. osób. OZZ-ty zlokalizowane w województwie mazowieckim stanowiły 17,6% wszystkich tego typu obiektów w kraju, a ludność w nich spisana – 17,0% (w obu przypadkach najwięcej spośród województw).

Należy jednak podkreślić, że liczba osób przebywających w 2021 r. w obiektach zbiorowego zakwaterowania może być zaniżona ze względu na fakt, iż spis ludności i mieszkań był realizowany w okresie pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2 oraz związanych z tym ograniczeń i restrykcji sanitarnych. W związku z powyższym osoby przebywające w niektórych obiektach zbiorowego zakwaterowania (np. w domach studenckich, hotelach pracowniczych) mogły przebywać w domach rodzinnych i takie miejsce zamieszkania wskazały w aplikacji elektronicznej na dzień 31 marca 2021 roku. Dla niektórych obiektów zarządzający przekazali informacje tylko o części osób lub nie przekazali żadnych danych o osobach w nich przebywających, a jako przyczynę wskazali sytuację epidemiczną związaną z wirusem SARS-CoV-2.

Definicja obiektu zbiorowego zakwaterowania jest pojęciem statystycznym. Również przyjęte kategorie obiektów są podziałem wykorzystywanym na potrzeby analiz statystycznych.

Wśród ogółu obiektów najwięcej było jednostek związanych z nauką i pracą. W kategorii tej znalazły się internaty, bursy, domy studenckie, domy asystentów, domy słuchaczy seminariów duchownych, hotele pracownicze. W 2021 r. było ich 3657, co oznacza, że ich udział był dominujący (64,4%). W omawianych obiektach spisano 20,5 tys. osób, tj. 38,9% ogółu ludności spisanej w OZZ-tach (przy średniej w kraju wynoszącej 35,6%). Na terenie województwa zlokalizowany był prawie co piąty obiekt zbiorowego zamieszkania związany z nauką i pracą spisany w Polsce.

Kolejne pod względem liczebności były obiekty związane z leczeniem i opieką. Składają się na nie m.in. domy pomocy społecznej dla emerytów i osób starszych, zakłady opiekuńczo-lecznicze, ośrodki socjoterapii, hospicja, zakłady (szpitale) psychiatryczne, zakłady leczenia odwykowego. Wymienionych placówek było 612 i chociaż stanowiły 10,8% ogółu OZZ-tów w województwie, to odsetek spisanych w nich osób wyniósł 32,9% (w Polsce 35,5%).

Obiekty instytucji wyznaniowych, tj. domy zakonne, klasztory, zgromadzenia osób duchownych to kolejna grupa obiektów zbiorowego zakwaterowania. Według spisu w 2021 r. było ich 572 i przebywało w nich 6,2 tys. osób, tj. 11,8% ludności spisanej w OZZ-tach w województwie (w kraju 9,8%). Ludność spisana w tych obiektach na terenie mazowieckiego stanowi 20,4% wszystkich osób przebywających w takich instytucjach w Polsce.

Następne w kolejności są obiekty stanowiące tymczasowe schronienie. Zaliczone tu zostały m.in. placówki dla kobiet w ciąży, opiekunów z małymi dziećmi, a także dla bezdomnych. Grupa ta liczyła 264 jednostki, co oznacza, że co piąty tego rodzaju obiekt w kraju zlokalizowany był w mazowieckim. Liczba osób tu spisanych wyniosła 2,6 tys. (4,9%; w kraju 6,1%).

Obiektów tworzących system pieczy zastępczej oraz placówek dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi było 259 i przebywało w nich 3,9 tys. osób (7,4%; w Polsce 9,7%).

Nieznaczny odsetek osób spisanych w OZZ-tach stanowili przebywający w mieszkaniach chronionych – 0,6%, przy średnim w kraju wynoszącym 1,5%. W pozostałych obiektach, do których zaliczono głównie hotele, motele i pensjonaty spisanych zostało 1,8 tys. osób, tj. 3,5% (w Polsce 1,7%).

Tablica 15. Ludność przebywająca w obiektach zbiorowego zakwaterowania według płci i kategorii obiektów w 2021 r.

Table 15. Population in the collective living quarters by sex and category of objects in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Meżczyźni Males	Kobiety Females	Meżczyźni Males	Kobiety Females
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers			w % ogółem in % of total	
Ogółem Total	52733	26104	26629	49,5	50,5
Nauka i praca ^a Education and work ^a	20531	11377	9154	55,4	44,6
System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	3920	2195	1725	56,0	44,0
Leczenie i opieka ^a Treatment and care ^a	17329	7491	9838	43,2	56,8
Obiekty instytucji wyznaniowych Religious institutions facilities	6227	1960	4267	31,5	68,5
Tymczasowe schronienie Temporary shelter	2562	1949	613	76,1	23,9
Mieszkania chronione Sheltered dwelling	334	177	157	53,0	47,0
Pozostałe obiekty ^b Other objects ^b	1830	955	875	52,2	47,8

a Dotyczy osób, które dokonując spisu zadeklarowały pobyt w tych obiektach. b Łącznie z obiektami zamkniętymi, tj. zakładami poprawczymi i schroniskami dla nieletnich.

a Refers to persons who declared to stay in these facilities during the census. b Including closed facilities, i.e. juvenile detention centres and juvenile shelters.

W 2021 r. wśród osób przebywających w momencie spisu w obiektach zbiorowego zakwaterowania nieznacznie więcej było kobiet niż mężczyzn – 50,5% wobec 49,5%; w Polsce przeważali mężczyźni stanowiąc 51,5%.

W poszczególnych kategoriach prezentowanych placówek przewagę kobiet odnotowano tylko w obiektach instytucji wyznaniowych (68,5%) oraz zaliczonych do grupy leczenie i opieka (56,8%). W Polsce także tylko w tych obiektach więcej było kobiet, ale ich odsetek był mniejszy niż w mazowieckim (odpowiednio 62,9% i 53,7%).

W innych obiektach większość stanowili mężczyźni. Największy ich udział odnotowano w jednostkach zaliczonych do kategorii tymczasowe schronienie (76,1%). W systemie pieczy zastępczej i placówkach dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi mężczyźni stanowili 56,0%, w obiektach w grupie nauka i praca – 55,4%. Relatywnie najmniej było ich w mieszkaniach chronionych oraz pozostałych obiektach – odpowiednio 53,0% i 52,2%.

7. Zasoby migracyjne

7. Migration resources

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania. Przyjmując położenie poprzedniego i obecnego miejsca zamieszkania wyodrębniono:

- migracje wewnętrzne, czyli przemieszczenia ludności w granicach kraju;
- migracje zagraniczne, czyli przemieszczenia związane ze zmianą kraju zamieszkania.

Migracje zagraniczne to wyjazdy z kraju stałego zamieszkania (emigracja) lub przyjazdy do kraju (imigracja) w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy.

Przyjmując za kryterium obserwacji długość pobytu (nieobecności) wyodrębniono następujące kategorie migracji:

- krótkookresowe – pobyt czasowy trwający od 3 do 12 miesięcy;
- długookresowe – pobyt czasowy trwający co najmniej 12 miesięcy;
- zamieszkanie na stałe – bez względu na okres zamieszkiwania.

Osoba migrująca (migrant) to osoba, która zmienia swoje miejsce zamieszkania.

Emigrant to osoba przemieszczająca się z kraju za granicę na pobyt stały lub czasowy.

Imigrant to osoba przybyła z zagranicy do kraju na pobyt stały lub czasowy.

7.1. Migracje wewnętrzne ludności

7.1. Internal migration of population

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021 r. wykazały, że blisko połowa ludności województwa mazowieckiego nie zmieniała swojego miejsca zamieszkania. Z danych wynika, że 2695,8 tys. osób, tj. 48,9% ogółu ludności nie opuszczało swojej miejscowości na okres 12 miesięcy lub na dłużej (dla porównania w 2011 r. było to 57,0%).

Również niemal połowa mieszkańców województwa (47,7%) to migranci, którzy przybyli lub powrócili do miejscowości obecnego zamieszkania – wcześniej mieszkali w innym miejscu przez co najmniej rok, przy czym 14,5% (798,5 tys. osób) migrowało w latach 2011–2021, czyli w ostatnim okresie międzyspisywym. Ponadto w czasie spisu 2,0% ludności przebywało poza granicami Polski 12 miesięcy lub dłużej, zatem osób tych również nie można zaliczyć do mieszkających od urodzenia. Tak więc ludność mobilna stanowiła łącznie 49,7% (w spisie w 2011 r. było to 42,5%). Dla 1,5% ludności nie ustalono okresu zamieszkiwania w miejscowości aktualnego zamieszkania.

Dla 91,4% ludności przybyłej w latach 2011–2021 poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju, a tylko dla 8,3% – zagranicą. Zdecydowanie dominowały więc migracje wewnętrzne. W porównaniu z poprzednim okresem międzyspisywym (tj. latami 2002–2011) odsetek osób przybyłych, dla których poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju wyraźnie zmalał (w 2011 r. wynosił 95,7%), natomiast w przypadku osób, dla których była to zagranica odnotowano niemal dwukrotny jego wzrost (10 lat wcześniej wynosił 4,3%).

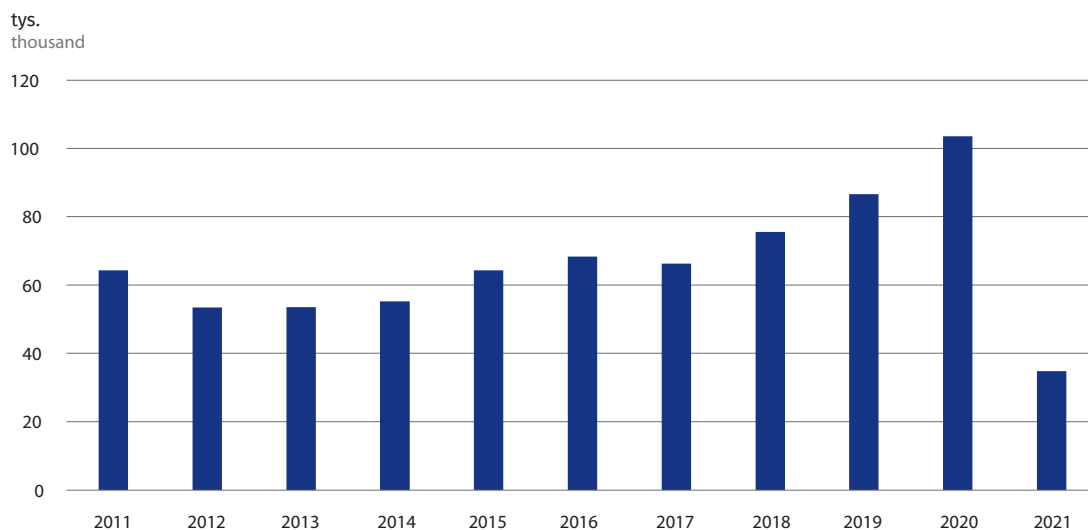
Nieco większą zasiedziałością charakteryzują się mieszkańcy wsi niż miast. W 2021 r. wśród ludności wiejskiej 50,7% stwierdziło, że w miejscowości aktualnego zamieszkania mieszka od urodzenia, natomiast wśród ludności miejskiej tak samo odpowiedziało 47,9%. W 2011 r. dysproporcje te były wyraźniejsze – od urodzenia mieszkało wówczas 61,1% mieszkańców wsi i 54,8% mieszkańców miast.

Tablica 16. Ludność według okresu zamieszkiwania w obecnej miejscowości
 Table 16. Population according to the period of residence in the current locality

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas	Ogółem Total	Miasta Urban areas	Wieś Rural areas
	w tys. in thousands			w odsetkach in percent		
Ogółem Total	5514,7	3565,3	1949,4	100,0	100,0	100,0
Zamieszkała od urodzenia Resident since birth	2695,8	1706,8	989,0	48,9	47,9	50,7
Przybyła do miejsca aktualnego zamieszkania Arrived to the place of current residence	2627,9	1719,7	908,2	47,7	48,2	46,6
w 2010 r. i wcześniej before 2011	1829,4	1219,3	610,1	33,2	34,2	31,3
w latach 2011–2021 in 2011–2021	798,5	500,4	298,1	14,5	14,0	15,3
z kraju from country	729,5	444,3	285,3	13,2	12,5	14,6
z zagranicy from abroad	66,4	53,9	12,5	1,2	1,5	0,6
nie ustalono miejsca poprzedniego pobytu place of previous residence not established	2,5	2,2	0,4	0,0	0,1	0,0
Emigranci przebywający za granicą czasowo 12 miesięcy lub dłużej Emigrants staying abroad temporarily for a period of at least 12 months	110,5	79,0	31,5	2,0	2,2	1,6
Nie ustalono od kiedy mieszka Period of residence not determined	80,6	59,8	20,7	1,5	1,7	1,1

W latach 2011–2021 przybyło lub powróciło (po nieobecności trwającej rok lub dłużej) do miejscowości aktualnego zamieszkania z innego miejsca w kraju na pobyt stały lub czasowy 729,5 tys. osób, co stanowiło 13,2% ludności województwa (analogiczny wskaźnik w 2011 r. wynosił 10,8%). Należy podkreślić, że liczba ta nie odpowiada liczbie migracji, jakie miały miejsce w tym okresie, ale przedstawia liczbę osób, które przynajmniej raz w badanym okresie zmieniły miejsce zamieszkania na terenie kraju po pobycie w innym miejscu w kraju przez co najmniej rok. W 2021 r. (podobnie jak w 2011 r.) badano ostatnią migrację każdej osoby, zatem późniejsze migracje „przysłoniły” migracje z lat poprzednich. Z tego powodu dane o liczbie ludności przybyłej według roku przybycia wskazują, że liczba migracji w ostatnich latach była większa niż w latach wcześniejszych.

Wykres 18. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według roku przybycia ^a
 Chart 18. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by year of arrival ^a

^a W podziale nie uwzględniono osób, dla których nie ustalono roku przybycia do miejscowości aktualnego zamieszkania (3,7 tys.).
^a The division does not include persons for whom the year of arrival in the locality of current residence was not determined (3.7 thousand).

W przypadku migracji wewnętrznych odległość pomiędzy poprzednim i nowym miejscem zamieszkania odgrywa znaczną rolę – najczęstsze są przemieszczenia ludności na niezbyt duże odległości. Wśród migracji wewnętrznych w latach 2011–2021 (podobnie jak w poprzednim okresie międzypisowym) zdecydowanie przeważały migracje wewnątrzwojewódzkie – w granicach naszego województwa migrowało 453,6 tys. osób. Tego typu migracje stanowiły zatem 62,2% napływu i 82,4% odpływu w ramach migracji wewnętrznych.

Interesujące są kierunki migracji międzywojewódzkich. Analiza migracji według województwa poprzedniego i obecnego zamieszkania pozwala stwierdzić, że najwięcej przemieszczeń odbywa się pomiędzy województwami sąsiadującymi ze sobą (w latach 2002–2011 było podobnie).

W latach 2011–2021 największy napływ ludności do województwa mazowieckiego zaobserwowano z województwa lubelskiego – 41,5 tys. osób. W odwrotnym kierunku – z mazowieckiego do lubelskiego – odpłynęło 11,6 tys. osób; województwo mazowieckie zyskało zatem w tym przypadku 29,9 tys. osób. Znaczny napływ ludności wystąpił również z województwa łódzkiego (22,1 tys. osób), podlaskiego (16,6 tys.) i warmińsko-mazurskiego (15,7 tys.), natomiast największy odpływ (poza wspomnianym już lubelskim) miał miejsce do województw: łódzkiego (11,3 tys.), pomorskiego (11,0 tys.), warmińsko-mazurskiego (8,8 tys.) i małopolskiego (7,9 tys.).

Najmniejsze przepływy ludności obserwowano zwykle w przypadku dużych odległości – najmniejszy napływ do województwa mazowieckiego nastąpił z województwa opolskiego i lubuskiego, tak samo było z przepływami w odwrotnym kierunku. Na wielkość strumieni – oprócz odległości – ma również wpływ stosunkowo mała liczba ludności tych województw.

Tablica 17. Migracje wewnętrzne ludności w latach 2011–2021 według poprzedniego i obecnego województwa zamieszkania

Table 17. Internal migration in 2011–2021 by voivodships of previous residence and voivodships of current residence

Wyszczególnienie Specification	Napływ Inflow			Odływ Outflow	Saldo migracji Net migration
	ogółem total	do miast to urban areas	na wieś to rural areas		
	w tys. in thousands				
Ogółem Total	729,5	444,3	285,3	550,5	179,1
Dolnośląskie	10,3	8,9	1,3	7,0	3,3
Kujawsko-pomorskie	12,3	10,3	2,0	6,1	6,2
Lubelskie	41,5	35,4	6,0	11,6	29,9
Lubuskie	2,7	2,4	0,4	1,5	1,2
Łódzkie	22,1	18,0	4,2	11,3	10,8
Małopolskie	14,7	13,3	1,4	7,9	6,8
Mazowieckie	453,6	229,1	224,5	453,6	.
Opolskie	2,3	1,9	0,3	1,0	1,3
Podkarpackie	10,3	9,2	1,0	3,4	6,8
Podlaskie	16,6	14,2	2,4	6,8	9,8
Pomorskie	10,5	9,2	1,3	11,0	-0,6
Śląskie	13,7	11,4	2,3	6,5	7,2
Świętokrzyskie	14,0	11,8	2,2	4,8	9,2
Warmińsko-mazurskie	15,7	12,7	2,9	8,8	6,9
Wielkopolskie	11,4	10,2	1,2	5,7	5,7
Zachodniopomorskie	6,8	6,0	0,9	3,4	3,4
Nieustalone Unknown	71,3	40,5	30,8	.	.

Podobnie jak w spisie 2011 najwięcej osób przenieśli się z miast do miast – 271,6 tys. Ogólna liczba osób, które w badanym okresie przenieśli się ze wsi do miast była o 26,4 tys. mniejsza od liczby osób, które przenieśli się z miast na wieś. Dość znaczna liczba osób, które przenieśli się ze wsi na wieś (95,8 tys.) wynika m.in. z faktu, że w spisie badano również przemieszczenia pomiędzy wsiami w ramach tej samej gminy wiejskiej oraz w ramach części wiejskiej gminy miejsko-wiejskiej.

Tablica 18. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według kierunków migracji^a
 Table 18. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country according to migration directions^a

Obecne miejsce zamieszkania Current place of residence	Poprzednie miejsce zamieszkania Previous place of residence					
	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas	ogółem total	miasta urban areas	wieś rural areas
	w tys. in thousands			w % ogółem in % of total		
Ogółem Total	658,2	430,2	228,0	100,0	65,4	34,6
Miasta Urban areas	403,8	271,6	132,3	61,4	41,3	20,1
Wieś Rural areas	254,4	158,7	95,8	38,6	24,1	14,5

a Nie uwzględniono osób, dla których nie ustalono poprzedniego miejsca zamieszkania (71,3 tys.).

a The division does not include persons for whom previous place of residence was not determined (71.3 thousand).

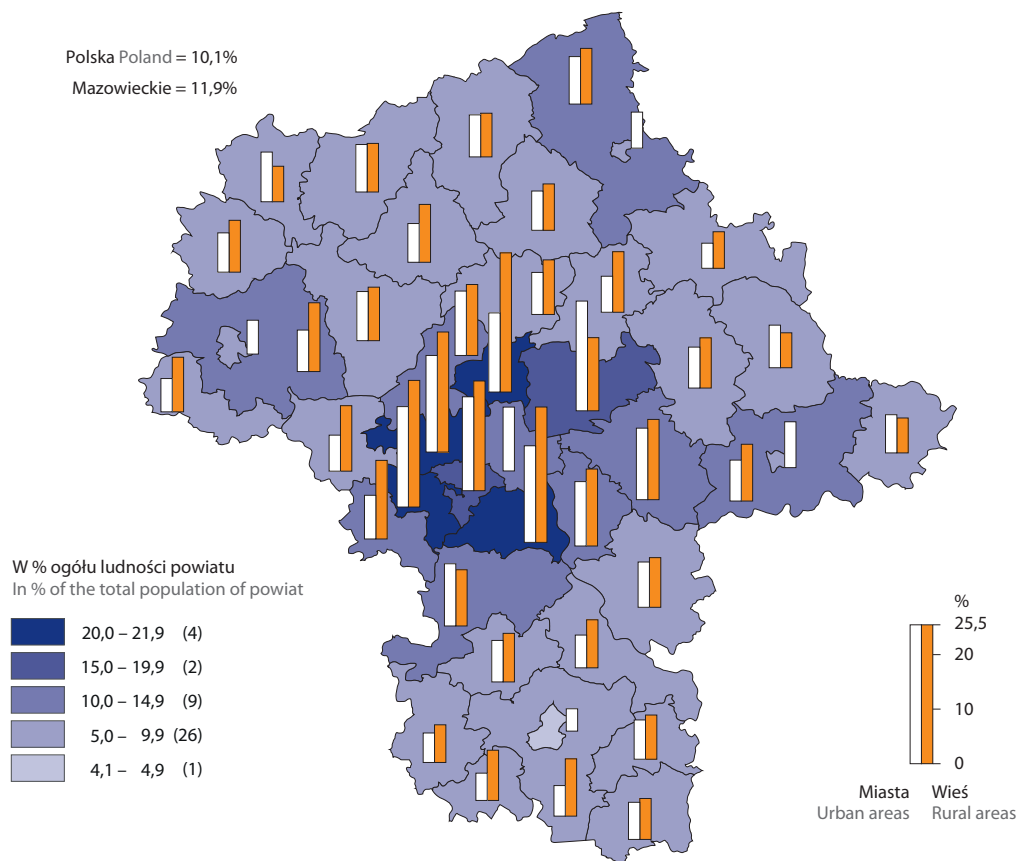
Największy – co do wartości bezwzględnej – napływ i odpływ ludności odnotowano dla m.st. Warszawy (odpowiednio 218,1 tys. i 169,7 tys.). Wynika to m.in. z faktu, że jest to największy pod względem liczby ludności powiat w województwie.

Z kolei największy odsetek ludności przybytej w ogólnej liczbie ludności odnotowano w powiecie piaseczyńskim (21,9%), a w następnej kolejności w grodziskim (20,6%), legionowskim i warszawskim zachodnim (po 20,5%), pruszkowskim (18,4%), wołomińskim (18,1%). Odsetek ten jest najmniejszy w m. Radomiu (4,1%) i w powiecie ostrowskim (6,0%). Generalnie odsetek ludności napływowej, przybytej w ostatnim okresie międzypisowym, był największy w centralnej części województwa.

Nieco inaczej przedstawia się przestrzenny rozkład udziału ludności napływowej w ogólnej liczbie ludności dla miast i wsi. Wśród ludności miejskiej największy odsetek ludności napływowej był w powiecie wołomińskim (20,1%). Stosunkowo wysoki wskaźnik odnotowano także dla powiatu grodziskiego (18,4%). Najniższy udział zaobserwowano we wspomnianym wcześniej m. Radomiu (4,1%) i niewiele wyższy w powiecie ostrowskim (4,6%). Średnia wartość tego odsetka dla województwa wyniosła 11,3%.

Wśród ludności wiejskiej odsetek ten był najwyższy w powiecie legionowskim (25,5%) i piaseczyńskim (24,8%), najniższy zaś w łosickim i sokołowskim (po 6,4%), przy średniej wartości dla województwa wynoszącej 13,1%.

Mapa 15. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju ^a
 Map 15. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country ^a

W nawiasach podano liczbę powiatów.
 Number of powiat is given in parentheses.

^a Nie uwzględniono osób, dla których nie ustalono poprzedniego miejsca zamieszkania (ogółem 71,3 tys., w miastach 40,5 tys., na wsi 30,8 tys.).

^a The division does not include persons for whom previous place of residence was not determined (total 71.3 thousand, in urban areas 40.5 thousand, in rural areas 30.8 thousand).

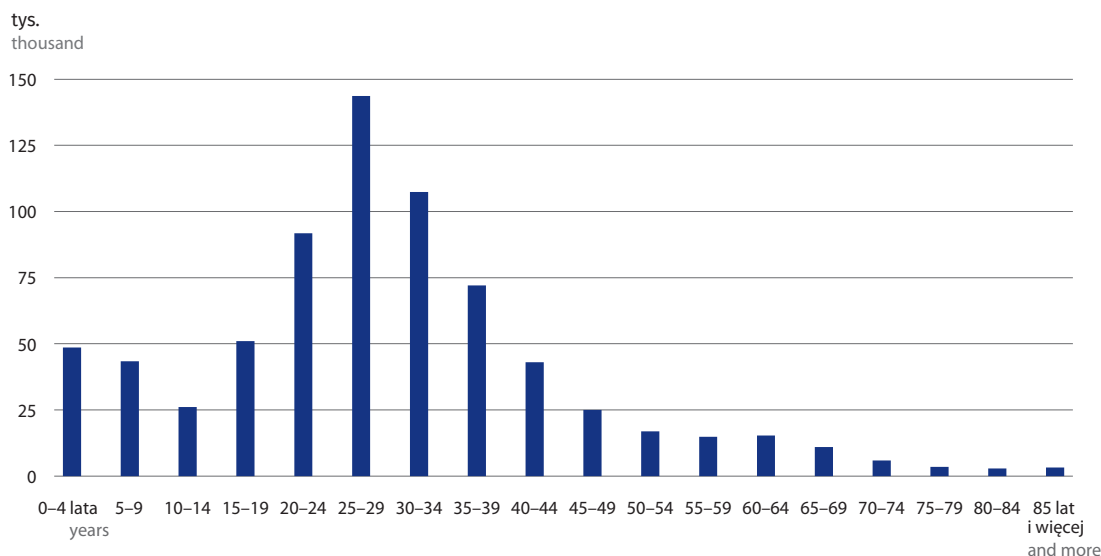
Wśród ludności napływowej przeważały kobiety – stanowiły one 53,1% wszystkich migrujących osób.

Z analizy wieku osób w momencie migracji wynika, że najczęściej migrowały osoby w wieku 25–29 lat (143,7 tys.; 19,7%). Znaczna jest również liczba osób migrujących w wieku 30–34 lata (107,4 tys.; 14,7%), jak również w wieku 20–24 lata (91,8 tys.; 12,6%). Zmiana miejsca zamieszkania w tym okresie życia ma zapewne związek z edukacją, zakładaniem rodziny czy rozpoczęciem pracy. Miejsce zamieszkania zmieniają często całe rodziny, stąd dosyć liczna jest grupa dzieci migrujących w wieku 0–9 lat (92,1 tys.; 12,6%).

Wykres 19. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według wieku w momencie migracji ^a

Chart 19. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by age at the time of migration ^a

^a W podziale nie uwzględniono osób, dla których nie ustalono wieku w momencie migracji (3,7 tys.).

^a The division does not include persons for whom no age was determined at the time of migration (3.7 thousand).

7.2. Imigranci przebywający czasowo w Polsce

7.2. Immigrants staying temporarily in Poland

Wyniki NSP 2021 wykazały, że z ogólnej liczby 1433,8 tys. imigrantów przebywających w Polsce czasowo 365,1 tys. osób mieszkało na obszarze województwa mazowieckiego. Województwo mazowieckie jest dla imigrantów atrakcyjnym miejscem zamieszkania, bowiem w momencie spisu mieszkało tu najwięcej, bo ponad 1/4 (25,5%) czasowych imigrantów w kraju.

Wśród ogółu imigrantów czasowo przebywających w 2021 r. w województwie mazowieckim 159,7 tys. (43,8%) to osoby, których czas pobytu w Polsce wynosił od 3 do 12 miesięcy. Kolejne 132,0 tys. (36,2%) to osoby przebywające w Polsce do 3 miesięcy. Jedynie co piąty imigrant (73,3 tys.; 20,1%) przebywał w Polsce co najmniej 12 miesięcy, tj. był zaliczony do ludności rezydującej.

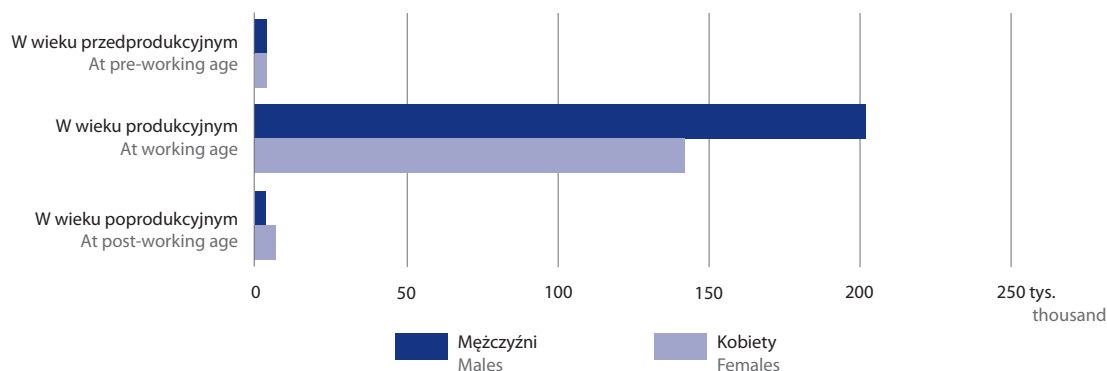
Najwięcej (242,9 tys.) imigrantów przebywających czasowo w województwie mazowieckim jako kraj stałego zamieszkania wskazało państwo w Europie, przy czym tylko 17,3 tys. – państwo należące do Unii Europejskiej. Osoby te stanowiły odpowiednio 66,5% i 4,7% ogółu omawianej zbiorowości. Liczną grupę imigrantów stanowili mieszkańcy Azji (48,2 tys.; 13,2%), a w dalszej kolejności – mieszkańcy Afryki (3,5 tys.; 1,0%). Z Ameryki Północnej i Środkowej pochodziło 2,1 tys. imigrantów, a z Ameryki Południowej – 0,9 tys. Najmniej osób przyjechało z Australii i Oceanii – 0,2 tys.

Analizując bardziej szczegółowe dane o stałym miejscu zamieszkania imigrantów można stwierdzić, że połowa (50,9%) przebywających czasowo w województwie mazowieckim przybyła z Ukrainy; było to 185,8 tys. osób. Znaczna grupa osób przybyła z Białorusi (19,0 tys.; 5,2% ogółu), a w dalszej kolejności z Wietnamu (9,4 tys.; 2,6%), Mołdawii (8,3 tys.; 2,3%), Chin (8,0 tys.; 2,2%), Indii (7,8 tys.; 2,1%) i Rosji (5,5 tys.; 1,5%). Należy dodać, że dla 67,3 tys. imigrantów (stanowiących 18,4% ogółu) nie udało się ustalić kraju stałego zamieszkania.

W 2021 r. wśród imigrantów zamieszkałych w województwie mazowieckim przeważali mężczyźni, stanowiąc 57,7% ogółu. W grupie imigrantów długookresowych mężczyzn było znacznie więcej niż kobiet (59,9% wobec 40,1%). Liczebną przewagę mężczyzn nad kobietami odnotowano w przypadku wszystkich kontynentów poprzedniego zamieszkania. Największa nierównowaga płci była wśród imigrantów z Afryki, bowiem mężczyźni stanowili 72,4%.

Imigranci są stosunkowo młodą subpopulacją. W momencie spisu 94,6% z nich było w wieku produkcyjnym, przy czym wśród mężczyzn odsetek ten wynosił 96,1%, a wśród kobiet 92,4%.

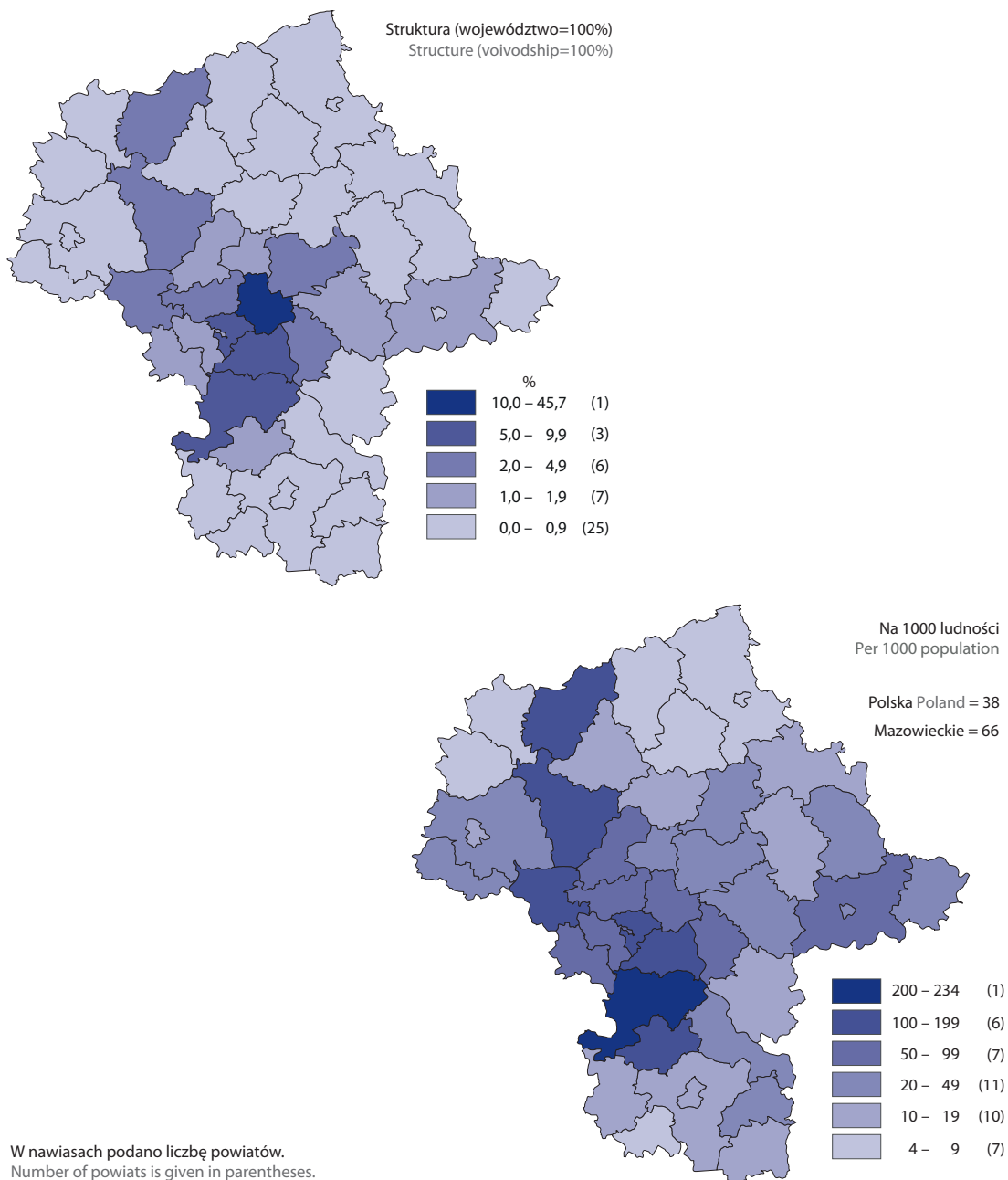
Wykres 20. Imigranci przebywający w Polsce czasowo według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.
Chart 20. Immigrants staying in Poland temporarily by economic age groups and sex in 2021

Rozmieszczenie imigrantów na terenie województwa jest nierównomierne. Ponad $\frac{3}{4}$ z nich przebywało na terenie 7 powiatów, przy czym najwięcej w m.st. Warszawie (166,7 tys.; 45,7%), a w dalszej kolejności w powiatach piaseczyńskim (7,8%) i grójeckim (6,3%). Najmniej imigrantów spisano w powiecie żuromińskim.

Biorąc z kolei pod uwagę liczbę imigrantów w odniesieniu do liczby mieszkańców w danym powiecie, najwyższe współczynniki na 1000 ludności odnotowano w powiatach: grójeckim (234 osoby), płońskim (175 osób) i białobrzeskim (146), najniższe zaś w sierpeckim i żuromińskim (po 4 osoby). Współczynnik imigracji na 1000 ludności dla województwa wyniósł 66 przy średnim w kraju 38.

Mapa 16. Imigranci przebywający w Polsce czasowo w 2021 r.
 Map 16. Immigrants staying in Poland temporarily in 2021

7.3. Emigranci przebywający czasowo za granicą

7.3. Emigrants staying temporarily abroad

Wyniki NSP 2021 wykazały, że w momencie spisu 123,2 tys. osób mających stałe miejsce zamieszkania w województwie mazowieckim przebywało czasowo poza Polską. Oznacza to, że średnio na każdy 1000 mieszkańców województwa przypadały 22 osoby przebywające czasowo za granicą.

Niemal 90% emigrantów (110,5 tys. osób) stanowili emigranci długookresowi, którzy przebywali za granicą 12 miesięcy lub dłużej. Osoby przebywające za granicą od 3 do 12 miesięcy stanowiły 5,9% (7,2 tys.), a przebywające do 3 miesięcy – 4,4% (5,4 tys.).

W marcu 2021 r. mieszkańcy województwa mazowieckiego przebywali czasowo na wszystkich kontynentach, jednak najwięcej osób przebywało w innych krajach europejskich. W Europie przebywało 90,2 tys. osób (73,2% ogółu), z czego 49,1 tys. (39,9% ogółu) w krajach Unii Europejskiej. Innym kontynentem chętnie wybieranym przez mieszkańców województwa mazowieckiego była Ameryka Północna i Środkowa, gdzie przebywało czasowo 11,1 tys. osób (9,0% ogółu omawianej zbiorowości). Zdecydowanie mniej, bo 2,4 tys. osób (1,9%) wybrało Azję. W Australii i Oceanii przebywało 1,3 tys. emigrantów, w Afryce – 0,6 tys., a w Ameryce Południowej – 0,3 tys.

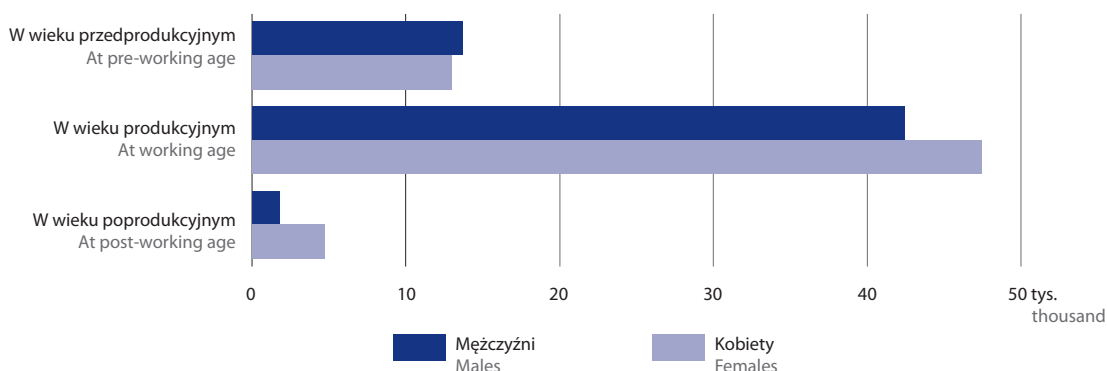
Analizując bardziej szczegółowe dane o miejscu czasowego pobytu emigrantów można stwierdzić, że zdecydowanie najczęściej wybieranym krajem była Wielka Brytania. W dniu spisu przebywały tam 32,0 tys. stałych mieszkańców województwa mazowieckiego, tj. 26,0% wszystkich emigrantów z omawianego województwa. Na drugim miejscu wśród kierunków emigracji znalazły się Niemcy (15,4 tys.; 12,5% ogółu), a następnie Stany Zjednoczone (8,7 tys.; 7,0%), Holandia (6,6 tys.; 5,3%), Norwegia (4,9 tys.; 4,0%), Belgia (4,6 tys.; 3,7%) oraz Irlandia (4,5 tys.; 3,7%). Dla 17,2 tys. emigrantów (stanowiących 14,0% ogółu) nie udało się ustalić kraju przebywania.

Wśród emigrantów przebywających czasowo za granicą nieznacznie przeważały kobiety, które stanowiły 53,0%, przy czym wśród emigrantów długookresowych udział ten był zbliżony (53,6%). Liczebną przewagę kobiet nad mężczyznami odnotowano na wszystkich kontynentach; największa nierównowaga płci była wśród osób przebywających czasowo w Australii i Oceanii (kobiety stanowiły 60,5%), a najmniejsza w Azji (52,5%).

Emigranci to w większości osoby młode, niemal $\frac{3}{4}$ z nich (72,9%) było w wieku produkcyjnym. Osoby w wieku przedprodukcyjnym stanowiły 21,7% ogółu emigrantów, a w wieku poprodukcyjnym – jedynie 5,4%. W najstarszej grupie wieku było 2,7 razy więcej kobiet niż mężczyzn.

Wykres 21. Emigranci przebywający czasowo za granicą według ekonomicznych grup wieku i płci w 2021 r.

Chart 21. Emigrants staying temporarily abroad by economic age groups and sex in 2021

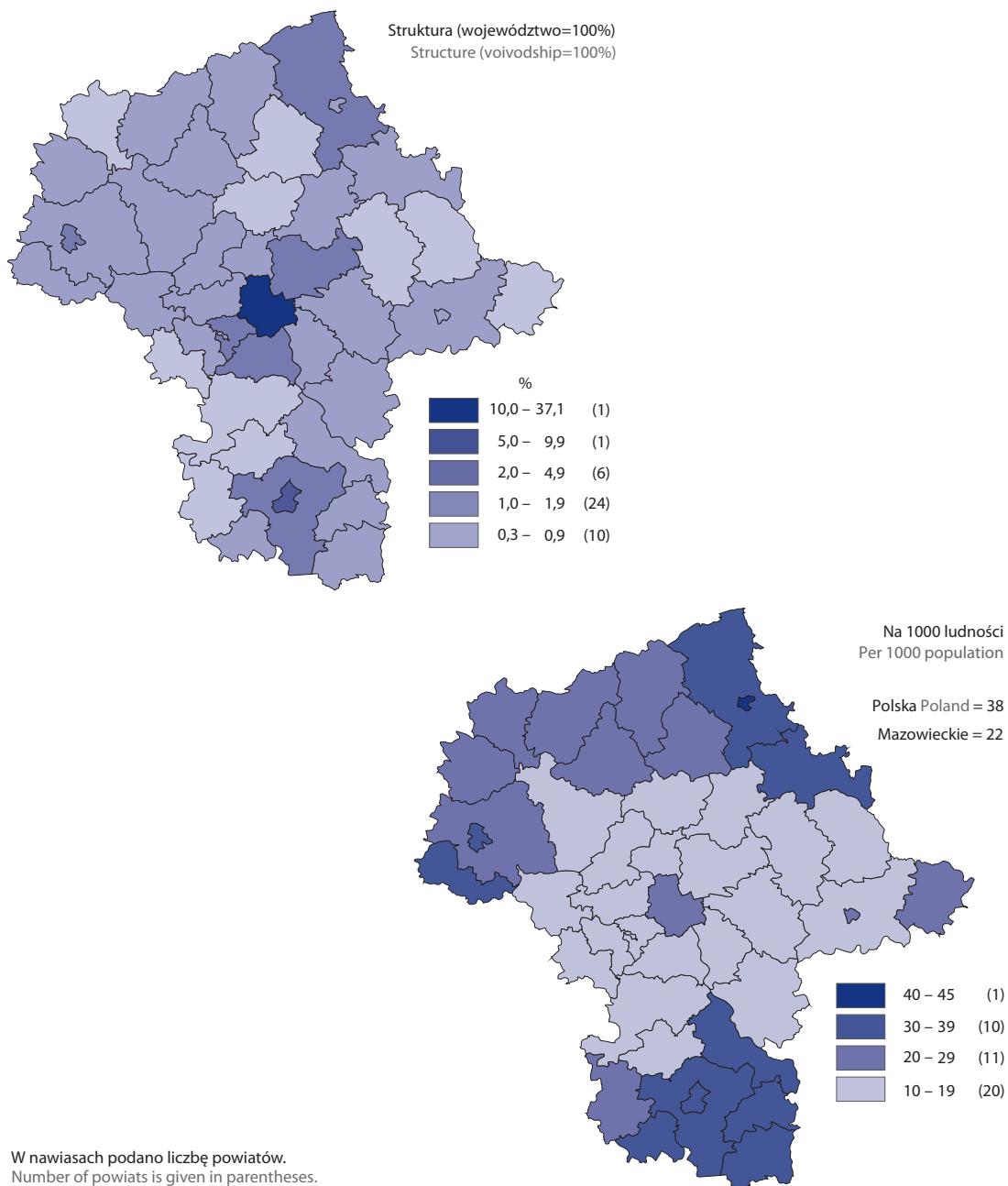

Najwięcej osób przebywających w 2021 r. za granicą mieszkało przed wyjazdem w m.st. Warszawie (45,7 tys., tj. 37,1% wszystkich emigrantów), dość dużo w Radomiu i powiecie radomskim (odpowiednio 6,2% i 4,5%). Najmniej osób pochodziło z powiatów: białobrzeskiego, łosickiego, żuromińskiego, węgrowskiego i pułtuskiego.

Analiza liczby emigrantów przypadającej na 1000 mieszkańców powiatu pokazuje jednak, że najbardziej intensywny odpływ ludności za granicę na pobyt czasowy odnotowano dla Ostrołęki (45 osób), powiatu gostynińskiego (39) i Radomia (38). W stosunku do liczby mieszkańców najmniejszy odpływ wystąpił w powiecie grójeckim (10 osób), białobrzeskim i mińskim (po 12 osób). Jak już wspomniano współczynnik emigracji na 1000 ludności dla województwa wyniósł 22; był on niższy niż średnio w kraju (38).

Mapa 17. Emigranci przebywający czasowo za granicą w 2021 r.

Map 17. Emigrants staying temporarily abroad in 2021

Uwagi ogólne

1. Podstawa prawna, termin i zakres spisu ludności i mieszkań 2021

Ramy tematyki narodowego spisu powszechnego ludności i mieszkań w 2021 r., zakres, forma, tryb, granice obowiązków statystycznych określone zostały w następujących aktach prawnych:

- ustawa z dnia 9 sierpnia 2019 r. o narodowym spisie powszechnym ludności i mieszkań w 2021 r. (Dz. U. z 2019 r. poz. 1775, z 2020 r. poz. 1486, z 2021 r. poz. 615 i 1143), dalej: ustawa o NSP 2021;
- ustawa z dnia 29 czerwca 1995 r. o statystyce publicznej (Dz. U. z 2021 r. poz. 955);
- rozporządzenie (WE) Parlamentu Europejskiego i Rady nr 763/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań (Dz. Urz. UE L 218 z 13.8.2008, str. 14);
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (Dz. Urz. UE L 119 z 4.5.2016, str. 1) w zakresie zasad przetwarzania danych osobowych;
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 223/2009 z dnia 11 marca 2009 r. w sprawie statystyki europejskiej oraz uchylające rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE, Euratom) nr 1101/2008 w sprawie przekazywania do Urzędu Statystycznego Wspólnot Europejskich danych statystycznych objętych zasadą poufności, rozporządzenie Rady (WE) nr 322/97 w sprawie statystyk Wspólnoty oraz decyzję Rady 89/382/EWG, Euratom w sprawie ustanowienia Komitetu ds. Programów Statystycznych Wspólnot Europejskich (Tekst mający znaczenie dla EOG i Szwajcarii) (Dz. Urz. L 87 z 31.3.2009, str. 164), w zakresie zasad opracowywania, tworzenia i rozpowszechniania statystyk oraz poufności informacji statystycznych.

Zgodnie z zapisami ustawy o NSP 2021, spis ludności i mieszkań realizowany był w terminie od 1 kwietnia do 30 września 2021 r., według stanu na dzień 31 marca 2021 r.

W części Aktywność ekonomiczna – dotyczącej aktywności bieżącej – okresem referencyjnym był dodatkowo tydzień kończący się w dniu referencyjnym badania (tj. okres od 25 do 31 marca 2021 r.).

Narodowy spis powszechny ludności i mieszkań 2021 realizowany był jako badanie pełne i obejmował:

- osoby fizyczne stale zamieszkałe i czasowo przebywające w mieszkaniach, budynkach i innych zamieszkałych pomieszczeniach niebędących mieszkaniami – dotyczyło to również osób czasowo lub na stałe przebywających za granicą, jeśli nie wymeldowały się z pobytu stałego w Polsce;
- osoby fizyczne niemające miejsca zamieszkania;
- mieszkania, budynki, obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz zamieszkane pomieszczenia niebędące mieszkaniami.

Spis nie obejmował:

- szefów oraz cudzoziemskiego personelu przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych, członków ich rodzin oraz innych osób korzystających z przywilejów i immunitetów na mocy ustaw, umów międzynarodowych lub powszechnie uznanych zwyczajów międzynarodowych;
- mieszkań, budynków, obiektów oraz pomieszczeń będących własnością przedstawicielstw dyplomatycznych i urzędów konsularnych państw obcych.

2. Podstawowe cele spisu

Najważniejszymi założonymi celami spisu powszechnego ludności i mieszkań są:

- 1) zaspokojenie potrzeb informacyjnych kraju, zwłaszcza zebranie informacji, których nie można uzyskać z innych źródeł, w szczególności ze źródeł administracyjnych;
- 2) dostarczenie informacji na poziomie jednostek podstawowego podziału administracyjnego kraju;

- 3) zaprezentowanie zmian w liczbie ludności i zasobach mieszkaniowych w porównaniu z wynikami poprzedniego spisu (NSP 2011), wraz z szeroką charakterystyką zarówno poszczególnych zbiorowości, jak i przebiegu podstawowych procesów, w tym: o stanie i strukturze demograficzno-społecznej i ekonomicznej ludności, gospodarstw domowych i rodzin zamieszkujących lub przebywających w Polsce, o rozmiarach i kierunkach mobilności ludności, aktywności ekonomicznej, a także o rozmiarach zasobów mieszkaniowych, ich jakości oraz efektywnym wykorzystaniu;
- 4) zebranie informacji niezbędnych do realizacji zobowiązań międzynarodowych Polski wobec Unii Europejskiej oraz ONZ;
- 5) dostarczenie danych statystycznych na potrzeby tworzenia i aktualizacji operatów zarówno dla ustalania stanu i struktury ludności według cech demograficznych, społecznych i ekonomicznych, jak i losowania prób do badań reprezentacyjnych prowadzonych w latach pospisywanych w gospodarstwach domowych.

3. Zakres tematyczny spisu

Przy ustalaniu zakresu przedmiotowego spisu ludności i mieszkań 2021 została przeprowadzona analiza wykorzystania wyników poprzedniego spisu oraz analiza nowych potrzeb informacyjnych. Brano również pod uwagę możliwości pozyskania tych informacji z innych źródeł, przede wszystkim z systemów informacyjnych administracji publicznej, a także konieczność zachowania w czasie pełnej porównywalności danych oraz zobowiązania międzynarodowe określone w rozporządzeniu nr 763/2008.

Na przełomie 2016 i 2017 roku zostały przeprowadzone konsultacje społeczne, w których zbierano uwagi i zapotrzebowanie na dane spisowe od urzędów centralnych i terenowych, samorządów, ośrodków badawczych, organizacji narodowościowych i instytucji wyznaniowych.

W wyniku tych prac ustalono następujące tematy badawcze:

- 1) Geograficzna charakterystyka ludności – miejsce zamieszkania;
- 2) Demograficzna charakterystyka osób – płeć, wiek, stan cywilny, pozostawanie w związku niesformalizowanym, kraj urodzenia, kraj obywatelstwa;
- 3) Gospodarstwa domowe i rodziny – wielkość i skład gospodarstwa domowego i rodziny, rodziny biologiczne, rodziny niepełne, pozycja osób w gospodarstwie domowym i rodzinie;
- 4) Wykształcenie – poziom wykształcenia;
- 5) Niepełnosprawność biologiczna i prawna;
- 6) Migracje wewnętrzne i zagraniczne, w tym emigracja i imigracja czasowa, kraj poprzedniego zamieszkania; kraj wyjazdu, fakt zamieszkania kiedykolwiek za granicą; miejsce zamieszkania rok przed spisem;
- 7) Narodowość i język używany w domu;
- 8) Wyznanie – przynależność do kościoła lub związku wyznaniowego;
- 9) Ekonomiczna charakterystyka osób, w tym: bieżąca aktywność ekonomiczna – pracujący, bezrobotni, bierni zawodowo, charakterystyka zawodowa pracujących;
- 10) Źródło utrzymania osób;
- 11) Dojazdy do pracy.

Z zakresu tematyki mieszkaniowej ujęto w spisie następujące zagadnienia:

- 1) Rodzaj zamieszkanego pomieszczenia;
- 2) Charakterystyka mieszkań, w tym status zamieszkania (zamieszkane, niezamieszkane), tytuł prawny do zajmowanego mieszkania, własność mieszkania, wielkość mieszkania, w tym: liczba izb oraz powierzchnia użytkowa mieszkań, wyposażenie w instalacje sanitarno-techniczne, sposób ogrzewania mieszkania oraz rodzaj stosowanego paliwa/źródła energii stosowanego do ogrzewania mieszkania (dotyczy mieszkań zamieszkanego);
- 3) Charakterystyka budynków z lokalami mieszkalnymi, w tym: rodzaj budynku, forma własności budynku, liczba mieszkań w budynku, rok oddania do użytku, wyposażenie budynków w urządzenie techniczne (wodociąg, kanalizacja, gaz z sieci, centralne ogrzewanie).

4. Źródła danych

4.1. Rejestry administracyjne i systemy informacyjne

Zakres informacyjny powszechnego spisu ludności i mieszkań 2021 został zebrany o całej populacji podlegającej badaniu metodą mieszaną, tzn. z rejestrów administracyjnych oraz danych zebranych bezpośrednio od respondentów przy pomocy elektronicznego formularza spisowego z wykorzystaniem samospisu internetowego, wywiadu telefonicznego i wywiadu z udziałem rachmistrza spisowego.

W NSP 2021 wykorzystanych zostało ok. 35 głównych rejestrów i systemów informacyjnych. Jako priorytetowe należy wymienić: Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności oraz gminne zbiory meldunkowe w zakresie danych o ludności; zbiory danych z systemu ZUS dotyczące płatników składek, osób ubezpieczonych oraz osób pobierających emeryturę lub rentę, świadczenie lub zasiłek przedemerytalny, rentę socjalną, świadczenia pieniężne wypłacane samoistnie; Centralny Wykaz Ubezpieczonych (NFZ) – w zakresie danych o osobach objętych systemem ubezpieczeń zdrowotnych; Ewidencja gruntów i budynków, Państwowy rejestr granic i powierzchni jednostek podziału terytorialnego państwa – w zakresie danych o budynkach i lokalach; Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju, a także dane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, KRUS-u, Systemu Pobyt (UDsC), systemu POL-on (zintegrowany system informacji o nauce i szkolnictwie wyższym), Systemu Informacji Oświatowej (SIO), z systemów informacyjnych powiatowych urzędów pracy o osobach bezrobotnych i o osobach poszukujących pracy; dane z systemów pomocy społecznej o świadczeniobiorcach oraz o osobach ubiegających się o przyznanie świadczeń.

Dodatkowo zastosowanie znalazły dane pochodzące z pozaadministracyjnych źródeł, tj. od: operatorów publicznych sieci telekomunikacyjnych, przedsiębiorców prowadzących sprzedaż i dystrybucję energii elektrycznej, podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków i zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w zakresie dystrybucji lub obrotu paliwami gazowymi, w zakresie przesyłu i wytwarzania energii cieplnej, dla których odbiorcą końcowym dokonującym zakupu są gospodarstwa domowe.

Uznano, że zakwalifikowane rejestry i systemy administracyjne zostaną wykorzystane jako:

- a) bezpośrednie źródło danych;
- b) źródło informacji do utworzenia wykazu podmiotów objętych spisem (wykaz osobowo-adresowo-mieszkaniowy);
- c) źródło informacji do imputacji, szacowania danych, porównań i określenia jakości danych.

4.2. Elektroniczny formularz spisowy

W spisie 2021 wykorzystywano formularz dostępny wyłącznie w formie elektronicznej.

Była to interaktywna aplikacja składająca się z kilku części: dane osoby (z którą przeprowadzany był spis lub która dokonywała samospisu), ustalenie adresu zamieszkania osoby, osoby w mieszkaniu/pomieszczeniu niebędącym mieszkaniem/obiekcie zbiorowego zakwaterowania, osoby przebywające za granicą, relacje rodzinne, kwestionariusze osobowe zawierające pytania z zakresu charakterystyki demograficzno-społecznej, migracyjnej, narodowo-etnicznej, wyznaniowej i dotyczące aktywności ekonomicznej osób oraz kwestionariusz mieszkaniowy zawierający pytania w zakresie opisu mieszkania i budynku.

Przyjęto zasadę, że osoba dorosła, która jako pierwsza zalogowała się do aplikacji spisowej, podawała informacje o mieszkaniu i wszystkich osobach w nim zamieszkałych, ustalała skład osobowy mieszkania, określała relacje rodzinne pomiędzy osobami. Następnie wypełniane były kwestionariusze osobowe osób zamieszkałych pod danym adresem.

Formularz elektroniczny wsparty był słownikami:

- a) miejscowości – miejscowość, województwo, powiat, gmina;
- b) krajów zamieszkania;
- c) krajów urodzenia;

- d) krajów obywatelstwa;
- e) etnonimów z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- f) języków z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- g) wyznań z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- h) rodzajów paliwa i źródeł energii – do określenia sposobu ogrzewania mieszkania;
- i) zawodów i specjalności. Słownik ten co do formy opierał się głównie na zawodach (grupach zawodów) opisanych w Klasyfikacji Zawodów i Specjalności (KZiS) na trzech lub czterech znakach. Słownik uzupełniono o zawody z KZiS występujące na sześciu znakach, które dobrze reprezentowały zbiorczą, czteroznakową grupę zawodów. W ograniczonej mierze wykorzystane zostały również popularne synonimy często używane w mowie potocznej;
- j) rodzajów działalności nierolniczej. Słownik został oparty na grupach rodzajów działalności oznaczonych w PKD 2007 trzema cyframi. Dokonano także uzupełnienia o niektóre nazwy klas, a także nieliczne synonimy rodzajów działalności występujące w mowie potocznej.

Aplikacja spisowa została również przystosowana na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Osoby głuche i głuchonieme miały możliwość skorzystania z internetowej aplikacji do samospisu, która spełniała normy WCAG 2.0 (wytycznych dotyczących dostępności treści internetowych).

Osoby, które nie miały dostępu do Internetu mogły skorzystać z miejsc spisowych w najbliższym urzędzie gminy, gdzie – zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się – była zapewniona obsługa również w języku migowym.

Przygotowano 4 wersje językowe aplikacji spisowej. Oprócz języka polskiego aplikacja była dostępna w języku angielskim, rosyjskim i ukraińskim.

Przygotowana została także odrębna aplikacja elektroniczna w celu realizacji spisu ludności w obiektach zbiorowego zakwaterowania. Dane o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania przekazywali zarządzający tymi obiektami, w zakresie posiadanej dokumentacji. Aplikacja zawierała podstawowe informacje o typie obiektu i osobach w nim przebywających. Uzupełniająco i niezależnie, osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania mogły samodzielnie przekazywać dane na swój temat poprzez samospis internetowy lub na żądanie poprzez wywiad telefoniczny.

5. Wybrane pojęcia i definicje spisowe

W rozdziale zaprezentowane zostały pojęcia i definicje spisowe, niezbędne do właściwej interpretacji wyników spisu 2021 w zakresie stanów ludności oraz jej charakterystyki demograficzno-społecznej.

Na podstawie wyników NSP 2021 zostały wyodrębnione następujące kategorie ludności:

1. Ludność według definicji krajowej;
2. Rezydenci (ludność rezydująca).

We wszystkich tablicach publikacji informacje dotyczą kategorii ludności według definicji krajowej, dalej określanej jako „ludność”.

Ludność według definicji krajowej. Kategoria ta – z punktu widzenia mieszkańców gminy, tj. najmniejszej jednostki podziału administracyjnego kraju – obejmuje następujące grupy:

1. Osoby mieszkające stale (stali mieszkańcy) – są to osoby, które w spisie zadeklarowały, że dana gmina jest ich stałym miejscem zamieszkania (bez względu czy są tam zameldowane na pobyt stały czy nie) oraz – w momencie spisu:
  - a) były obecne (mieszkały w gminie),
  - b) były nieobecne, ale ich nieobecność trwała krócej niż 3 miesiące,
  - c) były nieobecne dłużej niż 3 miesiące, ale ich nieobecność wynikała z powodu m.in.:
    - przebywania w zakładzie karnym lub śledczym,
    - pobytu za granicą.

2. Osoby przebywające czasowo dłużej niż 3 miesiące. Dotyczy osób, które w spisie zadeklarowały, że ich stałym miejscem zamieszkania jest inna gmina w kraju, natomiast w miejscu/gminie spisania przebywały czasowo (dłużej niż 3 miesiące) z następujących powodów: nauka, praca, warunki rodzinne lub mieszkaniowe, leczenie lub rehabilitacja, przebywanie w domu opieki.

Do kategorii ludności danej gminy nie były zaliczane osoby przybyłe z zagranicy na pobyt czasowy, tj. takie, które nie posiadały stałego pobytu w Polsce. Kategoria nie ujmuje też stałych mieszkańców danej gminy, którzy w momencie spisu przebywali poza gminą dłużej niż 3 miesiące z przyczyn innych niż przebywanie w zakładzie karnym (śledczym) lub pobyt za granicą, tj. osób które przebywały czasowo w innej gminie kraju (zgodnie z przyjętą definicją zostali tam ujęci jako ludność według definicji krajowej). Analogicznie wyodrębniana jest ludność dla poszczególnych miejscowości statystycznych.

Ludność rezydująca (rezydenci). Do rezydentów z punktu widzenia mieszkańców gminy zalicza się:

- a) stałych mieszkańców, z wyjątkiem osób przebywających poza miejscem zamieszkania (gminą) przez okres co najmniej 12 miesięcy – bez względu na ich miejsce przebywania (w kraju czy za granicą). Wyjątek stanowią polscy dyplomaci na placówkach oraz żołnierze stacjonujący na zagranicznych misjach wojskowych, którzy – mimo przebywania za granicą – zostali zaliczeni do stałych mieszkańców Polski (zgodnie z rekomendacjami EKG ONZ oraz Unii Europejskiej);
- b) osoby mieszkające czasowo w gminie przez okres co najmniej 12 miesięcy, przybyłe z innego miejsca w kraju lub z zagranicy (cudzoziemcy bez stałego pobytu w Polsce).

Jako kryterium przemieszczania się ludności przy wyodrębnianiu kategorii rezydentów przyjęto (podobnie jak dla ludności według definicji krajowej): naukę, pracę, warunki rodzinne i mieszkaniowe, leczenie i rehabilitację, pobyt w domu opieki. Oznacza to, że osoby przebywające np. w zakładach karnych czy aresztach – bez względu na czas nieobecności – są zaliczane do rezydentów miejscowości, w których zamieszkiwali przed jej „przymusowym” opuszczeniem.

Wiek osób określa się liczbą lat ukończonych ustaloną poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. momentem krytycznym, tj. 31 marca 2021 r.).

Ekonomiczne grupy wieku. Przez ludność w wieku produkcyjnym rozumie się ludność w wieku zdolności do pracy. Dla mężczyzn przyjęto wiek 18–64 lata, dla kobiet – 18–59 lat. Wśród ludności w wieku produkcyjnym wyróżnia się ludność w wieku mobilnym, tj. w wieku 18–44 lata i niemobilnym, tj. mężczyźni – 45–64 lata, kobiety – 45–59 lat. Przez ludność w wieku nieprodukcyjnym rozumie się ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. do 17 lat oraz ludność w wieku poprodukcyjnym, tj. mężczyźni – 65 lat i więcej, kobiety – 60 lat i więcej.

Stan cywilny to sytuacja prawna osoby określona na podstawie odpowiednich aktów stanu cywilnego. Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim,
- żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim,
- wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka,
- rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

Migracje zagraniczne to wyjazdy z kraju stałego zamieszkania (emigracja) lub przyjazdy do kraju (imigracja) w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy. W zaleceniach ONZ migracje zagraniczne są zdefiniowane jako fakt zmiany kraju głównego miejsca zamieszkania, przy czym główne miejsce zamieszkania oznacza miejsce, w którym osoba spędza większość czasu podczas pewnego okresu; długość tego okresu może wynosić – w zależności od przyjętych uregulowań prawnych w poszczególnych krajach – 3 miesiące, 6 miesięcy, najczęściej co najmniej 12 miesięcy.

Przyjmując za kryterium obserwacji długość pobytu (nieobecności) migracje dzieli się na:

- **krótkookresowe** – pobyt czasowy trwający od 3 do 12 miesięcy,
- **długookresowe** – pobyt czasowy trwający co najmniej 12 miesięcy oraz zamieszkanie na stałe – bez względu na okres zamieszkiwania.

Migracje na pobyt stały to migracje związane z osiedleniem się w innym kraju na stałe (w świetle polskiego prawa: imigracja to dokonanie zameldowania na pobyt stały, zaś emigracja to dokonanie wymeldowania z pobytu stałego w Polsce).

Migracje czasowe to migracje związane z pobytem czasowym trwającym dłużej niż 3 miesiące. W szerszym ujęciu terminem tym można objąć wszystkie migracje o charakterze niedefinitywnym, tzn. nie na osiedlenie, a zatem według podziału zalecanego przez ONZ – migracje długookresowe i krótkookresowe.

Osoba migrująca (migrant) to osoba, która zmienia swoje miejsce zamieszkania.

Emigrant to osoba przemieszczająca się z kraju za granicę na pobyt stały lub czasowy.

Imigrant to osoba przybyła z zagranicy do kraju na pobyt stały lub czasowy.

Kraj urodzenia – zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami należało podać biorąc pod uwagę granice państw aktualne w momencie spisu, a nie w momencie urodzenia osoby, np. jeżeli osoba urodziła się w Wilnie, to – bez względu na rok jej urodzenia – jako kraj urodzenia należało wpisać Litwa.

Rozstrzygnięcie takie zostało przyjęte w związku z koniecznością zabezpieczenia porównywalności, a przede wszystkim nie dublowania danych w skali międzynarodowej.

Obywatelstwo oznacza prawną więź pomiędzy osobą a państwem, nie wskazuje ono na pochodzenie etniczne tej osoby i jest niezależne od pytania o narodowość. Dla osób nieposiadających obywatelstwa żadnego kraju przewidziana była możliwość odpowiedzi: nie posiadam obywatelstwa żadnego kraju. Jeśli spisywana osoba posiadała obywatelstwa kilku krajów, zastosowano hierarchię wskazań: Polska, kraje UE, kraje trzecie.

Cudzoziemcem jest każda osoba, która nie posiada polskiego obywatelstwa, bez względu na fakt posiadania lub nie obywatelstwa (obywatelstw) innych krajów. Cudzoziemcy, przybyli do Polski na pobyt stały, są traktowani jako osoby mieszkające stale, pozostali zaś, w zależności od czasu faktycznego pobytu w naszym kraju:

- jako przebywający czasowo (imigranci krótkookresowi) – w przypadku przebywania przez okres poniżej 12 miesięcy,
- jako rezydenci (imigranci długookresowi) – w przypadku przebywania przez okres co najmniej 12 miesięcy.

Bezpaństwowiec to osoba nieposiadająca obywatelstwa żadnego kraju (bezpaństwowcy są zaliczani do cudzoziemców).

Migracje wewnętrzne to przemieszczenia ludności w granicach kraju.

W ramach migracji wewnętrznych wyróżnia się migracje:

- międzywojewódzkie, czyli przemieszczenia ludności z jednego województwa do innego,
- wewnątrzwojewódzkie, czyli zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego województwa, międzypowiatowe, czyli przemieszczenia ludności z jednego powiatu do innego,
- wewnątrzpowiatowe, czyli zmiany miejsca zamieszkania w obrębie tego samego powiatu.

Klasyfikując migracje wewnętrzne według charakteru administracyjnego obszarów, między którymi miała miejsce wędrowka, rozróżniamy następujące kierunki migracji:

- ze wsi do miast,
- z miast na wieś,
- z miast do miast,
- ze wsi na wieś.

Czasowe migracje wewnętrzne to migracje związane z pobytem czasowym poza miejscem stałego zamieszkania trwającym lub zamierzającym trwać dłużej niż 3 miesiące.

Narodowość – przynależność narodowa lub etniczna jest deklaratywną, opartą na subiektywnym odczuciu, indywidualną cechą każdego człowieka, wyrażającą jego emocjonalny, kulturowy lub wynikający z pochodzenia związek z określonym narodem lub wspólnotą etniczną. Narodowości (odczuwanej przynależności narodowo-etnicznej) nie należy mylić z przynależnością państwową, czyli obywatelstwem.

Język używany w kontaktach domowych dotyczy języka używanego na co dzień w domu i odnosi się do języka mówionego lub migowego, który używany jest w kontaktach rodzinnych. Język używany w rodzinnych kontaktach domowych nie odnosi się do znajomości języków obcych.

Wyznanie (przynależność wyznaniowa) to formalne uczestnictwo lub emocjonalny związek osoby z określonym wyznaniem religijnym (kościółem lub związkiem wyznaniowym). Wyznanie powinno być określane na podstawie dobrowolnej deklaracji, w tym także wyrażającej brak związku z jakimkolwiek wyznaniem (bez wyznania).

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa. Podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwa (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie, eksternistycznie/stacjonarnie, niestacjonarnie, na odległość, korespondencyjnie) w kraju lub za granicą.

Poziom wykształcenia jest określany na podstawie klasyfikacji ISCED 2011:

- a) wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora – dotyczy osób z tytułem doktora, doktora habilitowanego lub profesora;
- b) wyższe z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów II stopnia (uzupełniających magisterskich) lub jednolitych studiów magisterskich. Do tej kategorii zalicza się osoby, które posiadają dyplom lekarza;
- c) wyższe z tytułem licencjata, inżyniera lub równorzędnym – dotyczy osób z tytułem zawodowym licencjata, inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów I stopnia (licencjackich, inżynierskich);
- d) dyplom ukończenia kolegium – dotyczy absolwentów kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz absolwentów kolegiów pracowników służb społecznych;
- e) policealne – dotyczy osób, które posiadają świadectwo (dyplom) ukończenia szkoły policealnej (pomaturalnej), do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej. Do tej kategorii zalicza się również osoby, które ukończyły studium nauczycielskie;
- f) średnie ogólnokształcące – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, liceum uzupełniającego lub które ukończyły gimnazjum przed 1932 rokiem;
- g) średnie zawodowe – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia realizującej jednocześnie program szkoły średniej);
- h) zasadnicze zawodowe/branżowe – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły mistrzów, branżowej szkoły I stopnia;
- i) gimnazjalne – dotyczy osób, które uzyskały świadectwo ukończenia gimnazjum lub świadectwo ukończenia specjalnej szkoły przysposabiającej do pracy;
- j) podstawowe ukończone – dotyczy osób, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły podstawowej (przed wojną szkoły powszechnej) niezależnie od tego, ile klas ona liczyła (osiem, siedem, sześć czy dawniej cztery), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej oraz szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej;
- k) niepełne podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego – dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej lecz jej nie ukończyły, nigdy nie uczęszczały do szkoły.

Osoby niepełnosprawne (z niepełnosprawnościami) są to takie osoby, które posiadają odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osoby, które takiego orzeczenia nie posiadają, lecz ich sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wykonywanie codziennych czynności, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych.

Przez czynności codzienne (podstawowe) dla danego wieku należy rozumieć:

- dla niemowląt – prawidłową reakcją na bodźce zewnętrzne (tj. płacz, uśmiech, właściwe gesty i odruchy),
- dla dzieci w wieku przedszkolnym – zdolność brania udziału w grach i zabawach w grupie rówieśników,
- dla dzieci w wieku szkolnym – uczęszczanie do szkoły oraz uczestnictwo we wszystkich rodzajach obowiązkowych zajęć,
- dla osób w wieku aktywności zawodowej – pracę zawodową, naukę lub prowadzenie gospodarstwa domowego,
- dla osób w wieku starszym – podstawową samoobsługę przy czynnościach higienicznych, zakupach, przyrządzaniu posiłków itp.

Orzeczenia o stopniu niepełnosprawności, niezdolność do pracy, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwie:

- lekki stopień niepełnosprawności lub o częściowej niezdolności do pracy, lub o celowości przekwalifikowania zawodowego, lub o III grupie inwalidztwa, lub o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym bez uprawnień do zasiłku pielęgnacyjnego;
- umiarkowany stopień niepełnosprawności lub o całkowitej niezdolności do pracy, lub o II grupie inwalidztwa;
- znaczny stopień niepełnosprawności lub o całkowitej niezdolności do pracy i samodzielnej egzystencji, lub o niezdolności do samodzielnej egzystencji, lub o I grupie inwalidztwa, lub o stałej albo długotrwałej niezdolności do pracy w gospodarstwie rolnym z uprawnieniami do zasiłku pielęgnacyjnego.

Ze względu na występujące ograniczenia wśród zbiorowości osób niepełnosprawnych rozróżnia się 3 stopnie ograniczenia zdolności do wykonywania czynności podstawowych: całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną. We wszystkich przypadkach chodzi o stany długotrwałe, tj. takie, które trwają lub przewiduje się, że będą trwały 6 miesięcy lub dłużej.

Statystyczny podział zbiorowości osób niepełnosprawnych wyróżnia trzy podstawowe grupy:

- osoby niepełnosprawne prawnie i biologicznie, tj. takie, które posiadają odpowiednie orzeczenie/a wydane przez organ do tego uprawniony i równocześnie mają (odczuwają) ograniczenie zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku,
- osoby niepełnosprawne tylko prawnie, tj. takie, które posiadają odpowiednie orzeczenie/a wydane przez organ do tego uprawniony, ale nie deklarowały ograniczeń sprawności,
- osoby niepełnosprawne tylko biologicznie, tj. takie, które takiego orzeczenia/orzeczeń nie posiadają, ale odczuwają ograniczenie zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku.

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie było:

- dla osób w wieku 16 lat i więcej – posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego stopień niepełnosprawności, niezdolność do pracy, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,
- dla osób poniżej 16 roku życia – posiadanie aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez organ orzekający.

Należy podkreślić, że zbierane w ramach NSP 2021 dane odnoszące się do posiadanych ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu, były gromadzone na zasadzie dobrowolności (deklaracja i subiektywna ocena respondenta) – zgodnie z przepisami ustawy o NSP 2021.

Obiekt zbiorowego zakwaterowania (OZZ) to zespół pomieszczeń (pokoi i innych pomieszczeń pomocniczych), zlokalizowanych w jednym lub kilku budynkach, zajętych przez jeden odrębny zakład, świadczący usługi: opiekuńczo-wychowawcze, hotelarskie, zdrowotne bądź inne, które są związane z zamieszkaniem/przebywaniem zwykle większej liczby osób lub obiekt instytucji wyznaniowej. Do obiektów zbiorowego zakwaterowania zalicza się m.in. domy studenckie, hotele pracownicze, domy dziecka, domy pomocy społecznej, placówki dla bezdomnych, klasztory, domy zakonne.

Bezdomny to osoba, która z różnych przyczyn – ekonomicznych, rodzinnych lub administracyjnych – deklaruje brak stałego miejsca zamieszkania. Do bezdomnych nie zalicza się osób pozbawionych dachu nad głową z powodu wypadków losowych (kataklizmów, powodzi, pożarów itp.).

6. Klasyfikacje i grupowania wykorzystywane w zakresie ludności w NSP 2021

1. Grupowania i klasyfikacje, określone w Rozporządzeniu Komisji (WE) 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. określające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów.
2. The International Standard Classification of Education (ISCED – UOE, 2011).
3. International Standard ISO 3166-1, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions-Part 1: Country codes, ISO 3166-1: 2006 (E/F), International Organization on Standardization (Geneva, 2006 International Standard ISO 3166-1).

General notes

1. Legal basis, deadline and the scope of the 2021 Census

The frames of the 2021 population and housing census subject matters, its scope, form, mode, statistical obligations limits were provided for in following legal acts:

- Act of 9 August 2019 on the National Population and Housing Census 2021 (Journal of Laws of 2019 item 1775, of 2020 item 1486, of 2021 item 615 and 1143), hereinafter: the Census 2021 Act;
- Act of 29 June 1995 on Official Statistics (Journal of Laws of 2021 item 955), hereinafter: the Act on Official Statistics;
- Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council of 9 July 2008 on population and housing censuses (Official Journal of the European Union, L 218, 13.8.2008, page 14);
- Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC (Official Journal of the European Union, L 119, 4.5.2016, page 1) on the principles for processing personal data;
- Regulation (EC) No 223/2009 of the European Parliament and of the Council of 11 March 2009 on European statistics and repealing Regulation (EC, Euratom) No 1101/2008 of the European Parliament and of the Council on the transmission of data subject to statistical confidentiality to the Statistical Office of the European Communities, Council Regulation (EC) No 322/97 on Community Statistics, and Council Decision 89/382/EEC, Euratom establishing a Committee on the Statistical Programmes of the European Communities (Text with relevance for the EEA and for Switzerland) (OJ L 87, 31.3.2009, page 164, as regards the rules for the development, production and dissemination of statistics and statistical confidentiality.

In accordance with the provisions of the Census Act 2021, the Population and Housing Census was implemented from 1 April to 30 September 2021, as of 31 March 2021.

In the Current Activity section, the reference period was additionally the week ending on the survey reference date (i.e. the period from 25 March to 31 March 2021).

The 2021 Census was conducted as a complete survey and included:

- individuals who permanently reside and temporarily reside in dwellings, buildings, and other premises other than a dwelling – this also applied to persons temporarily or permanently staying abroad, if they had not deregistered from permanent residence in Poland;
- natural persons not having residence;
- dwellings, buildings, collective living quarters and premises other than a dwelling.

The census did not include:

- heads and foreign staff of diplomatic representations and consular offices of foreign countries, their family members and other persons enjoying privileges and immunities under the laws, international agreements or generally recognised international customs;
- dwellings, buildings, facilities and premises owned by diplomatic representations and consular offices of foreign countries.

2. Main objectives of the 2021 Census

In light of the dynamic changes occurring in socio-economic life, access to objective information, which is then the basis for making strategic decisions, becomes crucial. Population statistics and general family, social, economic, and housing characteristics of individuals are essential for studying and defining social,

environmental, and regional policies in individual countries as well as larger communities, including the European Union and the United Nations. Statistical data are both a starting point for the planning and implementation of short- and long-term policies, enable their ongoing monitoring, but also make it possible to assess the scale of events and phenomena occurring ad-hoc, requiring immediate decisions.

Having up-to-date, good quality and comparable data makes it possible to capture the processes taking place, to determine their trends and thus to react adequately. The value of the information collected for scientific and historical research is also not insignificant.

In view of the above, the most important assumed objectives of the population and housing census are:

- 1) to meet the information needs of the country, especially to collect information that cannot be obtained from other sources, especially from administrative sources;
- 2) to provide information at the level of units of the country's basic administrative division;
- 3) to present changes in the number of population and housing resources in comparison with the results of the previous census (Census 2011), together with a broad characterisation of both the individual populations and the course of the basic processes, including: the status and demographic, social and economic structure of the population households and families living or staying in Poland, the size and directions of population mobility, economic activity, as well as the size of housing resources, their quality and effective use;
- 4) to collect information necessary for fulfilling Poland's international obligations towards the European Union and the United Nations;
- 5) to provide statistical data for the needs of creating and updating the survey data, both for determining the condition and structure of the population by demographic, social and economic characteristics and for drawing samples for sample surveys conducted in the post-census years in households.

3. Information scope of the 2021 Census

When determining the scope of the 2021 Census, an analysis of the use of the results of the previous census was carried out, as well as an analysis of new information needs. The possibility of obtaining this information from other sources, mainly from public administration information systems, as well as the need to maintain full comparability of data in time and international obligations specified in Regulation No 763/2008 were also taken into account.

At the turn of 2016 and 2017, public consultations were conducted, in which comments and demand for census data were collected from central and local offices, local governments, research centres, national and ethnic associations and religious institutions.

As a result of these activities, the following main topics were established:

- 1) Geographical characteristics of the population – place of residence;
- 2) Demographic characteristics of persons – sex, age, marital status, being in an informal relationship, country of birth, country of citizenship;
- 3) Households and families – the number and size private households and families, number and types of family nucleus, family type (two-parent or one-parent family), household status;
- 4) Education – level of education;
- 5) Biological and legal disability;
- 6) Internal and international migration, including temporary emigration and immigration, the country of previous residence; country of departure, ever living abroad; place of residence one year before the census;
- 7) Nationality and language used at home;
- 8) Religion affiliation – membership of a church or religious association;

- 9) Economic characteristics of persons, including: current economic activity – the employed, unemployed, economically inactive persons, professional characteristics of the employed;
- 10) Source of maintenance;
- 11) Commuting to work.

The following topics were established in the area of “Housing and buildings”:

- 1) Type of inhabited living quarters;
- 2) Characteristics of dwellings including occupancy status (inhabited, uninhabited), tenure status to occupied dwelling, ownership of dwelling, the size of dwelling including: number of rooms and useful floor area of dwellings, equipping dwellings with sanitary and technical installation, heating method of dwelling and type of fuel/source of energy to heat the dwelling (for inhabited dwellings);
- 3) Characteristics of buildings with dwellings, including: type of building, type of ownership of building, number of dwellings in building, year of building’s completion, equipping buildings with technical facilities (water supply system, sewage system, gas supply system, central heating).

4. Data sources in the 2021 Census

4.1. Administrative registers and information systems used for the census

The information scope of the 2021 Census was collected about the entire population to be surveyed using a mixed method, i.e. from administrative registers and data collected directly from respondents by means of an electronic census form using online self-reporting, telephone interview, and interview with a census enumerator.

Approximately 35 major registers and information systems were used in the 2021 Census. The following should be mentioned as priorities: the Universal Electronic System for Registration of the Population and registration collections of gminas in the field of population data; sets of data from the Social Insurance Institution system concerning payers of contributions, insured persons and persons receiving pensions, pre-retirement benefits or allowances, social pensions, self-paid cash benefits; Central Register of Insured Persons – with regard to data on persons covered by the health insurance system; Land and building register, National Register of Boundaries and Area of Administrative Units of Poland – as regards data on buildings and premises; The National Official Register of Territorial Division of the Country, as well as data from the State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons, Agricultural Social Insurance Fund, the Pobył System, the POL-on System (integrated information system on Polish science and higher education), the Educational Information System, and information systems of powiat employment offices on the unemployed and job seekers; data from social welfare systems on benefit recipients and claimants.

Additionally, data from non-administrative data sources were used, i.e. from: operators of public telecommunication networks, entrepreneurs selling and distributing electric energy, entities conducting activity within the scope of collective sewage disposal and collective water supply, within the scope of distribution or trading in gaseous fuels, within the scope of transmission and generation of heat energy, for which the final customer purchasing are households.

It was considered that the eligible administrative registers and systems would be used as:

- a) a direct source of data;
- b) a source of information for creating a list of entities to be enumerated in the census (personal/address/housing list);
- c) a source of information for imputation, data estimation, comparisons and data quality determination.

4.2. Electronic census form

The 2021 Census used an electronic-only form. It was an interactive application that consists of the following parts: data of the person (with whom the census was carried out or who did the online self-enumeration),

determining the person's address of residence, persons in a dwelling/premises other than a dwelling/collective living quarters, persons staying abroad, family relations, personal questionnaires containing questions on demographic-social, migration, national or ethnic, religion and economic activity characteristics of the persons and a housing questionnaire containing questions on the description of the dwelling and the building.

It was assumed that the adult who first logged on to the census application provided information about the dwelling and all persons living there, established the personal composition of the dwelling, and defined family relations between persons. Subsequently, personal questionnaires were filled in for persons residing at the given address.

The electronic form was supported by dictionaries of:

- a) localities – locality, voivodship, powiat, gmina;
- b) countries of residence;
- c) countries of birth;
- d) countries of citizenship;
- e) ethnonyms with open text capabilities;
- f) languages used at home with open text capabilities;
- g) religion denominations with open text capabilities;
- h) fuel types and energy sources – to determine the method of heating the dwelling;
- i) occupations and specialties. This dictionary was mainly based on occupations (groups of occupations) described in the Classification of Occupations and Specialties (KZiS) in three or four characters. The dictionary was supplemented with occupations from the KZiS-occurring on six characters, which represented well the collective, four-character group of occupations. Also used to a limited extent are popular synonyms often used in colloquial speech;
- j) non-agricultural activities. The dictionary is based on groups of activities denoted by three digits in Polish Classification of Activities (PKD code) 2007. Additions have also been made to include some class names, as well as the few synonyms for types of activities found in colloquial speech.

The census app has also been adapted for persons with disabilities. Deaf and deafblind persons were able to use a web-based self-reporting application that met Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0 standards. Those who did not have access to the Internet could use the census sites in the nearest municipal office, where, in accordance with the Act of August 19, 2011 on Sign Language and Other Means of Communication, service was also provided in sign language.

Four language versions of the census application were prepared. Apart from Polish, the application was available in English, Russian and Ukrainian.

A separate electronic application was also prepared for the purpose of carrying out a census in collective living quarters (CLQs). Data on persons staying in CLQs were submitted by the managers of these facilities, within the scope of the available documentation. The application contained basic information on the type of facility and persons staying there. Complementarily and independently, persons staying in CLQs were able to provide on their own through an online self-enumeration or upon request through a telephone interview.

5. Selected census terms and definitions

The chapter presents census concepts and definitions necessary for the proper interpretation of the results of the 2021 Census in terms of population size and its demographic and social characteristics.

Based on the results of the Census 2021, the following population categories were distinguished:

1. Population by the national definition;
2. Residents (resident population).

In all tables of publications, the information refers to the category of population as defined by the national definition, hereinafter referred to as “population”.

Population by the national definition. This category, from the point of view of the inhabitants of the gmina, i.e. the smallest administrative division of the country, includes the following groups:

1. Persons living permanently – these are persons who declared in the census that a given gmina is their permanent place of residence (regardless of whether they are registered there for permanent residence or not) and – at the time of the census:
  - a) were present (lived in the gmina),
  - b) were absent, but their absence was less than 3 months,
  - c) have been absent for more than 3 months, but their absence was due to, among others:
    - being in a penitentiary or investigative facility,
    - staying abroad.
2. Persons staying temporarily for more than 3 months. It applies to persons who declared in the census that their permanent place of residence is another gmina in the country, while they stayed in the place/ /gmina of the census temporarily (for more than 3 months) for the following reasons: study, work, family or housing conditions, treatment or rehabilitation, being in a nursing home.

The category of the actual population of a given gmina did not include persons who came from abroad for a temporary stay, i.e. those who did not have permanent residence in Poland. The category also does not include permanent residents of a given gmina who, at the time of the census, stayed outside the gmina for more than 3 months for reasons other than staying in a prison or staying abroad, i.e. persons who temporarily stayed in another gmina of the country (in accordance with the adopted definition, these persons were included there as the population according to the national definition). Similarly, the population for individual statistical localities is distinguished.

Resident population (residents). Residents from the point of view of the inhabitants of the commune include:

- a) permanent residents, except for persons residing outside their place of residence (gmina) for at least 12 months – regardless of their place of residence (in the country or abroad). The exceptions are Polish diplomats on posts and soldiers stationed on foreign military missions who, despite staying abroad, have been included as permanent residents of Poland (according to the recommendations of the UNECE and the European Union);
- b) persons temporarily residing in the gmina for at least 12 months, who came from another place in the country or from abroad (foreigners without permanent residence in Poland).

The following criteria were adopted as the criterion of population movement when distinguishing the category of residents (similarly to the population according to the national definition): study, work, family and housing conditions, treatment and rehabilitation, stay in a nursing home. This means that people staying e.g. in prisons or detention centres – regardless of the length of absence – are counted as residents of the locality where they lived before their “forced” departure.

Age of individuals is determined by the number of years completed as determined by comparing the full date of birth to the date of the census (known as the critical moment, 31 March 2021).

Economic age groups. The working age population is understood as the working age population. The ages of 18–64 were assumed for men, and 18–59 for women. Among the working-age population, the mobile age, i.e. aged 18–44, and the non-mobility age, i.e. men – 45–64, women – 45–59, are distinguished. The non-working age population is understood as the pre-working age population, i.e. up to 17 years of age and the post-working age population, i.e. men – 65 years and more, women – 60 years and more.

Marital status – due to national laws that set a lower age limit for marriage, censuses assume that marital status is defined for persons age 15 and older.

Under Polish law, there are four categories of marital status:

- single – persons who have never been legally married;
- married – persons whose marriage was contracted in accordance with secular law;
- widowed – persons whose legal marriage has ceased to exist because of the death of a spouse;
- divorced – persons whose marriage has been dissolved by a court decision.

Persons whose marriage has been legally separated by the court – continue to be married.

International migrations are departures from the country of permanent residence (emigration) or arrivals to the country (immigration) in order to live permanently or for a temporary stay. In the UN recommendations, international migration is defined as the fact of changing the country of main residence, where main residence means the place where a person spends most of his time during a certain period; the length of this period may be – depending on the legal regulations adopted in individual countries – 3 months, 6 months, most often at least 12 months.

Taking the length of stay (absence) as the observation criterion, migrations are divided into:

- **short-term** – temporary stay from 3 to 12 months,
- **long-term** – temporary stay at least 12 months plus permanent residence – regardless of the period of residence.

Migrations for permanent residence are migrations related to settling in another country for permanent residence (in the light of Polish law: immigration is registration for permanent residence, and emigration – deregistration from permanent residence in Poland).

Temporary migrations are migrations related to a temporary stay lasting more than 3 months. In a broader sense, the term can cover all non-definitive migrations, i.e. not for settlement, and thus according to the division recommended by the UN – long-term and short-term migrations.

Migrant is a person who changes his place of residence.

Emigrant is a person moving from a country abroad for permanent residence or for temporary stay.

Immigrant is a person who came from abroad to a country for permanent residence or for temporary stay.

Country of birth – in accordance with international recommendations, the country of birth had to be specified by referring to the state borders valid at the moment of Census, and not on the day of birth, e.g. if a person was born in Vilnius, the country of birth should be Lithuania, regardless of the year of birth. Such a solution was applied with a view to ensuring comparability, and especially to avoiding data duplication on the international scale.

Citizenship is defined as a particular connection (legal bond) between a person and the State. It does not show the ethnic origin and is not depended on nationality. For those who did not have citizenship of any country, there was an option to answer: do not have citizenship of any country. If the census respondent had citizenship of several countries, a hierarchy of indications was used: Poland, EU countries, third countries.

Foreigner is any person who does not have Polish citizenship, regardless of the fact of having or not having citizenship(s) of other countries. Foreigners who came to Poland for permanent residence are treated as permanent residents, while others, depending on the time of actual stay in our country:

- as temporarily residing (short-term immigrants) – in the case of staying for less than 12 months,
- as residents (long-term immigrants) – in the case of staying for at least 12 months.

Stateless person is a person who does not have the citizenship of any country (stateless persons are considered foreigners).

Internal migrations are movements of people within the borders of the country.

As part of internal migrations, the following migrations are distinguished:

- inter-voivodship, i.e. population movements from one voivodship to another,
- intra-voivodship, i.e. changes of place of residence within the same voivodship,
- inter-powiat, i.e. population movements from one powiat to another,
- intra-powiat, i.e. changes of place of residence within the same powiat.

When classifying the internal migrations in terms of administrative character of the territories among which there was a movement, following directions of migration are distinguished:

- from urban to rural areas,
- from rural to urban areas,
- from one urban area to another,
- from one rural area to another.

Temporary internal migrations are migrations related to a temporary stay outside the place of permanent residence lasting or intending to last longer than 3 months.

Nationality – national or ethnic affiliation is a declarative individual characteristic of each person expressing his/her emotional, cultural or ancestral connection to a particular nation or ethnic community, which is based on subjective feeling. Nationality (felt national-ethnic affiliation) should not be confused with a citizenship.

Language used at home refers to the language used on a daily basis at home and refers to the spoken or sign language that is used in family contacts. The language used in family home contacts does not relate to the knowledge of foreign languages.

Denomination (religious denomination) is the formal participation or emotional connection of a person with a specific religious denomination (church or religious association). Religion should be determined on the basis of a voluntary declaration, including one expressing no connection with any religion (no religion).

Education this is the highest educational level achieved in a school-based system, or in any other training mode or form, recognised in compliance with the binding education system. The basis for classifying education to a given level is provided by a certificate (diploma) of completion of a certain school, irrespective of the mode of studying (e.g. full-time, evening/weekend, part-time, by correspondence) in the country or abroad. Information on the educational level was obtained for all persons aged 13 years or more.

Educational attainment is determined by the ISCED 2011 classification:

- a) tertiary education with an academic degree of at least doctorate (Ph. D.) – shall be marked by persons with a doctoral or postdoctoral degree or with a title of professor;
- b) tertiary education with a master's degree, master's degree in engineering or equivalent degree – obtained after graduation from a second degree studies or long-cycle master's degree programmes. This category also includes individuals who hold a medical degree;
- c) tertiary education with a bachelor's (licentiate), engineer's or equivalent degree – marked by persons with a bachelor's, engineer's or equivalent degree – obtained after graduation from Bachelor's, engineer's or equivalent studies);
- d) college graduation diploma – applies to graduates of teacher training colleges and teacher training colleges of foreign languages (except for those organised within a higher education institution) and graduates of social services colleges;
- e) post-secondary education – applies to persons who have a certificate (diploma) of completion of a post-secondary school, admission to which was conditional upon possession of a secondary school leaving certificate. This category also includes those who have completed teacher training;

- f) general secondary education – shall be marked by persons who received a certificate of graduation from a general secondary school, profiled (specialised) secondary school, supplementary secondary school or who graduated from a lower secondary school (gimnazjum) before 1932;
- g) vocational secondary education – persons who have obtained a certificate of completion of a vocational secondary school (technical school, supplementary technical school, vocational secondary school, technical secondary school, art school of the second degree providing at the same time a secondary school curriculum);
- h) basic vocational/stage I sectoral vocational education – held a person who obtained a certificate of completion of: vocational school (basic vocational or agricultural school, industrial school), vocational or agricultural school, agricultural correspondence course at the level of basic vocational school only, school of masters, sectoral vocational school of the first degree;
- i) lower secondary (gimnazjum) – held by persons who have obtained a certificate of completion of lower secondary school or a certificate of completion of a special preparatory school. For those who graduated from lower secondary school (gimnazjum) before 1932, indicate general secondary education;
- j) primary – held by persons who have received a certificate of completion of: a primary school (before the war a common school) regardless of how many grades it had (eight, seven, six or formerly four), courses for workers in the scope of a primary school and a primary art school realising at the same time the curriculum of a primary school;
- k) incomplete primary or no school education – refers to persons who are attending primary school, attended primary school but did not complete it, who have never attended school.

Disabled persons (with disabilities) are persons who have an appropriate certificate issued by an authorized body or persons who do not have such a certificate, but their physical, mental or mental fitness permanently or periodically hinders, limits or prevents the performance of everyday activities, education, work and social roles.

Every day (basic) activities for a given age should be understood as:

- for infants – a normal response to external stimuli (i.e. cry, smile, appropriate gestures and reactions),
- for children at pre-school age – the ability to participate in games and play in a group of peers,
- for children at school age – school attendance and participation in all types of compulsory activities,
- for persons at working age – work, study or household activities,
- for elderly persons – basic self-care in hygiene, shopping, meal preparation, etc.

Degrees of disability, partial inability to work, recommendation for occupational re-training:

- a minor degree of disability, partial inability to work, recommendation for occupational re-training, disability class III, permanent or long-term inability to work in an agricultural holding without the right to the nursing benefit,
- a moderate degree of disability, total inability to work, or disability class II,
- a considerable degree of disability or total inability to work and function independently, or inability to function independently, or disability group I, or permanent or long-term inability to work in an agricultural holding while being entitled to the nursing benefit.

Due to the existing limitations among the disabled population, there are three degrees of limitation of the ability to perform basic activities: completely, severely or moderately limited. In all cases, these are long-term conditions, i.e. those that last or are expected to last for 6 months or more.

The statistical division of the disabled population distinguishes three basic groups:

- persons with legal and biological disabilities, i.e. those who have an appropriate certificate issued by an authorised body and at the same time have (feel) limitation of ordinary (basic) life activities appropriate to their age,
- persons with disabilities only legally, i.e. those who have the appropriate certificate(s) issued by an authorised body, but have not declared any limitations in their abilities,

- persons with disabilities only biologically, i.e. those who do not have such a certificate(s), but feel/feel restricted in their usual (basic) life activities appropriate to their age.

The criterion for qualifying a given person as a group of legally disabled people was:

- for persons aged 16 and over – possession of a valid certificate issued by the relevant adjudicating authority, determining the degree of disability, incapacity for work, the advisability of retraining or disability,
- for persons under 16 years of age – possession of a valid certificate of disability issued by the adjudicating authority.

It should be emphasised that the data collected within the NSP 2021 relating to the limitations in daily functioning were collected on a voluntary basis (declaration and subjective assessment of the respondent) – in accordance with the provisions of the Act on the 2021 Census.

A collective living quarters (CLQs) is a group of premises (rooms and other ancillary facilities), located in one or more buildings, occupied by one separate establishment, providing the following services: care and education, hotel, health or other, which are usually associated with the residence/stay of more people or facilities of religious institutions. A collective living quarters include: student dormitories, workers' hotels, children's homes, social assistance homes, facilities for the homeless, monasteries, monastic houses.

Homeless person is a person who, for various reasons – economic, family or administrative – declares the lack of a permanent place of residence. Homeless people do not include those who are deprived of a roof over their heads due to random accidents (cataclysms, floods, fires, etc.).

6. Classifications and groupings used for population in the 2021 Census

1. Groupings and classifications set out in Commission Regulation (EC) 2017/543 of 22 March 2017 laying down rules for the application of Regulation (EC) No 763/2008 of the European Parliament and of the Council on population and housing censuses as regards the technical specifications of the topics and of their breakdowns.
2. The International Standard Classification of Education (ISCED – UOE, 2011).
3. International Standard ISO 3166-1, Codes for the representation of names of countries and their subdivisions-Part 1: Country codes, ISO 3166-1: 2006 (E/F), International Organization on Standardization (Geneva, 2006 International Standard ISO 3166-1).